

**AKCIJSKI NAČRT ZA IZBOLJŠANJE STANJA
IN ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA
OHRANJANJA TRAVIŠČ (HABITATNI TIP –
6230*) za gozd in druga gozdna zemljišča pod
gozdno masko ter zaraščajoče površine v območju s
pojavljanjem habitatnega tipa 6230* Vrstno bogata
travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus
stricta*) na silikatnih tleh na projektnem podobmočju
Pohorje**

Nosilec:
dr. Jurij Gulič, univ.dipl.inž.gozd.
Naravovarstveni svetnik

Koordinator projekta:
dr. Nika Debeljak Šabec, univ.dipl.biol.
Visoka naravovarstvena svetnica

Naloga: AKCIJSKI NAČRT ZA IZBOLJŠANJE STANJA IN ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA OHRANJANJA TRAVIŠČ (HABITATNI TIP – 6230*) za gozd in druga gozdna zemljišča pod gozdno masko ter zaraščajoče površine v območju s pojavljanjem habitatnega tipa 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh na projektnem podobmočju Pohorje

Izdelovalec: ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE – OE MARIBOR
Pobreška c. 20, 2000 Maribor

Nosilec/ka naloge: dr. Jurij Gulič, univ. dipl. inž. gozd.

Sodelavci: Sebastjan Štruc, univ. dipl. inž. gozd.
dr. Nika Debeljak Šabec, univ. dipl. biol.
Klemen Kamenik, univ. dipl. inž. gozd.

Številka naloge: 8-1-497/1-O-16/NDŠ

Kraj in datum izdelave: Maribor, november 2016

VSEBINA:

1	UVOD	6
1.1	SPLOŠNA NAČELA IN PRINCIPI OHRANJANJA NARAVE	7
1.2	UPOŠTEVANE PRAVNE PODLAGE	7
1.3	OSNOVNI POJMI.....	9
2	NARAVNE VREDNOTE	12
2.1	ZVRSTI NARAVNIH VREDNOT	12
2.1.1	<i>Površinske geomorfološke naravne vrednote</i>	12
2.1.2	<i>Hidrološke naravne vrednote</i>	12
2.1.3	<i>Botanične naravne vrednote</i>	12
2.1.4	<i>Zoološke naravne vrednote</i>	13
2.1.5	<i>Ekosistemske naravne vrednote</i>	13
2.1.6	<i>Drevesne naravne vrednote</i>	13
2.2	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE.....	15
3	EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA	18
3.1	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE.....	18
4	POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (OBMOČJA NATURA 2000)	19
4.1	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE SKLADNO Z UREDBO O POSEBNIH VARSTVENIH OBMOČJIH (OBMOČJIH NATURA 2000).....	20
4.1.1	<i>Konkretne in podrobnejše usmeritve za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travnišč (habitatni tip – 6230*) na PPO Pohorje</i>	28
4.1.1.1	USMERITVE ZA VZPOSTAVITEV VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ, KJER TRENUTNO NI HT 6230*	29
4.1.1.2	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ NA OBMOČJIH, KJER JE PRISOTEN HT 6230*	30
4.1.1.2.1	Odstranjevanje zarasti in vzpostavitve travne ruše	30
4.1.1.2.2	Upravljanje vrstno bogatih travnišč s HT 6230* s košnjo	31
4.1.1.2.3	Upravljanje vrstno bogatih travnišč s HT 6230* s pašo.....	32
4.1.1.3	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ NA OBMOČJIH Z VEČJIM ŠTEVILOM OBISKOVALCEV.....	32
4.1.2	<i>Usmeritve za posamezne upravljavske enote na PPO Pohorje</i>	33
4.1.2.1	USMERITVE PRED IZVEDBO UKREPA ODSTRANJEVANJE ZARASTI ZA POSAMEZNE UPRAVLJAVSKE ENOTE NA PPO POHORJE.....	34
4.1.2.1.1	Usmeritve za upravljavsko enoto U1 (območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) pod gozdno masko sestojev).....	34
4.1.2.1.2	Usmeritve za upravljavsko enoto U2 (območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) izven gozdne maske sestojev).....	35
4.1.2.1.3	Usmeritve za upravljavsko enoto U3 (območja gozdnih zemljišč (G) pod gozdno masko sestojev).....	35
4.1.2.1.4	Usmeritve za upravljavsko enoto U4 (območja gozdnih zemljišč (G) izven gozdne maske sestojev).....	35
4.1.2.1.5	Usmeritve za upravljavsko enoto U5 (območja stavbnih zemljišč (S) izven gozdne maske sestojev).....	36
4.1.2.1.6	Pregled upravljavskih enot na posameznih enotah PPO Pohorje	36
4.2	IZVEDBENI NAČRT UKREPANJA NA PPO POHORJE ZA IZBOLJŠANJE STANJA HT 6230* (C1 – ODSTRANJEVANJE ZARASTI)	45
4.2.1	<i>Enota ukrepanja A1</i>	45
4.2.2	<i>Enota ukrepanja A2</i>	46
4.2.3	<i>Enota ukrepanja A3</i>	47
4.2.4	<i>Enota ukrepanja A4</i>	48
4.2.5	<i>Enota ukrepanja A5</i>	48
4.3	C2 – ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA UPRAVLJANJA VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ (HT 6230*)	54
4.3.1	<i>Pašna oprema</i>	55
4.3.2	<i>Prikolice za prevoz živine</i>	55
4.4	C5 – NAČRTI KMETIJ	55

5	LITERATURA IN VIRI	57
6	PRILOGE	59

KAZALO PREGLEDNIC:

Preglednica 1:	Pregled naravnih vrednot na območju posega in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev	15
Preglednica 2:	Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev	18
Preglednica 3:	Pregled območij Natura 2000 in evropsko pomembnih vrst in habitatni tipov, ki se nahajajo znotraj PPO Pohorje, vezanih na poseg odstranjevanja zarasti	20
Preglednica 4:	Habitatni tipi vezani na odstranjevanje zarasti znotraj PPO Pohorje.....	22
Preglednica 5:	Kvalifikacijske vrste vezane na odstranjevanje zarasti znotraj PPO Pohorje	23
Preglednica 6:	Pregled območij uporabe pašne opreme	55
Preglednica 7:	Pregled območij uporabe prikolic za prevoz živine.....	55

KAZALO SLIK:

Slika 1:	Območja odstranjevanja zarasti znotraj PPO Pohorje – zahodni del.....	28
Slika 2:	Območja odstranjevanja zarasti znotraj PPO Pohorje – osrednji del	28
Slika 3:	Upravljalvske enote za travišča znotraj PPO Pohorje – zahodni del.....	33
Slika 4:	Upravljalvske enote za travišča znotraj PPO Pohorje – osrednji del.....	34
Slika 5:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Jezerski vrh.....	49
Slika 6:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Javorič – Planinka	50
Slika 7:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Mulejev vrh	50
Slika 8:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Ostruščica	51
Slika 9:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Turn – Kraguljišče.....	51
Slika 10:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Klopni vrh	52
Slika 11:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Trije žebli	52
Slika 12:	Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Obrolovo.....	53
Slika 13:	Enote ukrepanja A5 na PPO Pohorje	53

PRILOGE:

Priloga 1:	Naravne vrednote	59
Priloga 2:	Ekološko pomembna območja	60
Priloga 3:	Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).....	61
Priloga 4a:	PPO Pohorje – enota Jezerski vrh (namenska raba)	62
Priloga 4b:	PPO Pohorje – enota Jezerski vrh (gozdna maska)	62
Priloga 5a:	PPO Pohorje – enota Javorič/Planinka (namenska raba).....	63
Priloga 5b:	PPO Pohorje – enota Javorič/Planinka (gozdna maska).....	63
Priloga 6a:	PPO Pohorje – enota Mulejev vrh (namenska raba).....	64
Priloga 6b:	PPO Pohorje – enota Mulejev vrh (gozdna maska).....	64
Priloga 7a:	PPO Pohorje – enota Ostruščica (namenska raba).....	65
Priloga 7b:	PPO Pohorje – enota Ostruščica (gozdna maska)	65
Priloga 8a:	PPO Pohorje – enota Turn/Kraguljišče (namenska raba)	66
Priloga 8b:	PPO Pohorje – enota Turn/Kraguljišče (gozdna maska)	66
Priloga 9a:	PPO Pohorje – enota Klopni vrh (namenska raba).....	67
Priloga 9b:	PPO Pohorje – enota Klopni vrh (gozdna maska).....	67
Priloga 10a:	PPO Pohorje – enota Obrolovo (namenska raba)	68
Priloga 10b:	PPO Pohorje – enota Obrolovo (gozdna maska)	68

Priloga 11a: PPO Pohorje – enota Trije žebli (namenska raba).....	69
Priloga 11b: PPO Pohorje – enota Trije žebli (gozdna maska).....	69
Priloga 12: Pregled naravnih vrednot, ki se nahajajo znotraj PPO Pohorje, vendar izven območja vpliva posega odstranjevanja zarasti	70
Priloga 13: Presek socialnih in ekoloških funkcij na 1. stopnji, znotraj gozdne maske in namenske rabe prostora G (gozdna zemljišča).....	70
Priloga 14: Prikaz območij izvedbe akcije zagotavljanja dolgoročnega upravljanja HT6230* na PPO Pohorje.	71
Priloga 15: Območja uporabe pašne opreme.....	71
Priloga 16: Območja uporabe prikolic za živino.....	71
Priloga 17: Območja kmetij, ki so vključene v akcijo izdelave načrta kmetij	71

1 UVOD

AKCIJSKI NAČRT ZA IZBOLJŠANJE STANJA IN ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA OHRANJANJA TRAVIŠČ (HABITATNI TIP – 6230*) za gozd in druga gozdna zemljišča pod gozdno masko ter zaraščajoče površine v območju s pojavljanjem habitatnega tipa 6230* (Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh na projektnem podobmočju Pohorje), so strokovno gradivo, s katerim se za območje, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelijo izhodišča, usmeritve in ukrepi za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*) na območju Pohorja za namene izvajanja projekta Ohranjanje in upravljanje suhih travišč vzhodne Slovenije LIFE TO GRASSLANDS (LIFE 14 NAT/SI/000005).

Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh (HT_6230*) predstavljajo na območju Slovenije redek habitat, ki nudi življenjski prostor mnogim ogroženim vrstam in ki je hkrati prioriteten habitatni tip po Direktivi o habitatih. Po poročanju po Direktivi o habitatih iz leta 2013 v habitatni tip HT 6230* v neugodnem stanju / v stanju poslabšanja (U1-). HT 6230* so polnaravni habitati, ki so nastali kot posledica tradicionalne rabe prostora (paša, košnja), katerih obstoj je pogojen s človekovim upravljanjem. Danes so ti habitati ogroženi predvsem zaradi neprimerne rabe ter zaraščanja površin, ki je povezano z opuščanjem kmetijske rabe.

V preteklih 80 letih se je delež HT 6230* več kot prepolovil, prisoten je izrazit proces ogozdovanja (14,5 %). V letu 2012 je bilo v zaraščanju 117 ha površin ekstenzivnih travišč, v primerne ukrepe Programa razvoja podeželja pa ni vključen zadostni delež površin. Na Pohorju so travišča pomemben razmnoževalni in prehranjevalni habitat za 7 kvalifikacijskih vrst, med drugim divjega petelina. Zaznane so naslednje grožnje in pritiski:

- opuščanje zemljišč in nizka intenziteta gospodarjenja;
- prekomerna izraženost ekonomskih interesov gospodarjenja s travišči (intenzifikacija);
- uničenje in izguba specifičnih lastnosti, strukture in procesov habitata vrste zaradi nenadzorovanega nabiralništva in stihijskega turizma;
- izguba mozaične strukture travišč.

Cilji, usmeritve in ukrepi za akcijski načrt za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*) na območju Pohorja so povzete na podlagi Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015 -2020), ki predstavlja izhodišče za izvajanje projektov LIFE in kohezijskih projektov. V prilogi 6.1 ("Cilji in ukrepi") operativnega programa so opredeljeni cilji in ukrepi po območjih, vrstah in habitatnih tipih, ki najbolj neposredno prispevajo k doseganju konkretnih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za območja, na katerih je treba stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov najbolj izboljšati. Podrobnejši varstveni cilji za HT 6230* na Natura 2000 območju SAC Pohorje (koda SI3000270) so vezani na:

- velikost habitatnega tipa (določitev območja HT 6230*, obnovitev velikosti HT 6230* na izhodiščno/določeno stanje)
- specifične lastnosti, strukture, procesi habitatnega tipa (ekstenzivna paša, košnja po 30.6., prepoved apnenja tal).

Projekt LIFE Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji/LIFE Conservation and management of dry grasslands in Eastern Slovenia (LIFE TO GRASSLANDS) prispeva k uresničevanju podrobnejših varstvenih ciljev Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015 - 2020). Projekt je na območju Pohorja namenjen izboljšanja stanja in zagotavljanju dolgoročnega upravljanja travišč (prioritetnega Natura 2000 habitatnega tipa HT 6230*) ter nanje vezanih rastlinskih in živalskih vrst. Projektne aktivnosti na območju Pohorja bodo spodbujale k trajnostni rabi suhih travišč, predvsem s povezovanjem zainteresiranih kmetovalcev/lastnikov, čiščenjem zaraščenih

zemljišč, nudenjem opreme za obdelovanje zemljišč (paša, košnja) kot tudi nudenjem podpore za vzpostavitev ustreznih struktur habitata (preizkušanje metod košnje, paše). Projekt bo prispeval k povečanju ekonomske upravičenosti kmetovanja s skupnim oblikovanjem in razvojem privlačnih tržnih produktov in programov vezanih na ohranjanje rabe travišč. Na trenutno znanih lokacijah pojavljanja travišč je bilo na območju Pohorja opravljeno kartiranje habitatnih tipov in s strani izvajalca določeno tudi potencialno območje omenjenega habitatnega tipa. Podrobnejši varstveni cilj o obnovitvi HT 6230* na območju Pohorja v okviru projekta LIFE Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji bo dosežen vsaj na 52 ha površin, ki so trenutno zaraščeni. Na 26 ha se načrtuje odstranitev zarasti na površinah, ki so površinsko zaraščene manj kot 50%. Druga polovica odstranjevanja zarasti (26 ha) pa se načrtuje na površinah, ki so zaraščene na 50 – 75 % površine.

1.1 SPLOŠNA NAČELA IN PRINCIPI OHRANJANJA NARAVE

Pri urejanju prostora, rabi naravnih dobrin in varstvu nepremične kulturne dediščine se upoštevajo nekatera splošna načela in principi ohranjanja narave:

- ZON določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave (1. člen ZON). Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot se vključujejo v urejanje prostora ter rabo in izkoriščanje naravnih dobrin ter ukrepe varstva kulturne dediščine na način, ki ga določa zakon (6. člen ZON).
- Fizične in pravne osebe morajo ravnati tako, da prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in varujejo naravne vrednote. Država, lokalne skupnosti ter druge osebe javnega prava so pri izvajanju nalog iz svoje pristojnosti dolžne upoštevati načela, cilje in ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter pri tem medsebojno sodelovati (7. člen ZON).
- Posegi v naravo, ki vključujejo tudi gradnje, se morajo planirati, načrtovati in izvajati tako, da ne okrnijo narave. Okrnitev narave je stanje narave, ko so zaradi človekove dejavnosti spremenjeni naravni procesi tako, da je porušeno naravno ravnovesje ali so uničene naravne vrednote (11. člen ZON). V postopkih načrtovanja rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin in urejanja prostora mora pristojni državni ali lokalni organ izbrati tisto odločitev, ki ob približno enakih učinkih izpolnjuje merilo najmanjšega možnega poseganja v naravo in v primeru obstoja alternativnih tehničnih možnosti za izvedbo posega ne okrni narave (96. člen ZON).

1.2 UPOŠTEVANE PRAVNE PODLAGE

Mednarodne konvencije in predpisi Evropske unije:

- Konvencija o biološki raznovrstnosti, Rio de Janeiro, 1992 (Zakon o ratifikaciji konvencije o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS, št. 30/96, MP št. 7)),
- Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov - Bernska konvencija (Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (Uradni list RS, št. 55/99, MP št. 17)),
- Evropska konvencija o krajini (Zakon o ratifikaciji evropske konvencije o krajini (Uradni list RS, št. 74/03, MP št. 19)),
- Konvencija o varstvu Alp – Alpska konvencija (Uradni list RS, št. 19/95, MP št. 5) in protokoli,
- Direktiva Sveta o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst – Direktiva o habitatih (92/43/EEC),
- Direktiva Sveta o ohranjanju prosto živečih vrst ptic – Direktiva o pticah (79/409/EEC).

Predpisi Republike Slovenije:

- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (sprejeta na 55. seji Vlade, dne 20. 12. 2001),
- Program upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020) (sprejet na 30. seji Vlade, dne 9.4.2015, popravek na 38. seji Vlade RS z dne 28. maja 2015 ter 24. 03. 2016),

- Zakon o ohranjanju narave – ZON (Uradni list RS, št. 56/1999, 31/2000 - popr., 110/2002 - ZGO-1, 119/2002, 41/2004, 61/2006 - ZDru-1, 32/2008 - Odl. US, 8/2010 - ZSKZ-B, 46/2014),
- Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15 in 30/16),
- Zakon o urejanju prostora – ZUreP (Uradni list RS, št. 110/2002, 8/2003 - popr., 58/2003 - ZZK-1, 33/2007 - ZPNačrt, 108/2009 - ZGO-1C, 80/2010 - ZUPUDPP),
- Zakon o prostorskem načrtovanju – ZPNačrt (Uradni list št. 33/2007, 70/2008 - ZVO-1B, 108/2009, 80/2010 - ZUPUDPP, 43/2011 - ZKZ-C, 57/2012, 57/2012 - ZUPUDPP-A, 109/2012, 35/2013 - Skl. US, 76/2014 - Odl. US),
- Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15 in 9/16 – ZGGLRS),
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02, 67/03);
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/2004, 33/2013, 99/2013);
- Uredba o habitatnih tipih (Uradni list RS, št. 112/2003, 36/2009, 33/2013);
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/2004, 110/2004, 59/2007, 43/2008, 8/2012, 33/2013, 35/2013 - popr., 39/2013 - Odl. US, 3/2014, 21/2016);
- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/2004, 109/2004, 84/2005, 115/2007, 32/2008 - Odl. US, 96/2008, 36/2009, 102/2011, 15/2014, 64/2016);
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/2004, 110/2004, 115/2007, 36/2009, 15/2014);
- Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv (Uradni list RS, št. 58/11);
- Uredba o varstvu samoniklih gliv (Uradni list RS, št. 57/1998, 56/1999 - ZON, 41/2004 - ZVO-1, 58/2011);
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02, 42/10);
- Pravilnik o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 117/02, 53/05);
- Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10, 3/11);
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15);
- Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020 (sprejet na 30. seji Vlade RS, dne 9. 4. 2015, popravek na 38. seji Vlade RS dne 28. maja 2015).

Občinski predpisi:

Občina Lovrenc na Pohorju:

- Dolgoročni plan občine Maribor-Ruše za obdobje 1986 - 2000 (MUV, št. 6/86, 14/88, 14/94, 5/98, 26/01).
- Srednjeročni plan občine Maribor-Ruše za obdobje 1986 - 1990 (MUV, št. 15/86, 14/94, 5/98, 26/01).

Občina Mislinja:

- Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega plana Občine Slovenj Gradec za obdobje 1986–2000 in družbenega plana Občine Slovenj Gradec za obdobje 1986–1990 za območje Občine Mislinja v letu 2001 (Prostorski plan Občine Mislinja z Urbanistično zasnovo naselij Mislinja in Šentilj pod Turjakom), sprejet na seji dne 26. 9. 2001 (Ur.l. RS, št. 82/01, 55/09).

Občina Ribnica na Pohorju:

- Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega plana Občine Ribnica na Pohorju (MUV, št. 3/04, 19/04, 20/04). Ta odlok se nanaša na Dolgoročni plan občine Radlje ob Dravi za obdobje 1986 – 2000 in na Družbeni plan občine Radlje ob Dravi za obdobje 1986 - 1990, ki sta bila sprejeta na Skupščini občine Radlje ob Dravi dne 26.12.1986 in se nanašata na območje Občine Ribnica na Pohorju.

Občina Vitanje:

- Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Občine Vitanje (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 25/2016).

Občina Zreče:

- Občinski prostorski načrt Občine Zreče (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 64/2015).

Občina Slovenska Bistrica:

- Dolgoročni plan občine Slovenska Bistrica za obdobje 1986 -2000 (Ur. l. RS št. 42/92, 35/94, 35/96, 41/97, 72/99, 59/03, 131/04, 47/06).
- Prostorske sestavine Družbenega plana občine Slovenska Bistrica za obdobje 1986 -1990 (Ur. l. SRS št. 25/87 in Ur. l. RS št. 42/92, 35/94, 35/96, 41/97, 72/99, 59/03, 131/04, 47/06).

1.3 OSNOVNI POJMI

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Zvrsti naravnih vrednot določa Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02, 67/03) na podlagi njihovih lastnosti, pri čemer se upoštevajo zlasti značilnosti naravnih pojavov in naravnih oblik. Zvrsti naravnih vrednot so: površinska geomorfološka, podzemeljska geomorfološka, geološka, hidrološka, botanična, zoološka, ekosistemska, drevesna in oblikovana naravna vrednota, krajinska vrednota, mineral in fosil.

Varstvene usmeritve za varstvo naravnih vrednot so usmeritve za posege in dejavnosti človeka na naravni vrednoti in na območju, ki je z naravno vrednoto vidno ali funkcionalno povezano z namenom, da se naravna vrednota ohranja.

Biotska raznovrstnost je raznovrstnost živih organizmov in vključuje raznovrstnost znotraj vrst, med različnimi vrstami, gensko raznovrstnost ter raznovrstnost ekosistemov (2. člen ZON).

Habitatni tip (poglavje 4) je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON).

Ekološko pomembno območje (poglavje 5) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON).

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske zveze pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON).

Varstvene usmeritve za ohranjanje biotske raznovrstnosti so usmeritve za izvajanje posegov in opravljanje dejavnosti ter drugih aktivnosti, ki lahko vplivajo na lastnosti habitatnih tipov in kvaliteto življenjskega prostora rastlin in živali. Splošne in podrobnejše usmeritve izhajajo iz predpisov s področja ohranjanja narave, konkretne usmeritve pa so iz njih izpeljane in se nanašajo na konkretno območje načrtovanja in načrtovane aktivnosti.

Cone so prostorsko opredeljeni deli območja Natura 2000, ki so bistveni deli habitatov posameznih rastlinskih in živalskih vrst ter posameznih habitatnih tipov, zaradi katerih je Natura območje opredeljeno.

Upravljavska cona je del območja Natura 2000, na katerem so zaradi varstva določenih kvalifikacijskih vrst predpisani ekološkim zahtevam vrst prilagojeni varstveni ukrepi in usmeritve.

Upravljavska enota je prostorsko opredeljeni del območja, ki se nanaša na različne kombinacije rabe prostora (namenska raba, gozdna maska – opredeljeno po GGN GGE).

Enota ukrepanja je prostorsko opredeljeni del območja posega (čiščenje zarasti), ki se nanaša na intenziteto in način odstranjevanja zarasti. Ukrepi za posamezno enoto ukrepanja so podani glede na izhodiščno stanje, cilje in usmeritve.

Legenda preglednic:

- **IDENT.ŠT.** – identifikacijska številka naravnih vrednot,
- **IME** – ime zavarovanega območja, naravne vrednote, habitatnega tipa, ekološko pomembnega območja oz. posebnega varstvenega območja,
- **KODA** – koda ekološko pomembnega območja iz Uredbe o ekološko pomembnih območjih ali koda posebnega varstvenega območja iz Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000),
- **PREDNOSTNI HT** – habitatni tip, ki je na območju Evropske unije v nevarnosti, da izgine, zato so v predpisih opredeljeni kot prednostni,
- **STATUS:**
 - o Naravne vrednote:
 - **NVDP** - naravna vrednota državnega pomena,
 - **NVLP** - naravna vrednota lokalnega pomena,
 - **ZVRST** - zvrst naravne vrednote, in sicer:
 - o **hidr** – hidrološka naravna vrednota,
 - o **bot** – botanična naravna vrednota,
 - o **zool** – zoološka naravna vrednota,
 - o **drev** – drevesna naravna vrednota,
 - o **ekos** – ekosistemska naravna vrednota,
 - o **EPO** – ekološko pomembno območje,
 - o **SAC** – posebno varstveno območje (območje Natura 2000, ki ga je Slovenija opredelila na podlagi direktive o habitatih (posebno ohranitveno območje, POO)),
 - o **SPA** – posebno varstveno območje (območje Natura 2000), ki ga je Slovenija opredelila na podlagi direktive o pticah (posebno območje varstva, POV)).
- Območja s statusom so opredeljena v prostorski podatkovni bazi (*.shp format) in prikazana na preglednih kartah v Prilogah. Glede na velikost območja je uporabljena ustrežna kartografska podlaga.
- **PPO Pohorje** – projektno podobmočje Pohorje (Ohranjanje in upravljanje suhih travnišč v Vzhodni Sloveniji, 2015 – 2020 (akronim Life to grasslands/Življenje travniščem, LIFE14 NAT/SI/000005)
- **Namenska raba prostora:**
 - o **K1** – najboljša kmetijska zemljišča,
 - o **K2** – druga kmetijska zemljišča,
 - o **G** – gozdna zemljišča,
 - o **S** – stavbna zemljišča.

2 NARAVNE VREDNOTE

Naravne vrednote, ki jih obravnava akcijski načrt za izboljšanja stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*), so navedene v preglednici 2, v poglavju 2.2. Konkretno varstvene usmeritve.

2.1 ZVRSTI NARAVNIH VREDNOT

2.1.1 Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.

2.1.2 Hidrološke naravne vrednote

- Ne slabša se kvalitete vode. Uporabljajo naj se biološko razgradljiva olja . Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.

2.1.3 Botanične naravne vrednote

- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogožitvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje, razen za znanstveno-raziskovalno delo v obsegu, ki ne vpliva negativno na stanje populacije in na rastišče.
- Rastlin se ne požiga.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.

2.1.4 Zoološke naravne vrednote

- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovпада z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja po gnezditvenem času ptičev, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Eksplozija ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za živali. Uporabljajo naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.

2.1.5 Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se populacije rastlinskih in živalskih vrst pretežno ohranijo. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za rastline in živali. Uporabljajo naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.

2.1.6 Drevesne naravne vrednote

- Vej, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkrija korenin, zasipava debela ali rastišča oz. površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.

- Podlago se na rastišču utrjuje le tako, da se omogoči zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno.

2.2 KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

V akcijskem načrtu za izboljšanja stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*) so obravnavane tiste naravne vrednote, ki leže znotraj PPO Pohorje, za katere smo ocenili, da bi odstranjevanje zarasti lahko vplivalo na njih, saj se omenjeni poseg nahaja neposredno na njihovem območju ali v območju vpliva nanje. V stolpcu STOPNJA POUДАРJ. je naveden predlog poudarjenosti stopnje funkcije varovanja naravnih vrednot na območju posameznih GGE in konkretne varstvene usmeritve, smiselno povzete po naravovarstvenih smernicah za posamezne gozdnogospodarske načrte GGE.

Preglednica 1: Pregled naravnih vrednot na območju posega in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev

IDENT. ŠT.	IME	KRATKA OZNAKA	ZVRST	STATUS	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	STOPNJA POUДАРJ.
6582	Črne mlake	Prehodno barje na Pohorju med Roglo in Ribniškim vrhom	ZOOL, HIDR, BOT	državni	<ul style="list-style-type: none"> - Na območju gozdnega rezervata veljajo določila za gozdni rezervat GPN Lovrenška jezera. - Na območjih izven noveliranega zarisa gozdnega rezervata se upošteva usmeritve in ukrepe po posameznih upravljavskih conah. 	1 (2, 3)
119V	Jezerski vrh - planje	Habitat ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na planjah ovršja Pohorja na Jezerskem vrhu, južno od Ribnice na Pohorju	BOT, ZOOL	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Veljajo določila zadel območja - gozdni rezervat Lovrenška jezera. - Ohranja naj se strukturiran gozdni rob (širina gozdnega roba naj obsega vsaj eno drevesno višino). - Izvaja naj se čiščenje zaraščenih površin. Način, čas in izvedba čiščenja naj poteka ob upoštevanju ekoloških zahtev živalskih vrst (predvsem koconogih kur in metuljev). Lesna biomasa naj se deponira v gozdu. - Čiščenje površin naj poteka kontinuirano in po mozaičnem sistemu. - Ohranjajo naj se posamezna markantna drevesa (predvsem jerebike), mravljišča, skupine borovničevja. - Gradnja novih objektov in gozdnih prometnic ni zaželeno. - Omejijo naj se ukrepi, ki bi uničili ali poškodovali travišče (požiganje, gnojenje, apnenje, spreminjanje vlažnostnega režima, izravnava zemljišča, odstranjevanje ali preoravanje ruše / kot biomeliorativni ukrepi). 	2 (2, 3)

7454	Jezerski vrh - cemprini	Rastišče cemprinov severovzhodno od Jezerskega vrha na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	DREV	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Preko rastišča NV naj se ne gradi gozdnih prometnic. - Preko rastišča se ne vlačijo lesa, na rastišču naj se ne skladiščijo lesa. - Na drevesu se lahko izvajajo samo strokovni arboristični posegi, ki ne bodo škodili vitalnosti drevesa. - Rastišča v radiju krošnje +2 m naj se ne spreminjajo. - V vplivnem območju drevesa naj se ne krči ali spreminjajo gozdnega roba. 	2 ⁽²⁾
7451	Planinka - planje	Habitat ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na Planinki na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	ZOOL, BOT	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Ohranja naj se strukturiran gozdni rob (širina gozdnega roba naj obsega vsaj eno drevesno višino). - Izvaja naj se čiščenje zaraščenih površin. Način, čas in izvedba čiščenja naj poteka ob upoštevanju ekoloških zahtev živalskih vrst (predvsem koconogih kur in metuljev). Lesna biomasa naj se deponira v gozdu. - Čiščenje površin naj poteka kontinuirano in po mozaičnem sistemu. - Ohranjajo naj se posamezna markantna drevesa (predvsem jerebrike), mravljišča, skupine borovničevja. - Gradnja novih objektov in gozdnih prometnic ni zaželena. - Omejijo naj se ukrepi, ki bi uničili ali poškodovali travnišče (požiganje, gnojenje, apnenje, spreminjanje vlažnostnega režima, izravnava zemljišča, odstranjevanje ali preoravanje ruše / kot biomeliorativni ukrepi). 	2 ^(2, 3)
7452	Planinka - prehodno barje	Prehodno barje na ovršju Pohorja med Roglo in Jezerskim vrhom, severovzhodno od Mislinje	BOT, HIDR	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Veljajo določila za gozdni rezervat GPN Lovrenška jezera. - Na območjih izven noveliranega zarisa gozdnega rezervata se upošteva usmeritve in ukrepe po posameznih upravljavskih conah. 	1 ⁽²⁾
1121	Javorič - cemprini	Cemprini na Javoriču, severovzhodno od Mislinje	DREV	državni	<ul style="list-style-type: none"> - Preko rastišča NV naj se ne gradi gozdnih prometnic. - Preko rastišča se ne vlačijo lesa, na rastišču naj se ne skladiščijo lesa. - Na drevesu se lahko izvajajo samo strokovni arboristični posegi, ki ne bodo škodili vitalnosti drevesa. - Rastišča v radiju krošnje +2 m naj se ne spreminjajo. - V vplivnem območju drevesa naj se ne krči ali spreminjajo gozdnega roba. 	1 ⁽²⁾
7453	Javorič - prehodno barje	Prehodno barje na ovršju Pohorja med Roglo in Jezerskim vrhom, severovzhodno od Mislinje	BOT, HIDR	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Veljajo določila za gozdni rezervat GPN Lovrenška jezera. - Na območjih izven noveliranega zarisa gozdnega rezervata se upošteva usmeritve in ukrepe po posameznih upravljavskih conah. 	1 ⁽²⁾

230	Lovrenško barje	Visokobarjanski kompleks na slemenu Planinka, severozahodno od Rogle na Pohorju	BOT, ZOOL, EKOS	državni	<ul style="list-style-type: none"> - Na območju gozdnega rezervata veljajo določila za gozdni rezervat GPN Lovrenška jezera. - Na območjih izven noveliranega zarisa gozdnega rezervata se upošteva usmeritve in ukrepe po posameznih upravljavskih conah. 	1 (1, 2, 3)
186	Mislinja	Zgornji tok Mislinje s pritoki do Sp. Fužine, severovzhodno od Mislinje	HIDR, ZOOL	državni	<ul style="list-style-type: none"> - Na območju naj se praviloma ne načrtuje novih gozdnih prometnic. - Na območju naj se ohranja zasenčenost z drevesnim slojem. - Sečni ostanki naj se ne odlagajo v strugo potoka. 	2 (2)
168V	Lobnica - potok	Desni pritok Drave, jugozahodno od Ruš	HIDR, GEOMORF, BOT	državni	<ul style="list-style-type: none"> - Veljajo določila za varovalne gozdove. - Na območju naj se praviloma ne načrtuje novih gozdnih prometnic. - Na območju naj se ohranja zasenčenost z drevesnim slojem. - Sečni ostanki naj se ne odlagajo v strugo potoka. 	2 (4)
7473	Lamprehtov potok - zgornji tok	Zgornji tok Lamprehtovega potoka, desnega pritoka Radoljne, jugovzhodno od Lovrenca na Pohorju	HIDR	lokalni	<ul style="list-style-type: none"> - Gradnja vlak, cest, mostov ter drugi posegi v tla naj se načrtujejo v minimalni meri in le v sodelovanju z naravovarstveno službo. - Sečni ostanki naj se ne odlagajo v strugo potoka. - Na območju naj se ohranja zasenčenost z drevesnim slojem. 	2 (1)

V skladu s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot so:

- z oznako **V** označene naravne vrednote, katerih površina je večja od 1 km² ali so linijsko daljše od 1 km (2. člen).

OPOMBE: ¹ – Naravovarstvene smernice za GGN GGE Lovrenc na Pohorju (2016-2025); ² – Naravovarstvene smernice za GGN GGE Mislinja (2015-2024);

³ – Naravovarstvene smernice za GGN GGE Ribnica na Pohorju (2011-2020); ⁴ – Naravovarstvene smernice za GGN GGE Lobnica (2014-2023)

3 EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA

Ekološko pomembna območja, ki jih obravnava akcijski načrt za izboljšanja stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*), so navedena v preglednici 2, v poglavju 3.1. Konkretno varstvene usmeritve.

Varstvene usmeritve za ekološko pomembna območja se določajo za območje rabe naravnih dobrin ter za izvajanje posegov in dejavnosti, z namenom, da se ohranja ali dosega ugodno stanje tistih habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno.

Na ekološko pomembnih območjih se v primeru obstoja alternativnih možnosti prostorske ureditve ne načrtujejo, če se zaradi njihove izvedbe lahko bistveno poslabša ugodno stanje habitatnih tipov ali vrst, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno, v drugih primerih pa se načrtujejo tako, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

3.1 KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Preglednica 2: Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev

KODA	IME	OPIS	STATUS	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE
41200	Pohorje	Obsežno in kompleksno gorsko območje, ki je del Centralnih Alp. Edino naše gorovje na silikatni geološki podlagi. Ekološki sistemi so specifični ter specializirani. Velika raznolikostjo habitatnih tipov (travišča, bukovi in smrekovi gozdovi, ruševje, barjanska smrekovja, aktivna visoka ter prehodna barja, potoki) ter redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.	EPO, del območja je območje Natura 2000	- Konkretno usmeritve so podane v poglavju 4 <i>Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)</i> .

4 POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (OBMOČJA NATURA 2000)

Posebna varstvena območja, ki jih obravnava akcijski načrt za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*), so navedena v preglednici 3, v poglavju 4.1. Konkretno varstvene usmeritve.

Dokument AKCIJSKI NAČRT ZA IZBOLJŠANJE STANJA IN ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA OHRANJANJA TRAVIŠČ (HABITATNI TIP – 6230*) za gozd in druga gozdna zemljišča pod gozdno masko ter zaraščajoče površine v območju s pojavljanjem habitatnega tipa 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh na projektnem podobmočju Pohorje je strokovna podlaga za potrebe izvajanja načrtovanih projektnih aktivnosti odstranjevanja zarasti in zagotavljanja primerne dolgoročne rabe travišč v okviru projekta Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji, 2015 – 2020 (akronim LIFE TO GRASSLANDS, LIFE14 NAT/SI/000005).

Program upravljanja območij Natura 2000 (2015 -2020) v prilogi 6.1 ("Cilji in ukrepi") na območju Pohorja (SI3000270) v ciljih varovanja za HT 6230* predvideva obnovitev in posledično povečanje površin habitatnega tipa na opuščeni kmetijskih površinah v zaraščanju. Na teh površinah je predvideno čiščenje zarasti in obnovitev kmetijske rabe travišč z usmeritvami s pozno košnjo (HAB_KOS – po 30.6.).

Leta 1995 je bila v okviru Odseka za gozdno gospodarsko načrtovanje, Zavoda za gozdove Slovenije (OE Slovenj Gradec) izdelana projektna naloga z naslovom „Zaraščanje negozdnih površin na grebenu Pohorja“ (nosilka Ljudmila Medved), povzetki projektne naloge so predstavljeni v nadaljevanju odstavka. Planje na grebenu Pohorja so začele nastajati v 17. stoletju, tako je bilo na grebenu Pohorja za potrebe kmetijstva izkrčenih skoraj **700 ha** gozdov. Proces zaraščanja pohorskih planj se je začel po drugi svetovni vojni. Analiza je pokazala, da je bila v obdobju 1973 - 1976 skupna površina negozdnih površin na grebenu Pohorja med Volovico in Kremžarjevim vrhom le še 660 ha. Leta 1995 je bilo ugotovljeno, da je površin, kjer prevladuje travniška vegetacija vrstno bogatih travišč s prevladujočim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh le še 398 ha. Kot gozd je bilo v gozdnogospodarskih načrtih obravnavanih že 262 ha površin. Do leta 2011 so bili na območju Zahodnega Pohorja načrtovani ukrepi čiščenja zarasti in izvedeni na površini **140 ha** (izvedbo je vodil ZGS - območna enota Slovenj Gradec ob podpori Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS).

Čezmejni projekt »Sonaravno upravljanje planin na varovanih območjih« (ALPA, OP SI-AT 2007-2013, vodilni partner Zavod RS za varstvo narave), je nadaljeval izvedbo tistih ciljev Predloga načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje (projekt NATREG), ki so vezani na strateška cilja: ohranjena narava in krajina (operativna cilja: obnovljene in ohranjene površine pohorskih planj; ohranjeni prepoznani krajinski vzorci Pohorja); sonaravni turizem in usmerjeni obisk (operativna cilja: prepoznana znamka sonaravne destinacije Pohorje; kakovostna in koordinirana ponudba lokalnih produktov). Namen projekta je bil revitalizirati pašne planine v pilotnih varovanih območjih ter razviti kakovostne in trajnostne turistične storitve na planinah ob spodbujanju trženja in mreženja proizvodov s tega območja. V okviru projekta je bilo revitaliziranih okoli **35 ha** površin (čiščenje zarasti, mulčenje drevesnih panjev) na območju Mulejevega vrha in Ostruščice.

V projektu »Trajnostno upravljanje Pohorja« (SUPPORT, Finančni mehanizem EGP 2009-2014) je bil eden izmed ključnih ciljev izboljšanje habitata vrst v neugodnem stanju (divji petelin, ruševac, travniški postavnež) in izboljšanje stanja specifičnih habitatnih tipov (med njimi tudi *HT6230). Izvedeno je bilo selektivno odstranjevanje zaraščenosti na območju 40 ha (znotraj tega območja je bilo revitalizirano **18 ha** površin). Nosilec projekta je bil Zavod za gozdove Slovenije s projektnimi partnerji Zavodom RS za varstvo narave, Regionalno razvojno agencijo za Koroško, Občino Ribnico na Pohorju in Občino Zreče.

4.1 KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE SKLADNO Z UREDBO O POSEBNIH VARSTVENIH OBMOČJIH (OBMOČJIH NATURA 2000)

Na podlagi splošnih varstvenih usmeritev se določijo podrobnejše in konkretne varstvene usmeritve, ki se morajo obvezno upoštevati pri izdelavi načrtov rabe naravnih dobrin - gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot (šesti odstavek 7. člena Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)).

Podrobnejše varstvene usmeritve so navedene v tabelarični obliki v Prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020 (v nadaljevanju PUN) oziroma so dodatno določene v naravovarstvenih smernicah, kjer se določijo konkretne varstvene usmeritve za doseganje podrobnejših varstvenih ciljev oziroma izvajanje podrobnih varstvenih ukrepov (PUN, str. 10).

Gozdnogospodarski načrti za gozdnogospodarske enote morajo vsebovati konkretne usmeritve in ukrepe, ki so podane v naravovarstvenih smernicah.

Sklep vlade št. 00719-6/205/13 z dne 09.04.2015 nalaga ministrstvom in drugim državnim organom ter izvajalcem javnih pooblastil, ki so v Programu upravljanja določeni kot izvajalci ukrepov, da do izteka programskega obdobja te ukrepe tudi izvedejo.

Preglednica 3: Pregled območij Natura 2000 in evropsko pomembnih vrst in habitatni tipov, ki se nahajajo znotraj PPO Pohorje, vezanih na poseg odstranjevanja zarasti

KODA IN IME	STATUS	VRSTE IN HABITATNI TIPI NA PPO POHORJE – vplivno območje posega
SI3000270 Pohorje	SAC	<p><u>Dvoživke:</u> Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>)</p> <p><u>Netopirji:</u> Vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>)</p> <p><u>Negozdni habitatni tipi:</u> Vrstno bogata travnišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu</p> <p><u>Gozdni habitatni tipi:</u> Barjanski gozdovi Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)</p>

KODA IN IME	STATUS	VRSTE IN HABITATNI TIPI NA PPO POHORJE – vplivno območje posega
SI5000006 Pohorje	SPA	Koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) Mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) Triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) Divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) Ruševac (<i>Tetrao tetrix</i>) Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) Planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) Črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>) Sloka (<i>Scolopax rusticola</i>) Severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>)

Preglednica 4: Habitatni tipi vezani na odstranjevanje zarasti znotraj PPO Pohorje

Habitatni tip	Območje habitatnega tipa / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve habitatnega tipa	Velikost cone (ha) znotraj SAC Pohorje	Velikost cone (ha) znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
HT6230* Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu	HT se razteza zlasti na grebenskih legah Z. Pohorja, mestoma se posamezni fragmenti nahajajo tudi na Vzhodnem Pohorju (npr. koča na Klopnem vrhu). Poseg (odstranjevanje zarasti, mulčenje drevesnih panjev) bo imel pozitiven vpliv na HT, saj se bo površina HT povečala. Z ustrezno usmerjeno rabo (košnja, paša) se bodo dolgoročno obnovila vrsto bogata travišča.	Sklenjena travišča na globokih, kislih tleh v alpskem in subalpskem pasu s prevladujočimi vrstami <i>Nardus stricta</i> , <i>Festuca nigrescens</i> , <i>Festuca rubra</i> agg., <i>Poa violacea</i> , <i>Carex sempervirens</i> , <i>Anthoxanthum odoratum</i> . V Sloveniji je v subalpskem in alpskem pasu bore malo primernih ekoloških razmer za uspevanje naravnih volkovij. Veliko volkovij se pojavlja nad antropogeno znižano gozdno mejo, sicer pa v montanskem pasu. Ta rastišča so najbolj ogrožena zaradi spontanega zaraščanja po opuščanju košnje in/ali paše (Karavanke, Pohorje, Koroška). Sicer pa takšna rastišča ogroža predvsem intenzifikacija zimskošportnega turizma (uravnavanje smučišč, umetno zasneževanje in evtrofikacija s snežnim cementom, fizično poškodovanje travne ruše, ozelenjevanje z neprimernimi semenskimi mešanici), do določene mere pa tudi planinske dejavnosti, ki s seboj prinesejo evtrofizacijo, efekt pohoženosti, spremljajočo urbanizacijo itd. Rastišča v nižinah ogroža intenzifikacija rabe (ki praviloma vključuje tudi dodajanje apnenca za zniževanje kislosti prsti), evtrofikacija in zaraščanje.	219,73 ha	61,06 ha	neugodno stanje – se slabša (U1-)**
HT91D0* Barjanski gozdovi	HT se pojavlja znotraj PPO Pohorje v enoti Javorič – Planinka (na podlagi kartiranja v letu 2016 se ta HT nahaja izven predlaganega posega) in enoti Trije žebli (izven območja predlaganega posega odstranitve zarasti). Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na HT ne bo imelo bistvenega vpliva.	Močvirna tla Pokljuke, Jelovice in Pohorja. Kisla šotna tla s šotnimi mahovi (<i>Sphagnum</i> sp.) Nepropustna, zelo kisla, plitva do srednje globoka šotna tla. Gorsko podnebje. Drevesna plast smreka (<i>Picea abies</i>), v grmovni plasti rušje (<i>Pinus mugo</i>).	364,03 ha	6,79 ha	neugodno stanje - se slabša U1- **

<p>HT9410 Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)</p>	<p>HT se pojavlja znotraj PPO Pohorje v enoti Javorič – Planinka JZ pod Črno mlako nad gozdno vlako); v enoti Mulejev vrh večinoma v GGE Vitanje na vsem območju pod gozdno masko; v enoti Ostruščica severno od vrha Ostruščice; v enoti Turn – Kraguljišče na območju Turna v GGE Vitanje na vsem območju pod gozdno masko; v enotah Trije žebli in Obrolovo na meji posega odstranjevanja zarasti. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na HT ne bo imelo bistvenega vpliva.</p>	<p>Mraziščni gozdovi, nizke povprečne temperature, reliefno pogojena rastišč (mrazišča), dolga proizvodna in regeneracijska doba. Conalna združba zgornjega dela gorskega pasu: surovi humus; nizke povprečne letne temperature; drevesne vrste: smreka (<i>Picea abies</i>), macesen (<i>Larix decidua</i>), bukev (<i>Fagus sylvatica</i>), gorski javor (<i>Acer pseudoplatanus</i>).</p>	<p>1.288,67 ha</p>	<p>20,58 ha</p>	<p>neugodno stanje - stabilno U1 = **</p>
---	--	--	--------------------	-----------------	---

Preglednica 5: Kvalifikacijske vrste vezane na odstranjevanje zarasti znotraj PPO Pohorje

Vrsta	Območje, pomembno za vrsto / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone vrste znotraj SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
<p>Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)</p>	<p>Vrsta se pojavlja na celotnem območju SAC Pohorje, zlasti na območjih mokrišč in občasnih vodnih teles. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.</p>	<p>Je vrsta gričevnatega in hribovitega sveta. Najraje se razmnožuje v srednje velikih kalih ali stoječih mirnih vodah z bujnim obrežnim in vodnim rastlinjem in čisto vodo, ki se zelo redko izsušijo; prisotnosti rib večinoma ne tolerira.</p>	<p>27.568,11 ha</p>	<p>138,33 ha</p>	<p>neugodno stanje - se slabša U 1 - **</p>
<p>Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>)</p>	<p>Vrsta se pojavlja na celotnem območju SAC Pohorje, zlasti na območjih mokrišč in občasnih vodnih teles. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.</p>	<p>Je gozdna vrsta, ki išče zavetje pod kamni in odmrlimi kosi lesa, v skalnih razpokah v grmovju ali v svetlih gozdnih robovih, kjer lahko preživi poletna obdobja mirovanja in prezimuje; tipična mrestišča hribskega urha so nezasenčene občasne luže v ali blizu gozda. Je šibko konkurenčna pionirska vrsta, ki naseljuje življenjske prostore v zgodnjem stadiju naravne sukcesije (glinokopi, kamnolomi, kolesnice v gozdu), ko je prisotnih manj plenilcev in kompetitorjev.</p>	<p>27.568,11 ha</p>	<p>138,33 ha</p>	<p>neugodno stanje - se slabša U 1 - **</p>

Vrsta	Območje, pomembno za vrsto / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone vrste znotraj SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>)	Vrsta se pojavlja na območju južno od Lovrenca na Pohorju in do Klopnega vrha. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Živi v toplih gozdnatih ali grmiščnih predelih, najraje na apnenčasti podlagi v bližini vode. Poletno zatočišče so topli deli jame, podstrešja stavb. Ima večje porodniške kolonije. Zimsko zatočišče so jame s T 4,5–9°C in visoko zračno vlago. Prehranjevalni habitat so listopadi gozdovi ob vodah. Plen pobira s tal in listov, hrani se predvsem s pajkovci, ličinkami metuljev, lovi pa tudi letече žuželke, ki jih prestreže z letalno mrežo. Pogoste so skupine ali faze, ki ne letajo oziroma so dejavne podnevi. Najbolj jih ogroža uničevanje njihovih kotičč v stavbah (zapiranje stavb, obnova ipd.), svetlobno onesnaženje in prisotnost človeka v času kotenja. Bistven habitat: kotičča v stavbah v toplih gozdnatih predelih v bližini vode	3.196,15 ha	3,61 ha	neugodno stanje - se slabša U 1 - **
Divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	Območje osrednjega in Zahodnega Pohorja, nad 1200 metrov n.v. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva, vendar ob izvedbi omilitvenih ukrepov.	Starejši gozdovi s presvetljenimi jasami in posekami ter plodonosnim podrastjem (predvsem borovnica, malinjak). Za uspešno gnezditve potrebuje obsežno območje rastišča s presvetljenim gozdom in mirno cono ter območje z navedenim habitatom in dovolj plodonosnimi rastlinami. Hrani se pretežno s plodovi borovnice, malinjaka, plodovi jerebrike, brsti in popjem (bukev), ter iglicami (smreka). Za pevska drevesa uporablja predvsem rdeči bor, macesen in smreko. Za potrebe prehranjevanja petelin nujno potrebuje vzdrževanje mladice bukve, macesna oziroma jerebrike v majhnih sklenjenih skupinah, robnih pasovih ali kot drevesa, ki so ostala na poseki.	5.536,57 ha	130,06 ha	ref. vred.: 30 pojočih samcev*
Ruševec (<i>Tetrao tetrix</i>)	Območje obsega grebenske lege zahodnega Pohorja povečini nad 1400 metrov n.v. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva, vendar ob izvedbi omilitvenih ukrepov.	Življenjski prostor je širok pas med travišči in zg. gozdno mejo, ruševje, travnate goličave nad drevesno mejo, ponekod tudi niže v gozdni prostor nad 1400 metri. Za uspešno gnezditve potrebuje območje rastišča z mirno cono in območje z navedenim habitatom in dovolj plodonosnimi rastlinami.	3.982,80 ha	128,22 ha	ref. vred.: 20 parov*

Vrsta	Območje, pomembno za vrsto / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone vrste znotraj SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	Vrsta opredeljuje celotno območje SPA Pohorje. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva, vendar ob izvedbi omilitvenih ukrepov.	Je tipična vrsta razčlenjenih gozdov z množico presvetlitev in veliko diverzitetno drevesnih vrst, v kombinaciji z zreli sestoji nujno zahteva tudi pionirske stadije gozda. Tak habitat gozdnemu jerebu omogoča pestro prehrano in večjo možnost prilagajanja na spremembe. Habitat mora biti mešanica starejših sestojev, katerih krošnje so dovolj svetle, da omogočajo razvoj gostih mladih sestojev v podrasti. Izogiba se monotonih sestojev brez podrasti ter nasadov dreves z zelo majhno pestrostjo drevesnih vrst ter odsotnostjo vrzeli in mladovja. Na počivališčih zahteva dvakrat večji delež grmovja kot dreves. Preferira grmovje z večjim premerom debla, ki mu omogoča bolj učinkovito plezanje ter večjo količino brstov za hrano. Običajno naseljuje mešani gozd; v prevladujočem iglastem sestoju mora biti prisoten vsaj manjši delež listavcev.	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 80 parov*
Koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)	Vrsta opredeljuje celotno območje SPA Pohorje. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva, vendar ob izvedbi omilitvenih ukrepov.	Pomemben ekološki dejavnik, ki v veliki meri vpliva na naselitev koconogega čuka, je prisotnost starih, debelih bukev oziroma zapuščenih dupel črne žolne (<i>Dryocopus martius</i>). Raje ima senčne, zatišne lege in mrzlišča, kjer je manj kompetitivnih vrst in plenilcev. Preferira gozd z malo ali brez podrasti. Izrazito se izogiba naseljem, ker v njih in njihovi bližini gnezdi lesna sova, ki je glavni plenilec koconogega čuka. Občutljiv je na posege v neposredni bližini gnezda in poseke velikosti nad 2 ha. Koconogi čuk ima majhen teritorij, zato lahko na primernem območju pride do večjih gostot. Za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z dupli in gozdnimi jaskami ali posekami v območju ca. 1 km ² .	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 70 parov*
Mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	Vrsta opredeljuje celotno območje SPA Pohorje. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva, vendar ob izvedbi omilitvenih ukrepov.	Iglasti in jelovo-bukovi gozdovi z jaskami nad 1000 metrov n.v. Za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z dupli in gozdnimi jaskami ali posekami v območju 2–10 km ² . Hrani se pretežno z majhnimi pticami in sesalci.	18.624,68 ha	139,36 ha	ref. vred.: 50 parov*

Vrsta	Območje, pomembno za vrsto / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone vrste znotraj SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	Vrsta opredeljuje celotno območje SPA Pohorje, razen na večjih območjih travišč in zaselkov. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Iglasti in jelovo-bukovi gozdovi s številnimi presvetlitvami in vrzelmi. Omejena je na starejše sestoje z dovolj velikim številom potencialnih gnezdišč (debelo drevje, predvsem bukve). Pomembna so predvsem drevesa, ki imajo ravno deblo in imajo na višini 4-10 metrov malo stranskih vej ter so na tej višini debela vsaj 35 cm. Potrebuje dovolj veliko mrtvo lesno maso, ki ji nudi potrebno količino hrane.	18.478,67 ha	131,52 ha	ref. vred.: 40 parov*
Triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)	Celotno ovršje SPA Pohorje nad 1200 metrov n.v. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Omejujoč dejavnik za prisotnost vrste ni nadmorska višina, temveč prisotnost iglavcev (smreke in jelke, manj bora). Izbira goste gozdove z velikim številom dreves na enoto površine.. Gnezdi v duplu drevesa, pogosto mrtvega ali oslabelega. Zahteva tudi predele z veliko gostoto larv lubadarjev <i>Scolytidae</i> in kozličkov <i>Cerambycidae</i> . Največji delež triprstih detlov živi v klimaksni fazi višinskih iglastih gozdov ter v pragozdni ostankih. Izmed drevesnih vrst ima najraje jelko zaradi sušečih se vrhov in odmrlih vej. Pojavlja se tudi na predelih, kjer je zaradi snegoloma ali žledoloma večje število polomljenih oziroma sušečih se dreves. Najvišjo gostoto dosega v klimaksnih sukcesijskih fazah z obnavljajočimi se vrzelmi, skalnatimi bloki in manjšimi barji. Najpomembnejši dejavnik, ki odločilno vpliva na prisotnost triprstega detla je velik delež odmrlega lesa.	11.467,84 ha	88,95 ha	ref. vred.: 30 parov*
Planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)	Mislinski jarek, vrstno bogata travišča (planje) na zahodnem delu Pohorja. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Skalovje, pašniki in nad drevesno mejo goličave; za uspešno gnezditvev potrebuje skalne stene z mirnimi conami, v polmeru 6 do 10 km od gnezda površine s prevladujočo odprto krajino (skalovje, pašniki in nad drevesno mejo goličave) in več primernih gnezd (tekem let uporablja različna gnezda); hrani se pretežno s sesalci in pticami.	5.969,78 ha	129,26 ha	ref. vred.: 1 par*

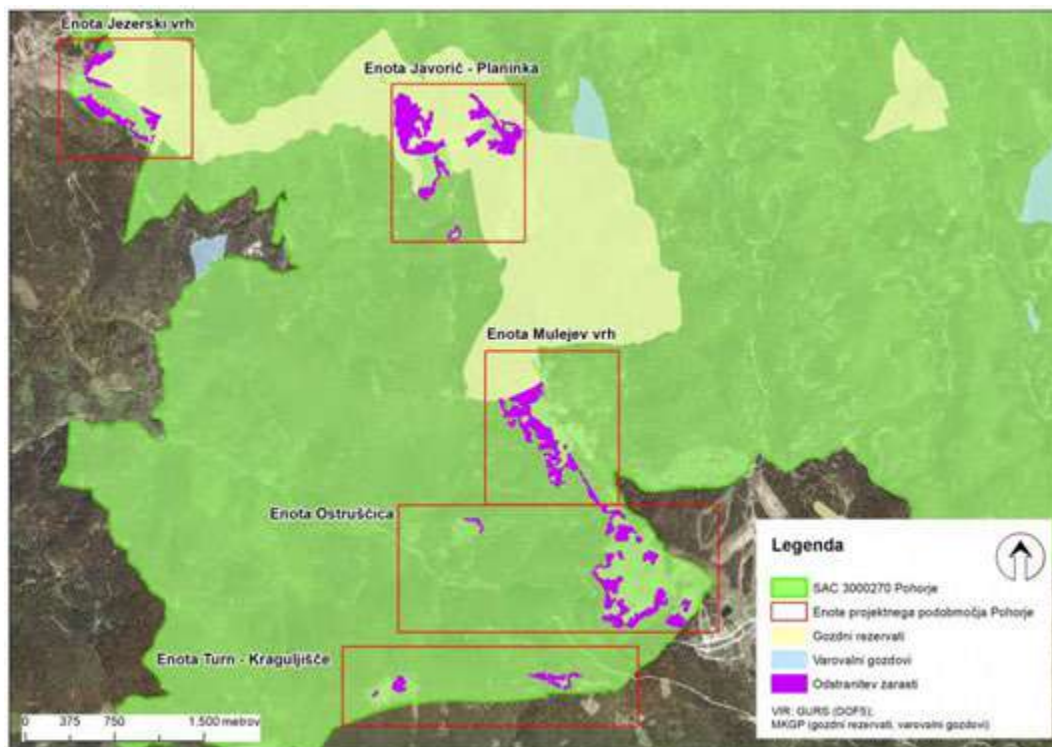
Vrsta	Območje, pomembno za vrsto / ocenjen vpliv posega	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone vrste znotraj SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>)	Na območju se pojavlja v času gnezditvenega obdobja. Vrsta opredeljuje celotno območje SPA Pohorje. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Poplavni gozdovi, vlažni travniki, stoječe in tekoče sladke vode; za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z visokimi debelimi drevesi in mirnimi conami, v polmeru do 4 km od gnezda pa prehranjevalne površine s prevladujočimi vlažnimi travniki, stoječimi in tekočimi sladkimi vodami; hrani se pretežno z dvoživkami, ribami in drugimi vretenčarji.	17.841,38 ha	80,13 ha	ref. vred.: 2 parov*
Sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)	Širše območje mokrišč z obrobni gozdovi in travišči. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Ptica gozdnatih pokrajin. Med gnezdenjem domuje v različnih tipih gozda prepredenimi z jasami in z delom gozda s posekami ali mejitvijo na barje.	6.762,56 ha	73,08 ha	ref. vred.: 10 parov*
Severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	Vrsta domuje na območju barjanskih kompleksov. Na območju Pohorja se najpogosteje pojavlja predvsem na širšem območju Lovrenških jezer, Ribniškega barja ter barjanskih površinah na osrednjem Pohorju. Pričakuje se, da odstranjevanje zarasti na vrsto ne bo imelo bistvenega vpliva.	Gnezdi v svetlih listnatih in mešanih gozdovih, vrbovem grmovju in brezovih sestojih, pri nas je redka poletna vrsta. Gnezdi na tleh, od aprila do junija. Ogroža ga intenzivnost gospodarjenja z gozdovi. Bistven habitat: svetli listnati in mešani gozdovi	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 100 parov*

Vir: Splošna ocena populacije (SDF, Stanje ohranjenosti po poročilu RS po 17. členu Direktive o habitatih iz leta 2013; Poročilo RS po 12. členu Direktive o pticah 2008, PUN2000 iz leta 2014)). Opombe: * na celotnem območju Natura 2000 Pohorje / Drava / Zgornja Drava s pritoki, ** na celotnem območju alpske biogeografske regije;

^A – upoštevana površina posega (odstranjevanje zarasti) z vplivnim pasom 20 metrov

4.1.1 Konkretna in podrobnejše usmeritve za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*) na PPO Pohorje

Slika 1: Območja odstranjevanja zarasti znotraj PPO Pohorje – zahodni del

Slika 2: Območja odstranjevanja zarasti znotraj PPO Pohorje – osrednji del

4.1.1.1 USMERITVE ZA VZPOSTAVITEV VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ, KJER TRENUTNO NI HT 6230*

- Odstranjevanje zarasti:
 - Za odstranitev grmovne zarasti in steblikovja je poleg ročnega odstranjevanja primerno tudi strojno mulčenje/odstranjevanje zarasti.
 - Odstranitev dreves naj se izvede na način, da se s površin travišč odstranijo vsi sečni ostanki (veje, vrhači). Sečne ostanke se zloži na kupe v gozdnem robu ali pa se jih odpelje na deponijo (biomasa).
 - Na območjih, ki bodo namenjena predvsem košnji, je priporočljiva odstranitev drevesnih panjev (mulčenje panjev, ruvanje panjev). Planiranje oz. izravnava terena naj se izvaja z izkopano zemljo. Navoz zemljine z drugih površin naj se ne izvaja.
 - Priporočamo ohranjanje specifičnih struktur na traviščih, kot so dominantna drevesa, mejice, kamniti osamelci, manjše vodne prvine.
 - Odstranjevanje zarasti naj se NE izvaja v času od začetka marca do konca junija (skladno z osmo alinejo 2. odstavka 10. člena Pravilnika o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09 in 31/16)). Upoštevati je potrebno tudi ekološke zahteve Natura 2000 vrst, ki so opredeljene kot kvalifikacijske v tem podobmočju (kmetu oz. upravljavcu travišča jih predstavi strokovna služba varstva narave).
 - Odstranjevanje zarasti in mulčenje drevesnih panjev v okolici gozdnega rezervata Lovrenška jezera (gozdni rezervat z blažjim varstvenim režimom): v soglasju z lastnikom gozda se lahko ob gozdnem rezervatu določi varstveni pas, ki naj ne bo ožji od ene sestojne višine (4. odstavek 8. člena Uredbe o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, Ur.l. RS, št. 39/15).
- Vzpostavitev travne ruše:
 - Če je potrebno po odstranitvi zarasti na razgaljenih površinah na novo vzpostaviti ali okrepiti travno rušo, priporočamo dosejevanje z lokalnim avtohtonim in lokalnim senenim drobirjem iz ekstenzivno upravljanih travišč oziroma z ohranjevalnimi semenskimi mešanicami (vir: http://www.kis.si/f/docs/Prikazi_in_informacije/PI_288_OHRANJEVALN_E_SEMENSKE_MESANICE.pdf). Na ta način bomo najlažje in najhitreje vzpostavili avtohtono travinje in se v večji meri izognili pojavu ali razrasti invazivnih tujerodnih vrst rastlin.
 - Gnojenje in apnenje naj se ne izvaja.

Po izvedenih ukrepih za vzpostavitev travnišč (odstranjevanje zarasti, vzpostavitev travne ruše) se izvajajo ukrepi na podlagi usmeritev za upravljanje vrstno bogatih travnišč na območjih, kjer je prisoten HT 6230* (poglavja 4.1.1.2.2 in 4.1.1.2.3).

4.1.1.2 USMERITVE ZA UPRAVLJANJE VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ NA OBMOČJIH, KJER JE PRISOTEN HT 6230*

Na podlagi pogovorov s kmeti ugotavljamo, da so najkvalitetnejši travniki z vidika ohranjanja visoke stopnje biotske pestrosti in zagotavljanja ekosistemskih storitev tisti, kjer med posameznimi leti poteka menjava rabe travnišč: paša tradicionalne živine (govedo, ovce) s čredinkami in s primerno obtežbo, travnik s pozno prvo košnjo, neraba površine... Na ta način se v pokrajini vzpostavlja mozaičnost, ki omogoča prehajanje organizmov med primernimi zaplatami.

Priporočamo ohranjanje struktur na travnikih, kot so specifična drevesa (pevska drevesa, drevesa z dupli...), mravljišča (povečanje prehranske baze), pospeševanje zeliščne in grmovne plasti (borovnica, brusnica) itd. Pomen teh struktur za ohranjanje biotske pestrosti je lahko velik, saj se ob ali na njih vzpostavijo številni »mikrohabitati« s specifično vlažnostjo, senčenjem ali prisojnostjo, temperaturo, zavetjem... Z ohranjanjem takih struktur na vrstno bogatih travnikih Pohorja ter z vzpostavitvijo stopničasto strukturiranega gozdnega roba in postopnim prehodom travnikov v gozd se izboljšuje življenjski prostor številnih ogroženih skupin živali, kot so ptice (npr. divji petelin, rušavec), metulji (npr. borovničev mnogook), dvoživke, ...

V nadaljevanju se priporočila in in usmeritve nanašajo na vse površine s HT 6230 na Pohorju, smiselno na njihovo stanje ohranjenosti (ugodno, neugodno; vir: Popis začetnega stanja ciljnih HT (Univerza v Mariboru, FNM, 2016).

4.1.1.2.1 *Odstranjevanje zarasti in vzpostavitev travne ruše*

- Odstranjevanje zarasti:
 - Za odstranitev grmovne zarasti in steblikovja je poleg ročnega odstranjevanja primerno tudi strojno mulčenje/odstranjevanje zarasti.
 - Odstranitev dreves naj se izvede na način, da se s površin travnišč odstranijo vsi sečni ostanki (veje, vrhači). Sečne ostanke se zloži na kupe v gozdnem robu ali pa se jih odpelje na deponijo (biomasa).
 - Na območjih, ki bodo namenjena predvsem košnji, je priporočljiva odstranitev drevesnih panjev (mulčenje panjev, ruvanje panjev). Planiranje oz. izravnava terena naj se izvaja z izkopano zemljo. Navoz zemljine z drugih površin naj se ne izvaja.

- Priporočamo ohranjanje specifičnih struktur na traviščih, kot so dominantna drevesa, mejice, kamniti osamelci, manjše vodne prvine.
- Odstranjevanje zarasti naj se NE izvaja v času od začetka marca do konca junija (skladno z osmo alinejo 2. odstavka 10. člena Pravilnika o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09 in 31/16)). Upoštevati je potrebno tudi ekološke zahteve Natura 2000 vrst, ki so opredeljene kot kvalifikacijske v tem podobmočju (kmetu oz. upravljavcu travišča jih predstavi strokovna služba varstva narave).
- Odstranjevanje zarasti in mulčenje drevesnih panjev v okolici gozdnega rezervata Lovrenška jezera (gozdni rezervat z blažjim varstvenim režimom): v soglasju z lastnikom gozda se lahko ob gozdnem rezervatu določi varstveni pas, ki naj ne bo ožji od ene sestojne višine (4. odstavek 8. člena Uredbe o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, Ur.l. RS, št. 39/15).
- Vzpostavitev travne ruše:
 - Če je potrebno po odstranitvi zarasti na razgaljenih površinah na novo vzpostaviti ali okrepiti travno rušo, priporočamo dosejevanje z avtohtonim in lokalnim senenim drobirjem iz ekstenzivno upravljanjih travišč oziroma z ohranjevalnimi semenskimi mešanicami (vir: http://www.kis.si/f/docs/Prikazi_in_informacije/PI_288_OHRANJEVALN_E_SEMENSKE_MESANICE.pdf). Na ta način bomo najlažje in najhitreje vzpostavili avtohtono travinje in se v večji meri izognili pojavu ali razrasti invazivnih tujerodnih vrst rastlin.

4.1.1.2.2 Upravljanje vrstno bogatih travišč s HT 6230* s košnjo

- Košnja in spravilo pokošene trave:
 - Košnja naj se izvaja 1x na leto ali vsaj 1x na dve leti. (pri izvajanju operacije HAB (KOPOP 2015-2020) je potrebno pokositi vsako leto.)
 - Prvič naj se kosi po 1.8.
 - Travnik naj se kosi od enega roba proti drugemu ali od sredine travnika navzven (v krogu).
 - Mulčenje kot način košnje ni primeren.
 - Pokošena trava naj se s travnika pospravi posušena kot seno ali spravljena v suhe bale.
- Gnojenje in apnenje:
 - Gnojenje in apnenje travišč naj se ne izvaja.

4.1.1.2.3 Upravljanje vrstno bogatih travišč s HT 6230* s pašo

- Paša naj bo ekstenzivna/zmerna. Celoletna paša na isti površini ni primerna za vzpostavitev vrstno bogatih travišč s prevladujočim volkovjem (*Nardus stricta*).
- Paša živine naj se začne čim prej, predvidoma od sredine maja dalje. Vsaj enkrat v obdobju treh let naj ostane površina travišča nepopasena do 1.8..
- Čas zadrževanja živine na določeni površini je odvisen od števila živali na njej: večje ko je število živali na površini, krajši čas naj se paša izvaja. Priporoča se čredenje na večjih površinah oziroma v skladu s pašnim načrtom.
- Čistilna košnja po paši živine se opravi na dve do tri leta. Travišč naj se ne mulči, razen če ta ukrep nadomešča čistilno košnjo.
- V primeru razmočenosti tal se živino umakne s teh površin z namenom preprečitve pregaženosti in erozijskih procesov.
- Napajališča in zatočišča za živino se umešča izven naravovarstveno pomembnih površin znotraj pašnika, kar je potrebno definirati v pašnem načrtu.
- Živine na pašniku naj se dodatno ne krmi.
- Odsvetuje se paša konj.
- Paša živine v gozdu ni dovoljena. Paša izven kmetijskih površin (paša v gozdu) je dovoljena le ob predhodnem soglasju s strani Zavoda za gozdove Slovenije in se jo dovoli lastniku gozda z gozdnogojitvenim načrtom (podlaga: 32. člen Zakona o gozdovih – vezano na 40. člen Pravilnika o varstvu gozdov). V primeru zakupa zemljišča je za pašo v gozdu potrebno pridobiti soglasje lastnika zemljišča.

4.1.1.3 USMERITVE ZA UPRAVLJANJE VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ NA OBMOČJIH Z VEČJIM ŠTEVILOM OBISKOVALCEV

- S pomočjo pašne infrastrukture in tudi sicer je potrebno usmerjati obiskovalce območja na že obstoječe urejene poti.

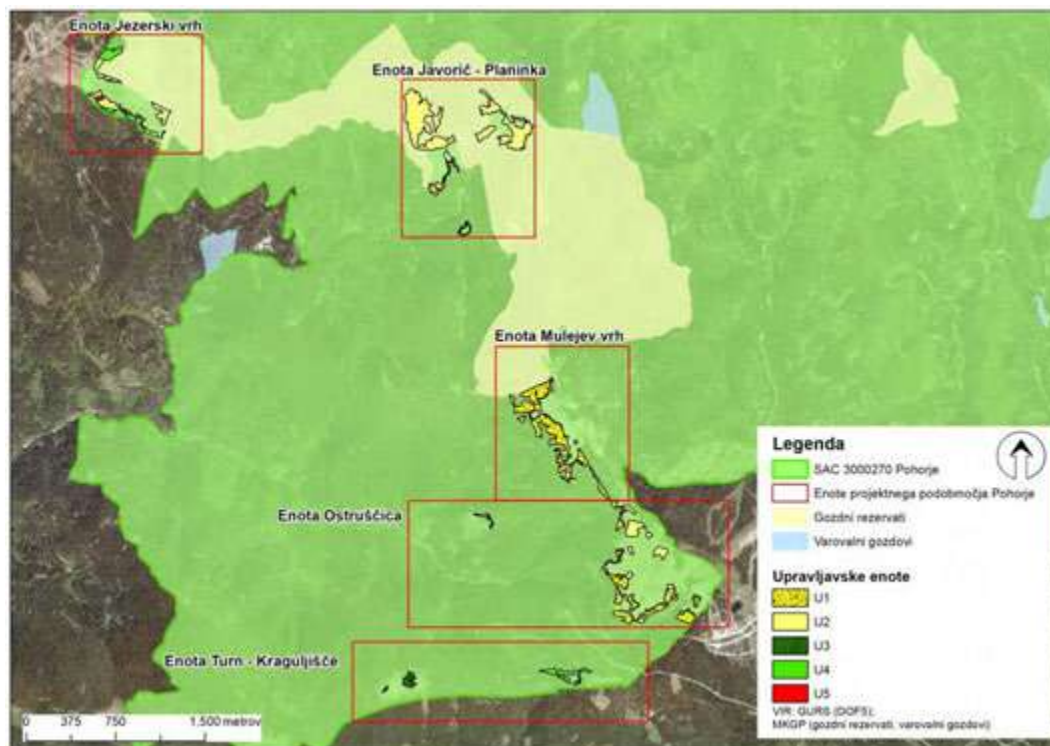

4.1.2 Usmeritve za posamezne upravljavske enote na PPO Pohorje

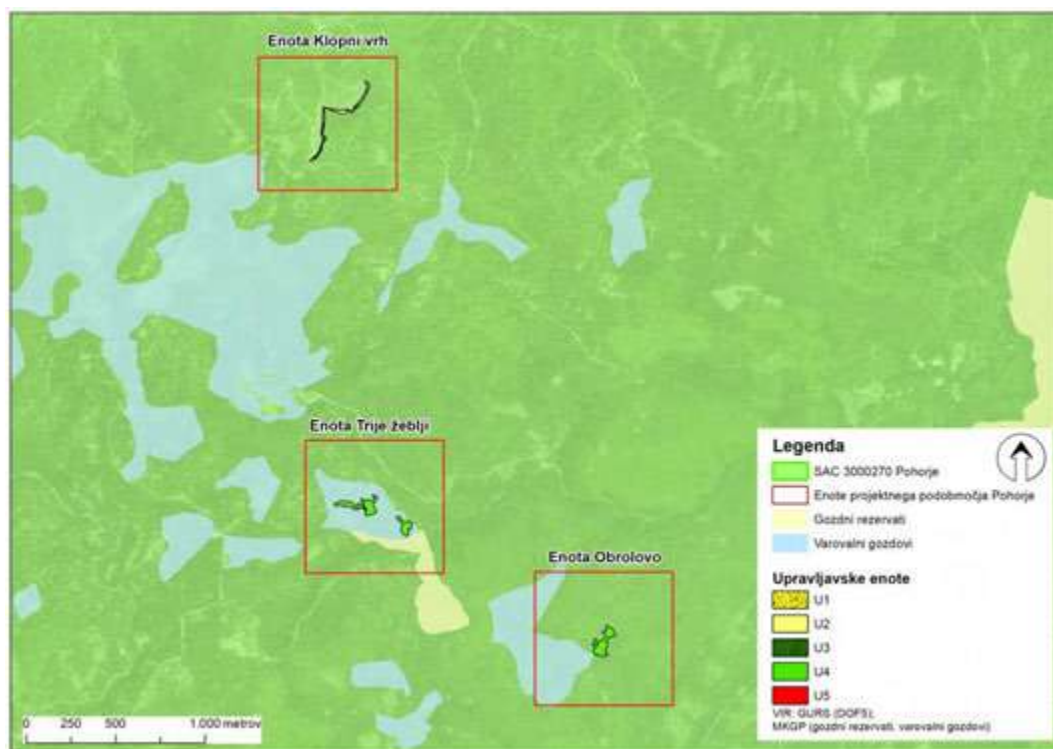
Opredelitev posameznih upravljavskih enot za travišča:

- U1: območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) pod gozdno masko sestojev;
- U2: območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) izven gozdne maske sestojev;
- U3: območja gozdnih zemljišč (G) pod gozdno masko sestojev;
- U4: območja gozdnih zemljišč (G) izven gozdne maske sestojev;
- U5: območja stavbnih zemljišč (S) izven gozdne maske sestojev;

Upravljavska enota	U1	U2	U3	U4	U5
Površina (ha)	18,15 ha	28,56 ha	1,24 ha	6,26 ha	0,21 ha

Slika 3: Upravljavske enote za travišča znotraj PPO Pohorje – zahodni del

Slika 4: Upravljaljske enote za travišča znotraj PPO Pohorje – osrednji del

4.1.2.1 USMERITVE PRED IZVEDBO UKREPA ODSTRANJEVANJE ZARASTI ZA POSAMEZNE UPRAVLJAVSKE ENOTE NA PPO POHORJE

4.1.2.1.1 Usmeritve za upravljaljsko enoto U1 (območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) pod gozdno masko sestojev)

- Pridobi se predhodno soglasje k izvedbi del (odstranjevanje zarasti, mulčenje/ruvanje panjev) od lastnikov in zakupnikov kmetijskih zemljišč.
- Na podlagi soglasja lastnika/zakupnika kmetijskih zemljišč se poda vloga za izdajo dovoljenja za krčitev gozda po 21. členu Zakona o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99–ZON, 67/02, 110/02–ZGO-1, 115/06–ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13–ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16–ZGGLRS in 77/16) na lokalno pristojno območno enoto Zavoda za gozdove Slovenije.
- V primeru pozitivne rešitve vloge za izdajo dovoljenja za krčitev gozda Zavod za gozdove Slovenije izda odločbo o krčitvi gozda v kmetijske namene. Na območju krčitve gozda v kmetijske namene se drevje za posek označi in evidentira s strani Zavoda za gozdove Slovenije. Izvedba odstranjevanja zarasti se izvede v določenem roku in pod določenimi pogoji, ki so podani v odločbi o krčitvi gozda v kmetijske namene.

4.1.2.1.2 Usmeritve za upravljavsko enoto U2 (območja kmetijskih zemljišč (K1, K2) izven gozdne maske sestojev)

- Pridobi se soglasje k izvedbi del (odstranjevanje zarasti, mulčenje/ruvanje panjev) od lastnikov in zakupnikov kmetijskih zemljišč.
- Na območju odstranjevanja zarasti na kmetijskih zemljiščih se drevje za posek označi in evidentira na željo lastnika. Stroški, ki nastanejo zaradi izvedbe označitve in evidentiranja drevja, bremenijo nosilca akcije odstranjevanja zarasti (npr. ZRSVN, projektna sredstva) ali lastnika kmetijskih zemljišč oz. so stvar dogovora med lastnikom kmetijskih zemljišč in nosilcem akcije odstranjevanja zarasti.

4.1.2.1.3 Usmeritve za upravljavsko enoto U3 (območja gozdnih zemljišč (G) pod gozdno masko sestojev)

- Pridobi se predhodno soglasje k izvedbi del (odstranjevanje zarasti, mulčenje/ruvanje panjev) od lastnikov gozdnih zemljišč.
- Na podlagi soglasja lastnika gozdnih zemljišč se poda vloga za izdajo dovoljenja za krčitev gozda po 21. členu Zakona o gozdovih (Uradni list RS, št. št. 30/93, 56/99–ZON, 67/02, 110/02–ZGO-1, 115/06–ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13–ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16–ZGGLRS in 77/16) na lokalno pristojno območno enoto Zavoda za gozdove Slovenije.
- V primeru pozitivne rešitve vloge za izdajo dovoljenja za krčitev gozda Zavod za gozdove Slovenije izda odločbo o krčitvi gozda v kmetijske namene. Na območju krčitve gozda v kmetijske namene se drevje za posek označi in evidentira s strani Zavoda za gozdove Slovenije. Izvedba odstranjevanja zarasti se izvede v določenem roku in pod določenimi pogoji, ki so podani v odločbi o krčitvi gozda v kmetijske namene.

4.1.2.1.4 Usmeritve za upravljavsko enoto U4 (območja gozdnih zemljišč (G) izven gozdne maske sestojev)

- Pridobi se soglasje k izvedbi del (odstranjevanje zarasti, mulčenje/ruvanje panjev) od lastnikov in morebitnih zakupnikov zemljišč.
- Na območju odstranjevanja zarasti se drevje za posek označi in evidentira na željo lastnika. Stroški, ki nastanejo zaradi izvedbe označitve in evidentiranja drevja, bremenijo nosilca akcije odstranjevanja zarasti (npr. ZRSVN, projektna sredstva) ali lastnika kmetijskih zemljišč oz. so stvar

dogovora med lastnikom kmetijskih zemljišč in nosilcem akcije odstranjevanja zarasti.

4.1.2.1.5 Usmeritve za upravljavsko enoto U5 (območja stavbnih zemljišč (S) izven gozdne maske sestojev)

- Pridobi se soglasje k izvedbi del (odstranjevanje zarasti, mulčenje/ruvanje panjev) od lastnikov in morebitnih zakupnikov zemljišč.
- Na območju odstranjevanja zarasti se drevje za posek označi in evidentira na željo lastnika. Stroški, ki nastanejo zaradi izvedbe označitve in evidentiranja drevja, bremenijo nosilca akcije odstranjevanja zarasti (npr. ZRSVN, projektna sredstva) ali lastnika kmetijskih zemljišč oz. so stvar dogovora med lastnikom kmetijskih zemljišč in nosilcem akcije odstranjevanja zarasti.

4.1.2.1.6 Pregled upravljavskih enot na posameznih enotah PPO Pohorje

IME ENOTE: Jezerski vrh		POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti): 6,45 ha
<p>VRSTE/HT: Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu, veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>), hribski urh (<i>Bombina variegata</i>), divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>), ruševca (<i>Tetrao tetrix</i>), gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>), koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>), mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>), črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>), triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>), planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>), črna štorclja (<i>Ciconia nigra</i>), sloka (<i>Scolopax rusticola</i>), severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>).</p>		
<p>OPIS ENOTE: Enota Jezerski vrh se nahaja na skrajnem zahodnem delu PPO Pohorje in hkrati tudi Natura 2000 območja SAC Pohorje 3000270. Površine odstranjevanja zarasti na severnem in vzhodnem delu enote mejijo na GR Lovrenška jezera.</p>		
Namenska raba prostora Občina Mislinja (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**	Zaraščajoče površine GGE (ha)***
K2 = 3,88 ha	/	1,07 ha
G = 0,69 ha	/	0,61 ha
Ao = 0,21 ha	/	0,10 ha
Namenska raba prostora Občina Ribnica na Pohorju (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**	Zaraščajoče površine GGE (ha)***
K2 = 0,46 ha	/	0,29 ha

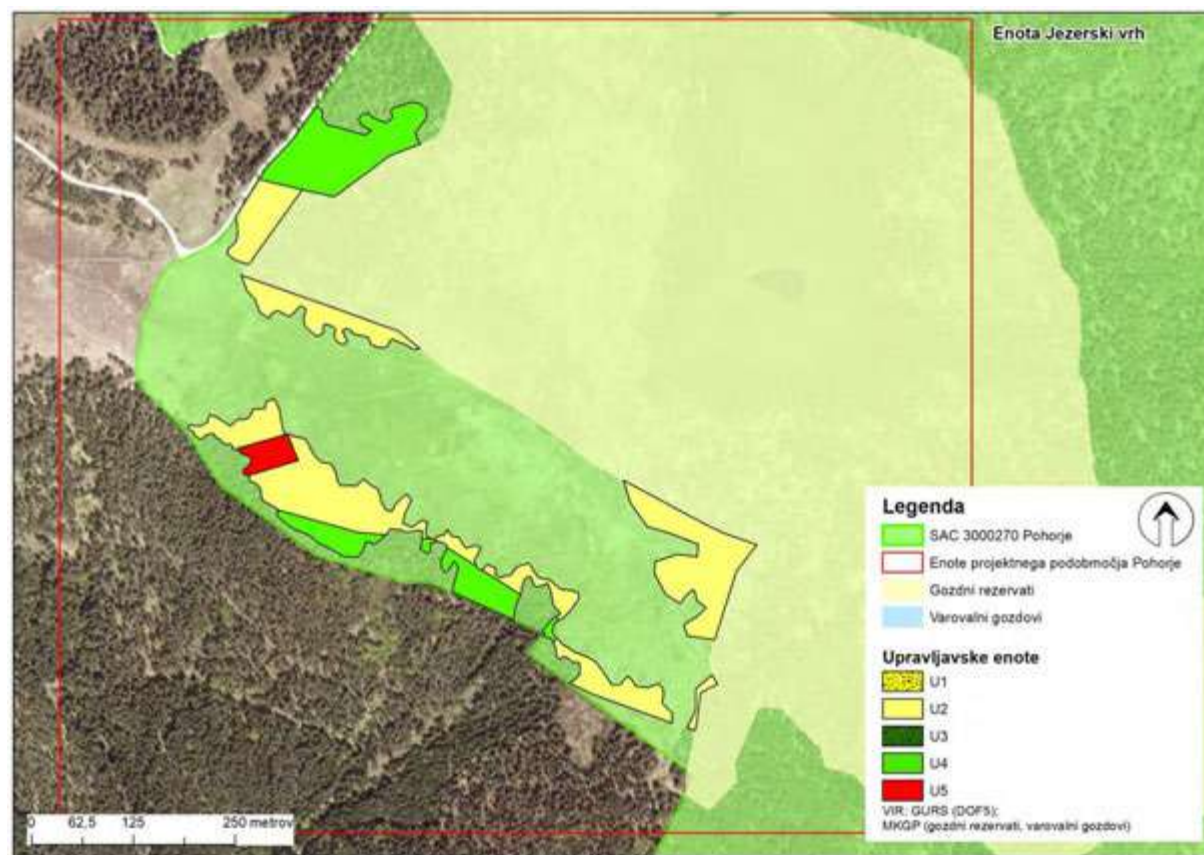

G = 1,22 ha	/	0,37 ha
-------------	---	---------

Opombe: * - namenska raba prostora (stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016); *** - površine v zaraščanju (baze ZGS, november 2016)

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
/	4,34 ha	/	1,90 ha	0,21 ha

IME ENOTE: Javorič – Planinka

**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
18,18 ha**

VRSTE/HT: Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Barjanski gozdovi, Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), črna štorclja (*Ciconia nigra*), sloka (*Scolopax rusticola*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

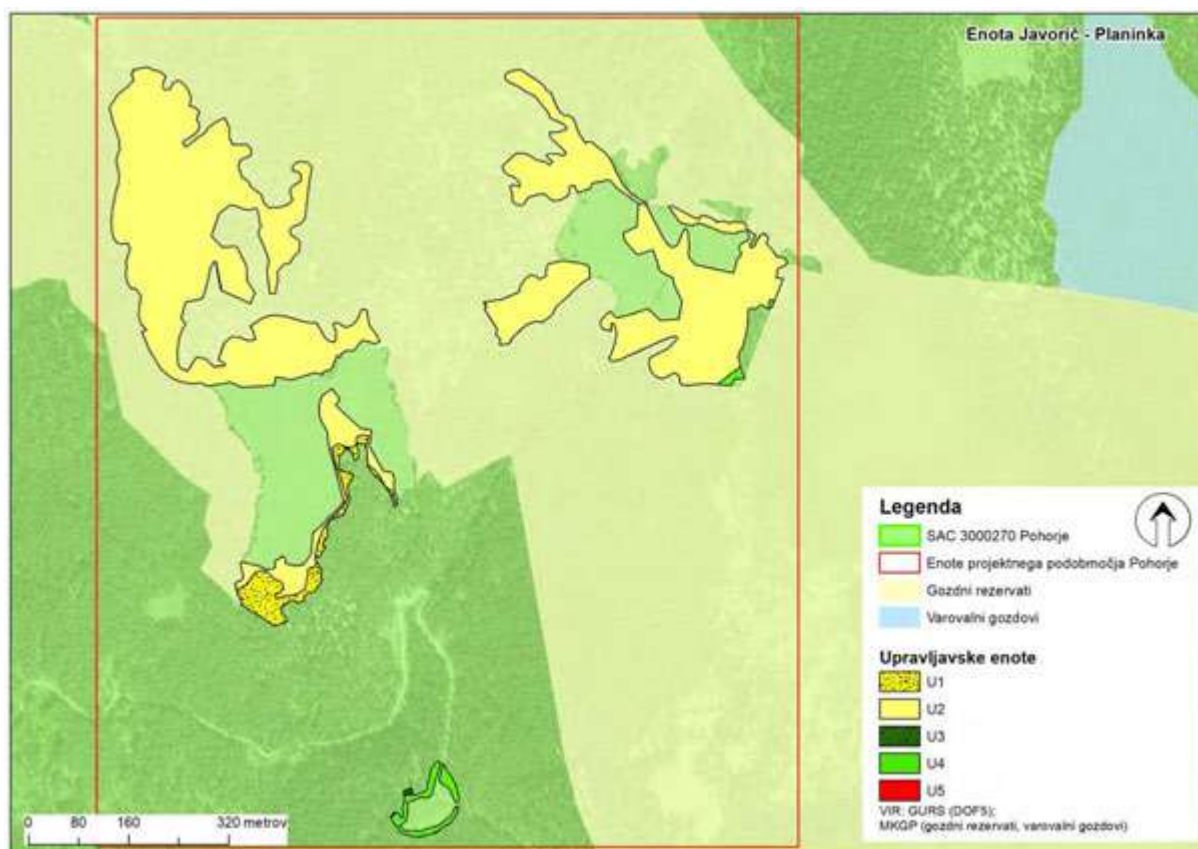
OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Mislinja (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
K2 = 11,92 ha	0,80 ha
G = 0,38 ha	0,02 ha
Namenska raba prostora Občina Ribnica na Pohorju (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
K2 = 5,88 ha	/

Opombe: * - namenska raba prostora (stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
0,80 ha	17,00 ha	0,02 ha	0,36 ha	/

IME ENOTE: Mulejev vrh**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
11,84 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Kislo ljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), tripsti detel (*Picoides tridactylus*), planinski orol (*Aquila chrysaetos*), črna štoklja (*Ciconia nigra*), sloka (*Scolopax rusticola*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

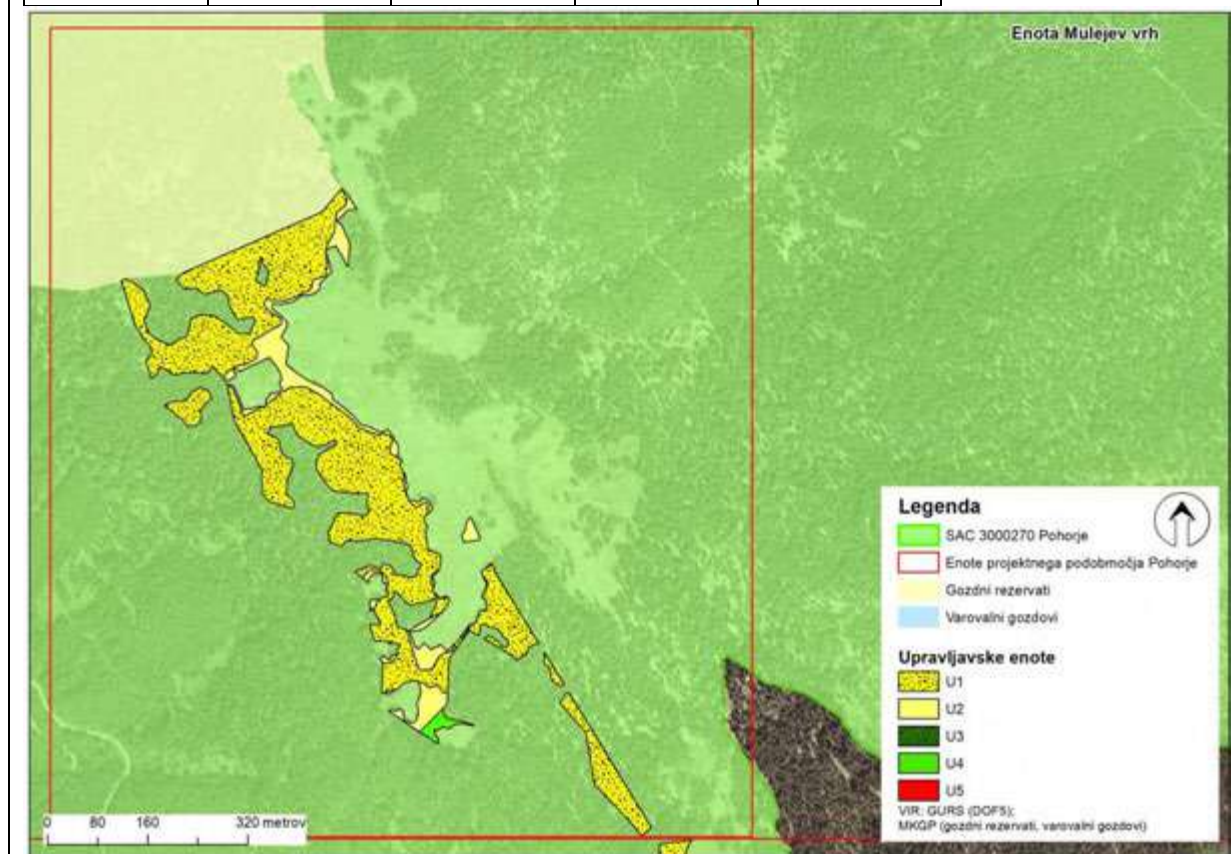
OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Mislinja (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
K2 = 11,71 ha	10,15 ha
G = 0,13 ha	/

Opombe: * - namenska raba prostora (stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
10,15 ha	1,56 ha	/	0,13 ha	/

IME ENOTE: Ostruščica**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
12,45 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševac (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), črna štoklja (*Ciconia nigra*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

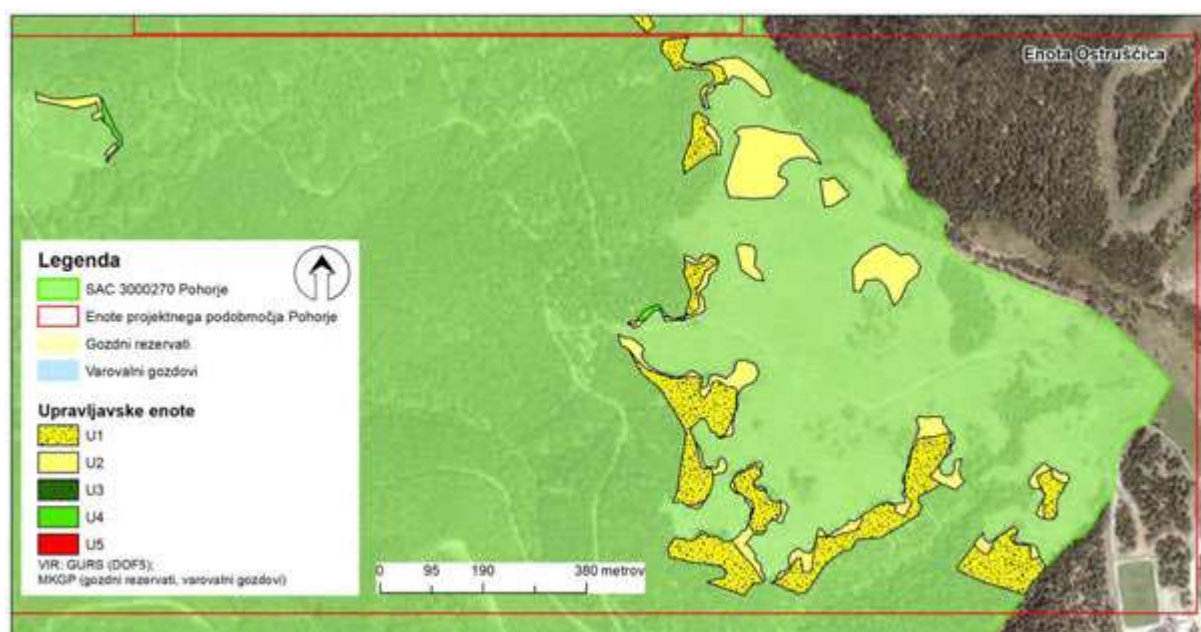
OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Mislinja (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
K1 = 5,98 ha	2,93 ha
K2 = 6,32 ha	4,09 ha
G = 0,16 ha	/

Opombe: * - namenska raba prostora (podatki MOP, stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
7,03 ha	5,27 ha	/	0,15 ha	/

IME ENOTE: Turn - Kraguljišče**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
2,60 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), tripsti detel (*Picoides tridactylus*), planinski orol (*Aquila chrysaetos*), črna štokljica (*Ciconia nigra*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Mislinja (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
G = 3,67 ha	2,13 ha
Namenska raba prostora Občina Vitanje (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
G = 2,07 ha	2,07 ha

Opombe: * - namenska raba prostora (podatki MOP, stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
/	/	1,06 ha*	1,54 ha	/

IME ENOTE: Klopni vrh**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
0,72 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), vejicati netopir (*Myotis emarginatus*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), črna štoklja (*Ciconia nigra*), sloka (*Scolopax rusticola*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

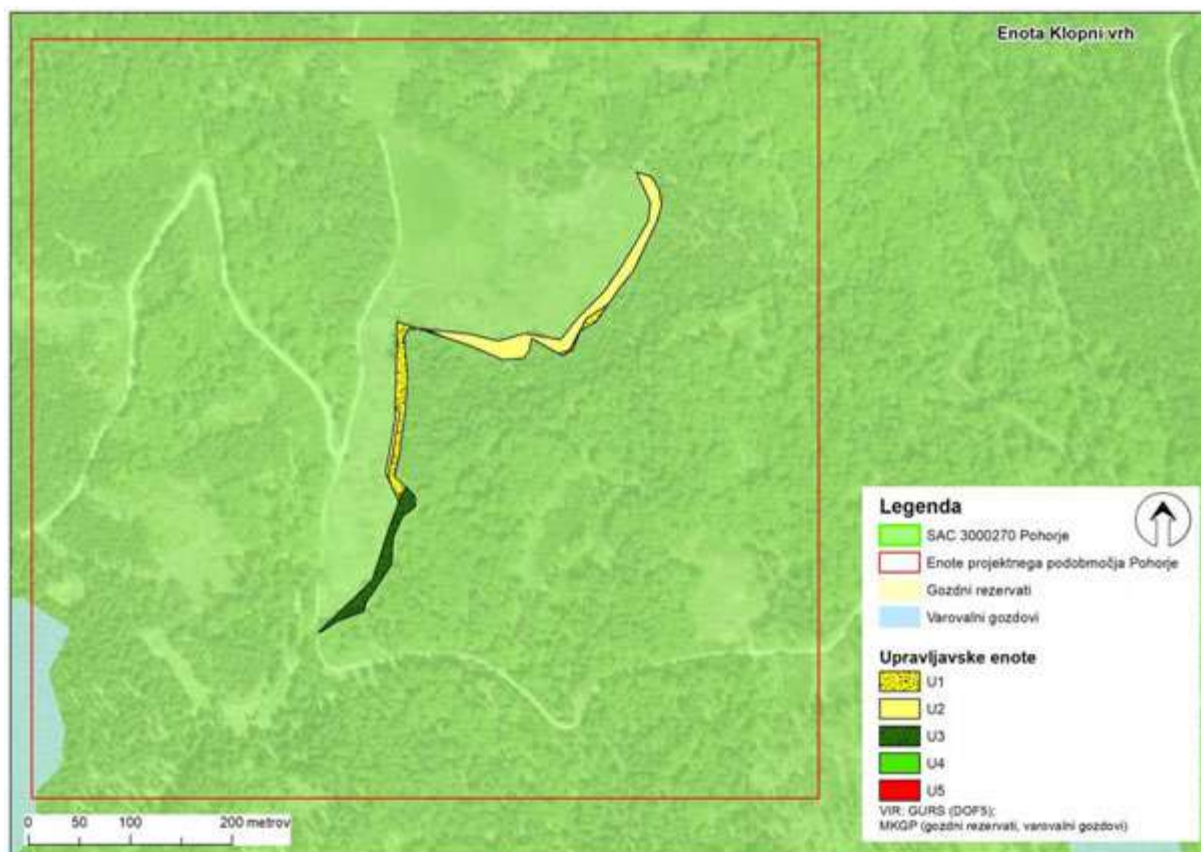
OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Lovrenc na Pohorju (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
K2 = 0,56 ha	0,17 ha
G = 0,16 ha	0,16 ha

Opombe: * - namenska raba prostora (podatki MOP, stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
0,17 ha	0,39 ha	0,16 ha	/	/

IME ENOTE: Obrolovo**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
0,88 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travnišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševac (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), črna štokrlja (*Ciconia nigra*), sloka (*Scolopax rusticola*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

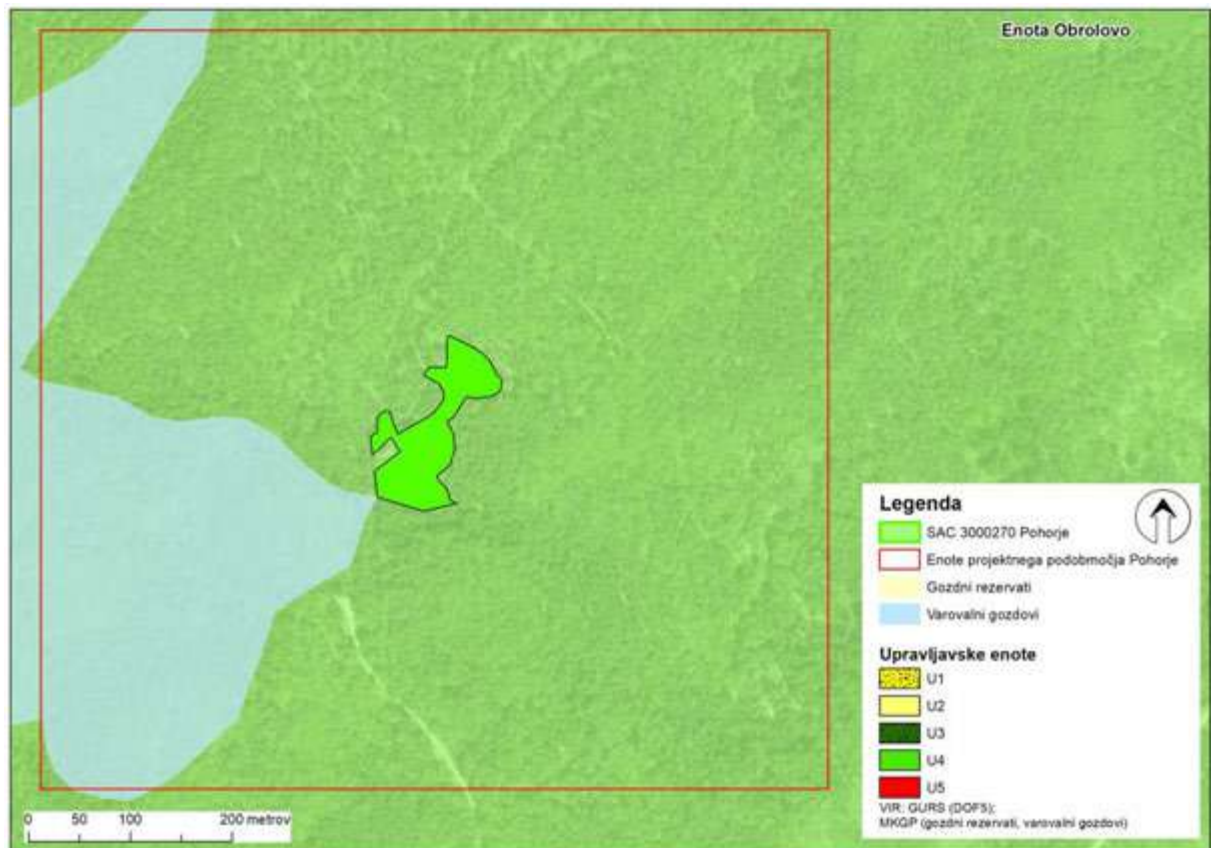
OPIS ENOTE:

Namenska raba prostora Občina Slovenska Bistrica (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
G = 0,88 ha	/

Opombe: * - namenska raba prostora (podatki MOP, stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
/	/	/	0,88 ha	/

IME ENOTE: Trije žebli**POVRŠINA POSEGA (odstranitev zarasti):
1,29 (ha)**

VRSTE/HT: Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu, Barjanski gozdovi, veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševca (*Tetrao tetrix*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), črna žolna (*Dryocopus martius*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), črna štoklja (*Ciconia nigra*), sloka (*Scolopax rusticola*), severni kovaček (*Phylloscopus trochilus*).

OPIS ENOTE:

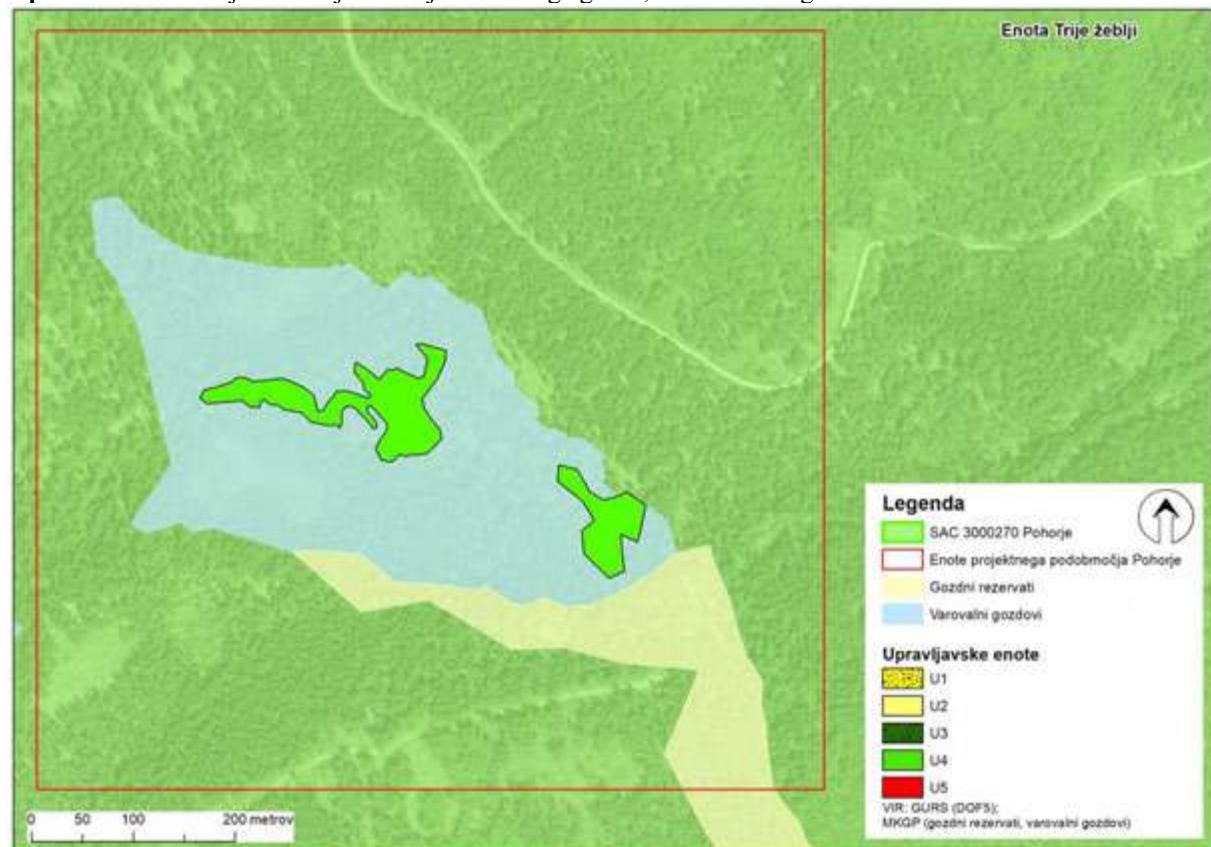
Namenska raba prostora Občina Lovrenc na Pohorju (ha)*	Gozdni prostor po načrtih GGE (ha)**
G = 1,29 ha	/

Opombe: * - namenska raba prostora (podatki MOP, stanje november 2016); ** - gozdni prostor po veljavnih načrtih GGE (baze ZGS, november 2016).

PREGLED UPRAVLJAVSKIH ENOT:

U1	U2	U3	U4	U5
/	/	/	1,29 ha*	/

Opomba: * - območje se nahaja znotraj varovalnega gozda, vendar izven gozdne maske.

4.2 IZVEDBENI NAČRT UKREPANJA NA PPO POHORJE ZA IZBOLJŠANJE STANJA HT 6230* (C1 – ODSTRANJEVANJE ZARASTI)

4.2.1 Enota ukrepanja A1

STANJE:

- Negozdna površina poraščena z drogovnjakom in debeljakom smreke v zgornjem sloju.
- V zeliščnem sloju se pojavlja HT 6230*, ki ga mestoma preraščajo skupine borovnic, brusnic in jesenske vresa (grmovni sloj).
- Delež drevesnih vrst in oblika zmesi: smreka 98 % (posamezno, šopasto in skupinsko), jerebika, macesen in jelka 2 % (posamič).
- Sklep krošenj je pretrgan.

CILJ:

- Izboljšanje stanja HT 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh.
- Ohranitev posameznih šopov smreke, macesna, cemprina in jerebika s pomladkom v polnilnem sloju in robovih na prehodu v gozdne habitatne tipe.

USMERITVE:

- Ohranjanje travišča s košnjo ali pašo.
- Ohranjanje posameznih šopov smreke, macesna, cemprina in jerebika s pomladkom v polnilnem sloju in robovih.
- Ohranjanje vrst rodu *Vaccinium* v okolici šopov.
- Puščanje cemprinov.
- Puščanje habitatnega drevja (dreves z dupli, sušic, podrtic in starih dreves različnih premerov) v neposredni bližini šopov.
- Dela v gozdu se ne izvajajo, kjer so aktivna rastišča in zaščitne cone za divjega petelina: v času od začetka marca do konca junija.

UKREPI:

- Sečnja do 95 % lesne zaloge.
- Odstranitev vseh sečnih ostankov s travišč in površin z borovnico in brusnico.
- Odstranitev večine panjev na območjih, kjer se bo izvajala košnja.
- Košnja ali paša.

4.2.2 Enota ukrepanja A2

STANJE:

- Gozdna površina v fazi vrzelastega debeljaka smreke in drogovnjaka in v zgornjem sloju.
- V zeliščnem sloju se mestoma pojavlja HT 6230*, ki se prepleta s skupinami borovnic, brusnic in jesenske vrese (grmovni sloj).
- Delež drevesnih vrst in oblika zmesi: smreka 99 % (skupinsko), jerebika, macesen in jelka 1 % (posamič).
- Sklep krošenj je vrzelast, mestoma pretrgan.

CILJ:

- Vzpostavitev HT 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh.
- Ohranitev posameznih šopov in skupin smreke, macesna, cemprina in jerebika s pomladkom v polnilnem sloju in robovih na prehodu v gozdne habitatne tipe.
- Ohranitev habitatnega drevja, mravljišč in grmovnega sloja borovnic in brusnic v sklopu posameznih šopov in skupin drevja znotraj vzpostavljenih travišč in na prehodu v gozdne habitatne tipe.

USMERITVE:

- Povečanje deleža travišč.
- Ohranjanje in pospeševanje grmovnega sloja (borovnice, brusnice) na območju posameznih šopov in skupin smreke, macesna, cemprina in jerebika in na prehodu v gozdne habitatne tipe.
- Ohranjanje cemprinov, jerebika in macesna v posameznih šopih in skupinah.
- Ohranjanje mravljišč.
- Ohranjanje habitatnega drevja (dreves z dupli, sušic, podrtic in starih dreves različnih premerov, pevskih dreves).
- Na stiku z gozdnimi habitatnimi tipi se vzpostavi primeren gozdni rob (vzdržuje se njegova stopničasta oblika in postopen prehod s širokimi prehodi iz kmetijskih površin v gozd z ohranjanjem značilnih drevesnih in grmovnih vrst).
- Dela v gozdu se ne izvajajo, kjer so aktivna rastišča in zaščitne cone za divjega petelina: v času od začetka marca do konca junija.

UKREPI:

- Sečnja od 85 do 95 % lesne zaloge.
- Odstranitev vseh sečnih ostankov s travišč in površin z borovnico in brusnico.
- Odstranitev večine panjev na območjih, kjer se bo izvajala košnja.
- Košnja ali paša.

4.2.3 Enota ukrepanja A3

STANJE:

- Gozdne in negozdne površine v neposredni bližini gozdnih rezervatov.
- V zeliščnem sloju se večinoma pojavlja HT 6230*, ki se prepleta s skupinami borovnic, brusnic in jesenske vrese (grmovni sloj).
- Delež drevesnih vrst in oblika zmesi: smreka 98 % (skupinsko), jerebika, macesen in jelka 2 % (posamič).
- Sklep krošenj je rahel, mestoma vrzelast do pretrgan.

CILJ:

- Ohranitev HT 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh s postopnim prehodom v gozd.

USMERITVE:

- Vsi posegi se izvajajo izven gozdnega rezervata.
- Ohranitev deleža travišč.
- Pospeševanje grmovnega sloja (borovnice, brusnice).
- Ohranjanje cemprinov, jerebika in macesna.
- Ohranjanje mravljišč.
- Ohranjanje habitatnega drevja (dreves z dupli, sušic, podrtic in starih dreves različnih premerov, pevskih dreves).
- Vzpostavi se primeren gozdni rob (vzdržuje se njegova stopničasta oblika in postopen prehod s širokimi prehodi iz kmetijskih površin v gozd z ohranjanjem značilnih drevesnih in grmovnih vrst).
- Dela v gozdu se ne izvajajo, kjer so aktivna rastišča in zaščitne cone za divjega petelina: v času od začetka marca do konca junija.

UKREPI:

- V gozdni rezervat se ne posega.
- Sečnja do 70 % lesne zaloge.
- Odstranitev vseh sečnih ostankov s travišč in površin z borovnico in brusnico.
- Po možnosti odstranitev panjev na območjih, kjer se bo izvajala košnja.
- Košnja ali paša.

4.2.4 Enota ukrepanja A4

STANJE:

- Gozdne in negozdne površine na stiku z gozdom.
- V zeliščnem sloju se večinoma pojavlja HT 6230*, ki se prepleta s skupinami borovnic, brusnic in jesenske vrese (grmovni sloj).
- Delež drevesnih vrst in oblika zmesi: smreka 98 % (skupinsko), jerebika, macesen in jelka 2 % (posamič).
- Sklep krošenj je rahel, mestoma vrzelast do pretrgan.

CILJ:

- Ohranitev HT 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh s postopnim prehodom v gozd.

USMERITVE:

- Ohranitev deleža travišč.
- Pospeševanje grmovnega sloja (borovnice, brusnice).
- Ohranjanje cemprinov, jerebika in macesna.
- Ohranjanje mravljišč.
- Ohranjanje habitatnega drevja (dreves z dupli, sušic, podrtic in starih dreves različnih premerov, pevskih dreves).
- Vzpostavi se primeren gozdni rob (vzdržuje se njegova stopničasta oblika in postopen prehod s širokimi prehodi iz kmetijskih površin v gozd z ohranjanjem značilnih drevesnih in grmovnih vrst).
- Dela v gozdu se ne izvajajo, kjer so aktivna rastišča in zaščitne cone za divjega petelina: v času od začetka marca do konca junija.

UKREPI:

- Sečnja do 70 % lesne zaloge.
- Odstranitev vseh sečnih ostankov s travišč in površin z borovnico in brusnico.
- Po možnosti odstranitev panjev na območjih, kjer se bo izvajala košnja.
- Košnja ali paša.

4.2.5 Enota ukrepanja A5

STANJE:

- Enoto ukrepanja A5 predstavljajo vse površine, s katerih se bo odstranjevala zarast (A1, A2, A3, A4) ter površine na območju obstoječih travišč, kjer se je v preteklosti odstranjevala zarast, a so na območju ostali panji v tleh (niso bili odstranjeni).

CILJ:

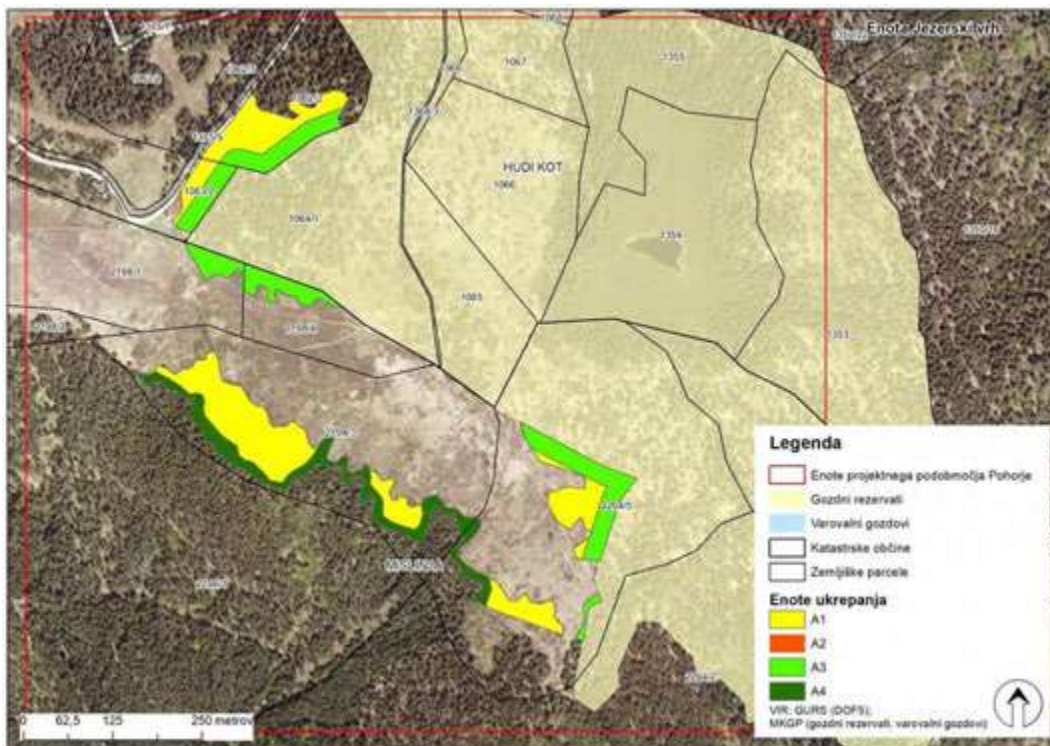
- Izboljšanje stanja HT 6230* Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh.

USMERITVE:

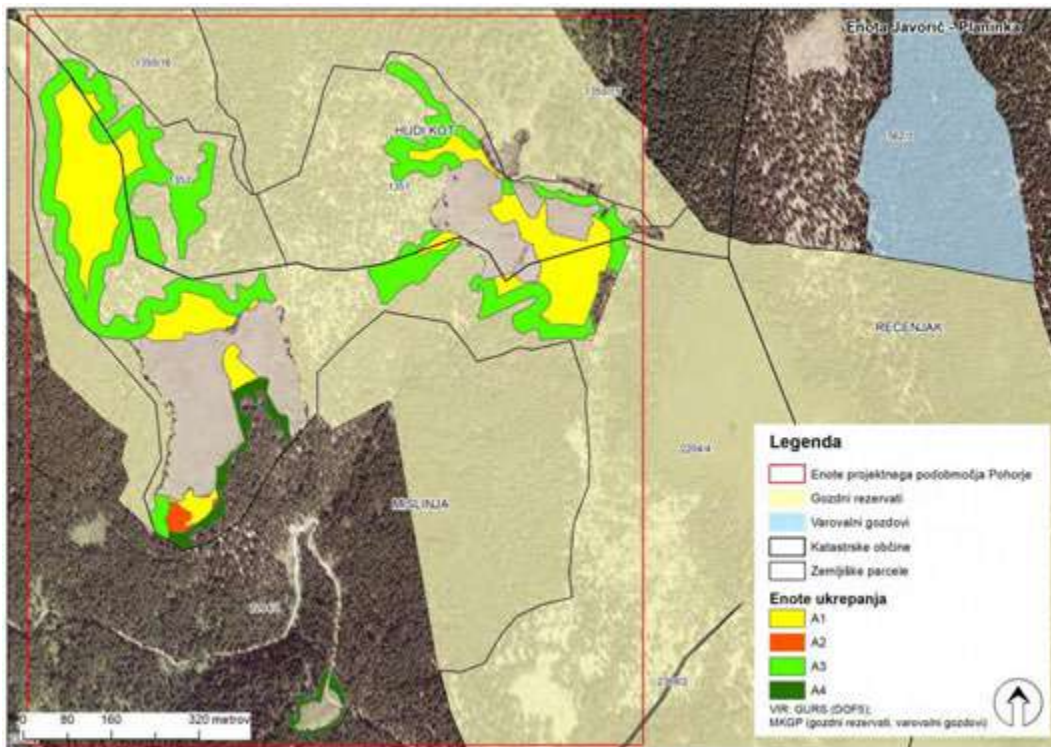
- Ohranjanje travišča s košnjo ali pašo.
- Ohranjanje vrst rodu *Vaccinium* v okolici šopov.
- Dela se ne izvajajo, kjer so aktivna rastišča in zaščitne cone za divjega petelina: v času od začetka marca do konca junija.

UKREPI:

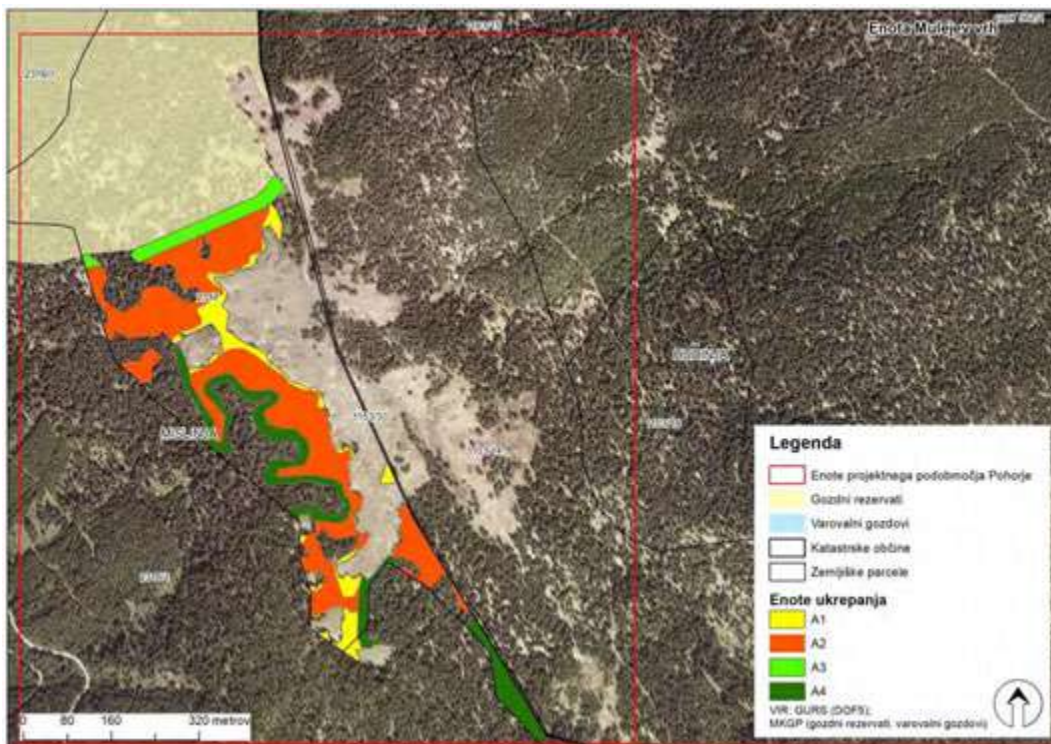
- Mulčenje/ruvanje panjev na območjih, kjer se bo izvajala košnja.
- Odstranitev vseh sečnih ostankov s travišč in površin z borovnico in brusnico.
- Košnja ali paša.

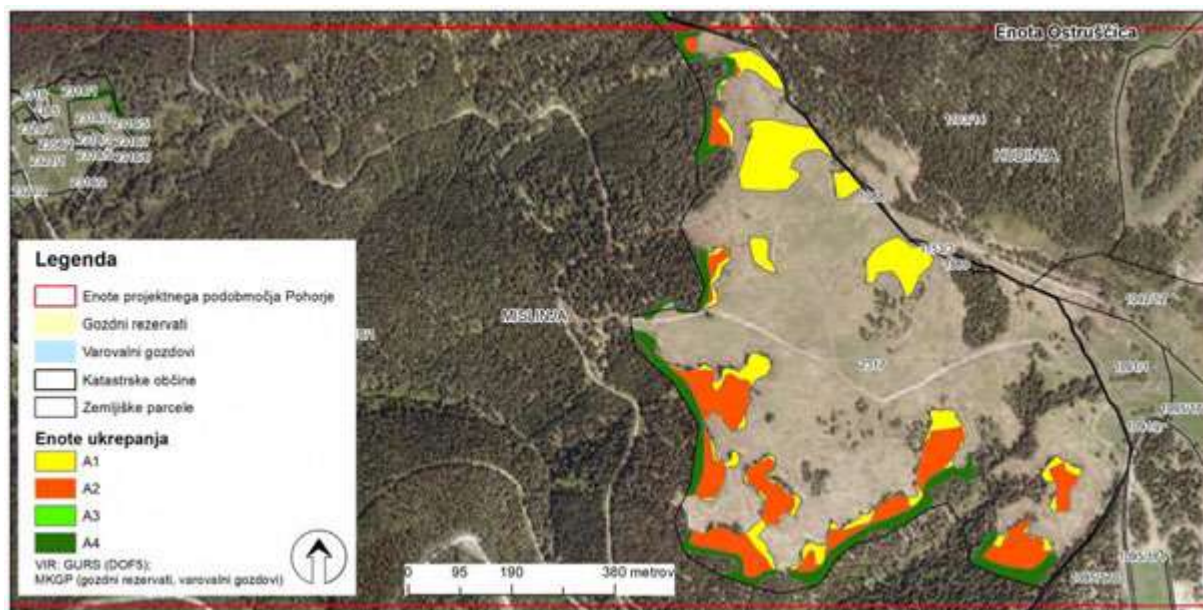
Slika 5: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Jezerski vrh

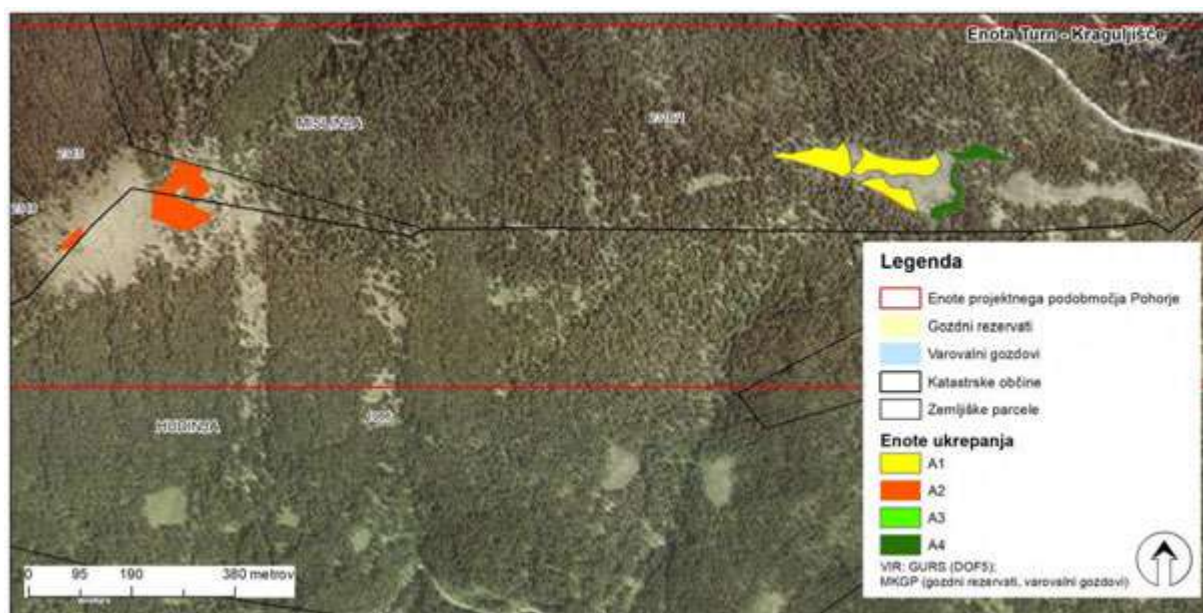
Slika 6: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Javorič – Planinka

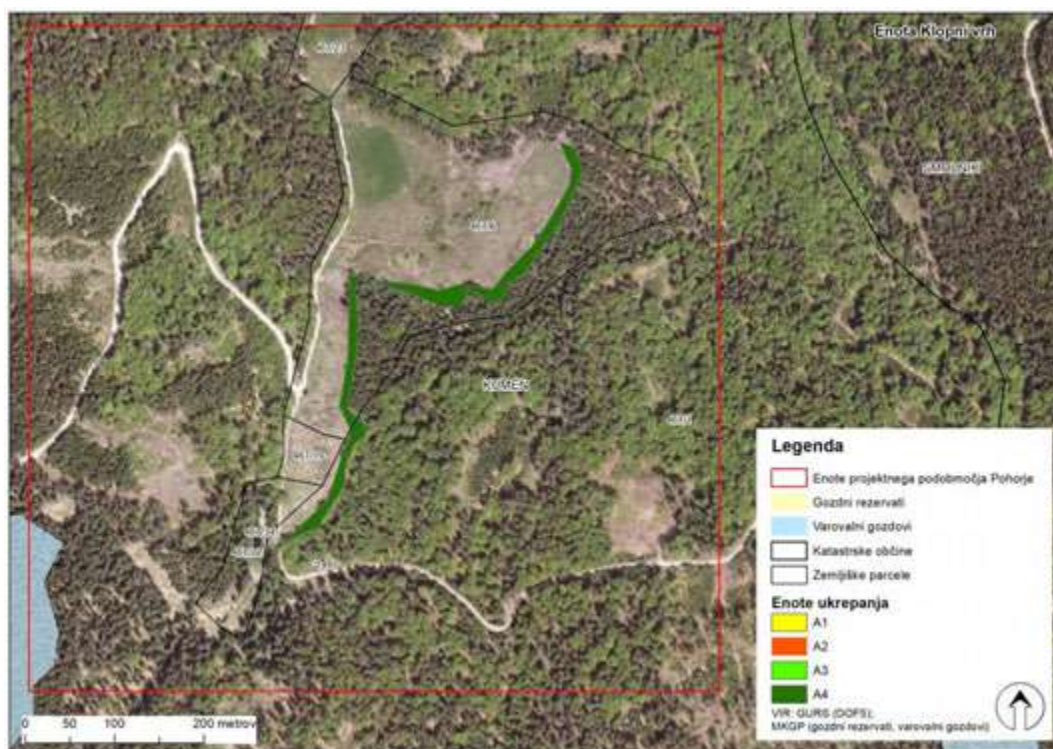
Slika 7: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Mulejev vrh

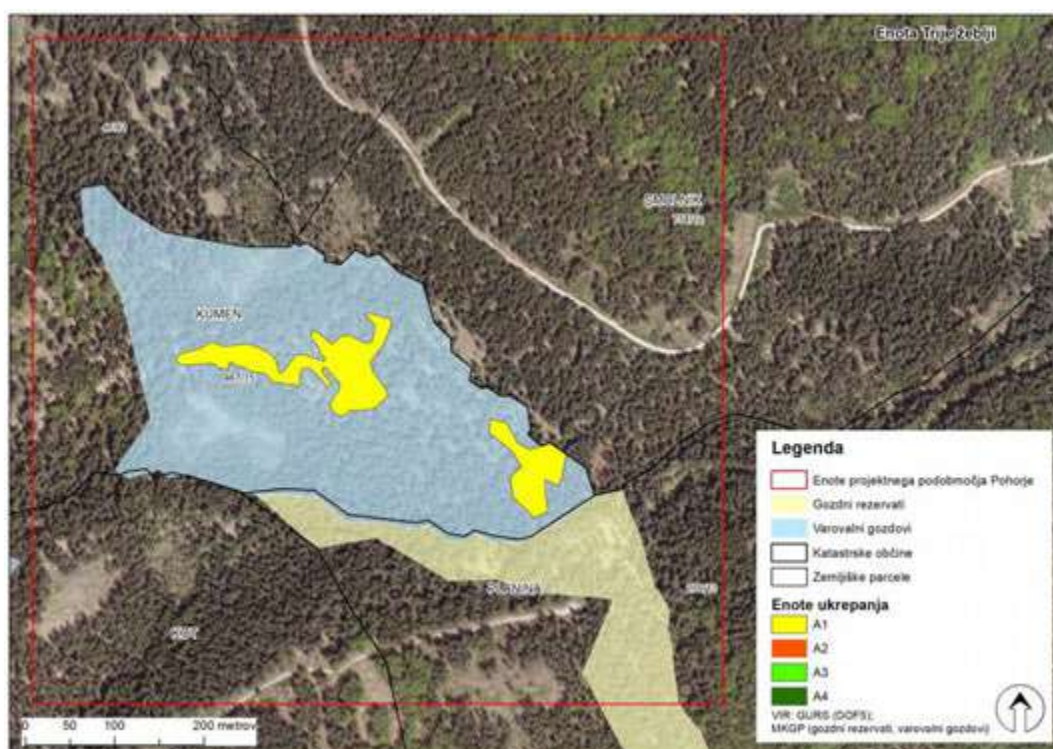
Slika 8: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Ostruščica

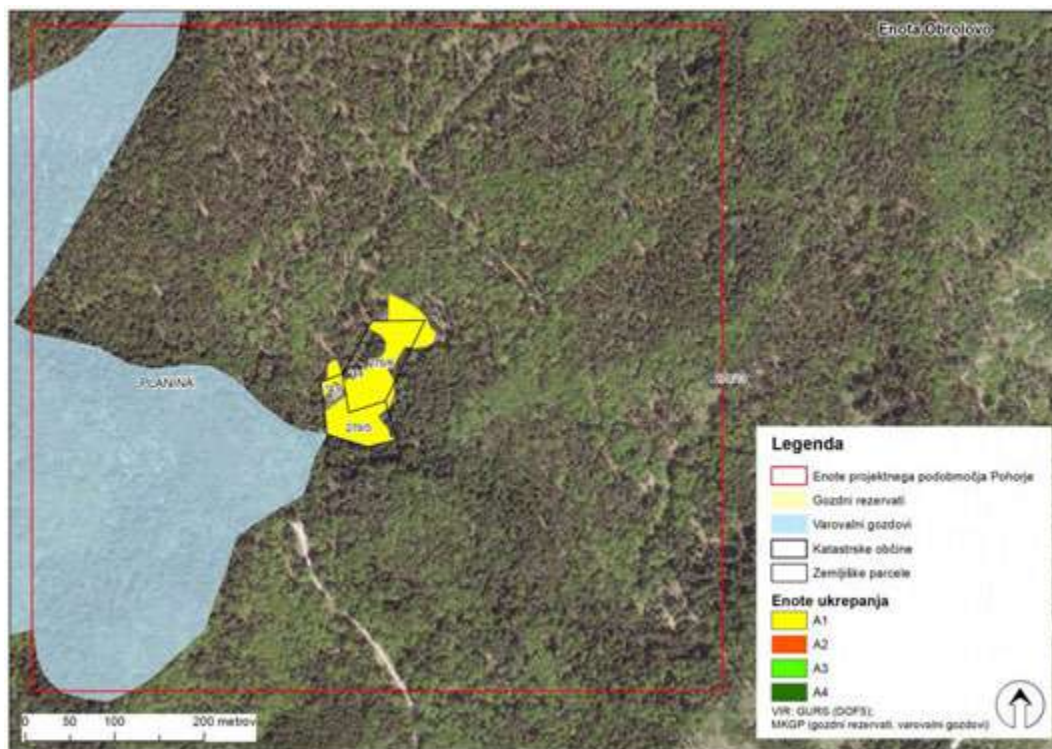
Slika 9: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Turn – Kraguljišče

Slika 10: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Klopni vrh

Slika 11: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Trije žebli

Slika 12: Enote ukrepanja na PPO Pohorje – enota Obrolovo

Slika 13: Enote ukrepanja A5 na PPO Pohorje

4.3 C2 – ZAGOTAVLJANJE DOLGOROČNEGA UPRAVLJANJA VRSTNO BOGATIH TRAVIŠČ (HT 6230*)

Eden od ključnih razlogov za opuščanje rabe vrstno bogatih travnišč je, da tradicionalna, ekstenzivna raba, travnikov danes ni več ekonomsko upravičena. Proces zaraščanja pohorskih planj se je začel po drugi svetovni vojni. Zaradi propadanja visokogorskih kmetij in preseljevanja lokalnih prebivalcev v dolino, se je na tem območju zmanjšala potreba po pašnih in košnih površinah. Leta 1995 je bilo na celotnem območju Zahodnega Pohorja (med Volovico in Kremžarjevim vrhom) še okrog 400 ha negozdnih površin, večina v različnih fazah zaraščanja (Medved, L., 1995). Različni deli planj so se v odvisnosti od potreb višinskih kmetov in gozdnih delavcev po paši in košnji različno intenzivno kosili in pasli. Kmetje so na planjah pasli in kosili zaradi pomanjkanja krme na matičnih kmetijah (suša) oz. z namenom, da izkoristijo naravne danosti paše in košnje ter prihranijo pridelano krmo na matičnih kmetijah. S tem so obdržali določeni stalež živine preko zimskega obdobja.

Glavni razlogi za ogroženost habitatnega tipa HT 6230* na projektnem pod-območju Pohorja so:

- opuščanje tradicionalne rabe (košnja paša), zaradi česar prihaja do zaraščanja travnišč z gozdno vegetacijo;
- razvoj turizma in smučarske dejavnosti, ki povzročata poslabšanje strukture ali uničenje travnišč zaradi teptanja snega s teptalnimi stroji in izdelave umetnega snega;
- eutrofikacija in s tem povezano naglo poslabšanje lastnosti habitatnega tipa, zaradi prevelike obtežbe živine na enoto površine ali zaradi vnosa mineralnih gnojil;
- neprimerna paša, zaradi katere prihaja do uničenja strukture travne ruše in pospešene rasti nitrofilnih rastlin.

Z akcijo C.2 se z zagotovitvijo uporabe pašne opreme in opreme za transport živine prizadeva, da bi raba vrstno bogatih travnikov postala ekonomsko uspešnejša in zato zanimiva za zakupnike zasebnih in državnih kmetijskih zemljišč.

Cilj akcije C.2 na projektnem pod-območju Pohorje je zagotoviti ustrezno rabo in dolgoročno upravljanje na 257 ha površin habitatnega tipa Vrstno bogata travnišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh (HT 6230*). Za namene dolgoročnega upravljanja bo kmetom zagotovljena brezplačna raba pašne opreme (6 km ograje za pašo goveda (2 km lesene ograje, 4 km standardne električne pašne ograje), skupna brezplačna raba ene prikolice za prevoz goveda in ostala pašna oprema (cisterne za vodo,...)). Z zainteresiranimi kmeti bo sklenjen Sporazum o zagotavljanju dolgoročnega upravljanja površin, za obdobje 10 let po zaključku projekta. Trenutno sta ustrezna raba in dolgoročno upravljanje skozi projektne aktivnosti zagotovljeni na 131 ha površin. Kartografski prikaz območij izvedbe akcije zagotavljanja dolgoročnega upravljanja suhih travnišč na PPO Pohorje je prikazan v prilogi 14.

4.3.1 Pašna oprema

Preglednica 6: Pregled območij uporabe pašne opreme

Ime enote	Ograjena površina za govedo (ha)	Obseg pašne površine za govedo (m)
Ostruščica	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>
Klopni vrh	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>

Kartografski prikaz območij uporabe pašne opreme na PPO Pohorje je prikazan v prilogi 15.

4.3.2 Prikolice za prevoz živine

Preglednica 7: Pregled območij uporabe prikolic za prevoz živine

ID prikolice	Skrbnik	Število uporabnikov	Enote	Pašne površine – skupno (ha)
Ostruščica	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>	<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>

Kartografski prikaz območij uporabe prikolic za prevoz živine na PPO Pohorje je prikazan v prilogi 16.

4.4 C5 – NAČRTI KMETIJ

Na podlagi pripravljanih ukrepov A.1, A.2 in A.3 bodo za 7 kmetij na projektnem področju Pohorje, pripravljene načrti gospodarjenja kmetijskega gospodarstva z namenom izboljšanja vrstno bogatih travnišč.

Načrti bodo vsebovali analize sedanjega stanja kmetijskih gospodarstev in predvsem strategijo upravljanja in razvoja v naslednjih 10 letih, pri čemer bo posebna pozornost namenjena upravljanju vrstno bogatih travnikov. Načrti upravljanja in razvoja kmetij, ki bodo vzpostavljeni skupaj z lastniki, bodo poleg izboljšanja stanja upravljanja vrstno bogatih travnišč služili tudi izboljšanju splošne gospodarske perspektive kmetijstva na projektnih področjih, predvsem na način ciljnega razvoja potenciala kmetijskih gospodarstev vključenih v projekt.

Pri pripravi načrtov bo prednost namenjena področjem, na katerih bodo izvedeni ukrepi C.1 in C.2. V okviru priprave načrta bo vzpostavljeno tesno sodelovanje z lastnikom ali upravljavcem/zakupnikom zemljišča, ki bo intenzivno vključen v pripravo načrta. S sodelovanjem pri izvajanju načrtov za svoja kmetijska gospodarstva se bodo lastniki ali upravljavci kmetijskih gospodarstev zavezali, da bodo svoje površine upravljali v skladu z naravovarstvenimi smernicami, pripravljenimi v akciji A.2. Vsak kmet, ki bo vključen v to akcijo, bo s KGZ Ptuj podpisal sporazum o spoštovanju vsebine načrta upravljanja kmetij. Ta sporazum bo predpogoj, da se kmetija pridruži temu ukrepu.

Akcija bo potekala v obdobju od začetka oktobra 2017 do konca septembra 2020.

Preglednica 8: Pregled kmetij vključenih v akcijo izdelave načrta kmetij

Ime kmetije	Nosilec KMG MID	Skupna površina travniških površin na KMG MID (ha)	Pašna površina (ha)	Košna površina (ha)
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				
<i>se dopolni po podpisu sporazuma</i>				

Kartografski prikaz kmetij vključenih v akcijo izdelava načrta kmetij na PPO Pohorje je prikazan v prilogi 16.

5 LITERATURA IN VIRI

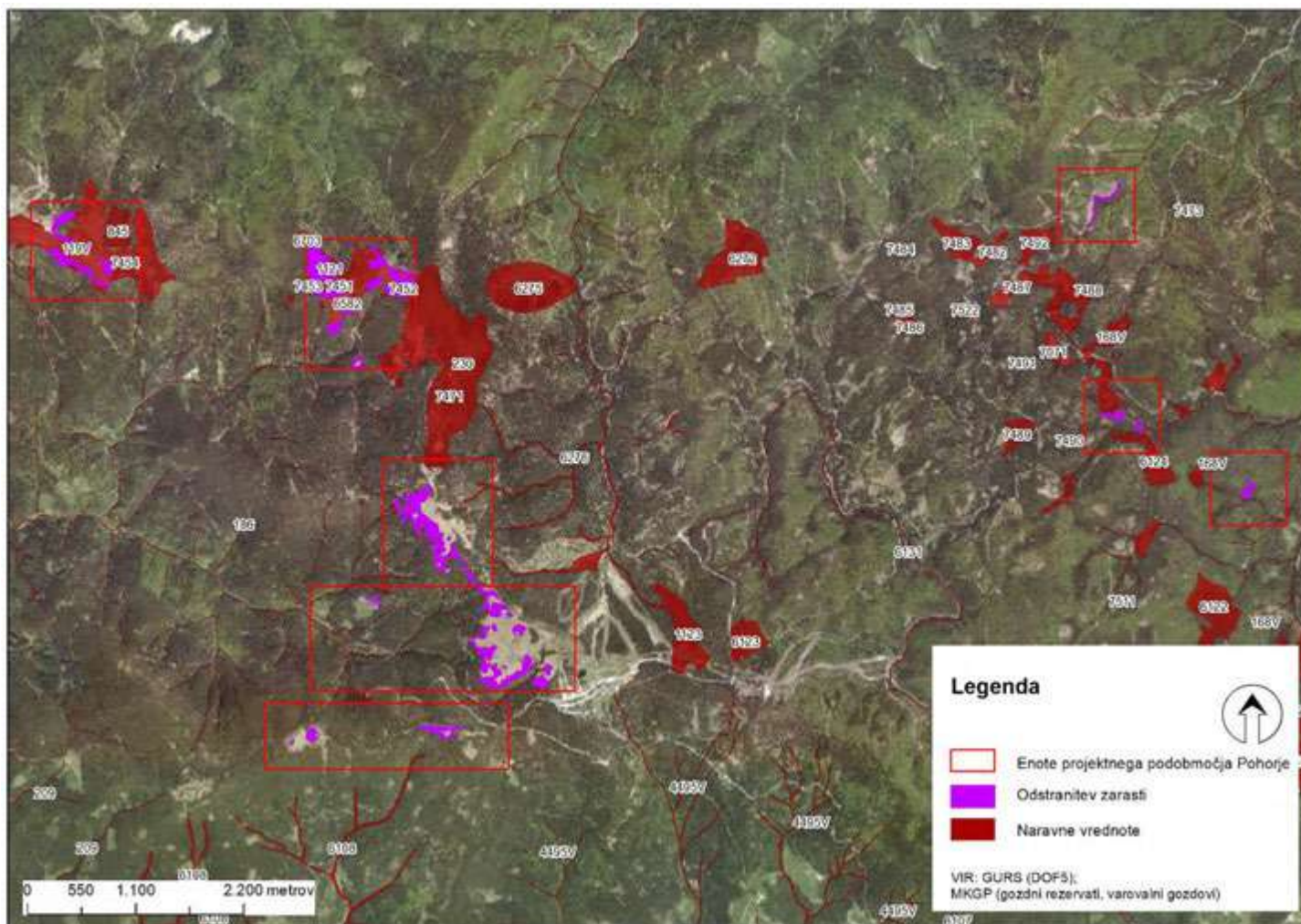
1. Cenčič L. 2010. Stanje gozdov in divjadi ter gozdarstva in lovstva na projektnem območju Pohorje. Strokovna študija izdelana v okviru projekta NATREG. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, 54 str. + pril.
2. Golob A. 2004. Poročilo o določitvi habitatnih tipov gozdov v skladu s habitatnim priročnikom EU za nacionalni seznam območij, ki so v interesu skupnosti ter usmeritve za njihovo ohranjanje v gozdnogospodarskih načrtih. Ljubljana, MOPE, 152 str.
3. Gulič, J., Štruc, S., Danev, G., Smajić Hodžić, A., Marega, M., Uratarič, N., Koron B., Stare, E., Softić, M., Lešnik Štuhec, T., Tekič, A., Pavletič, L., Bokal, S. 2011. Predlog načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje. Maribor, Zavod RS za varstvo narave [Projekt NATREG - Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities / Kako upravljati varovana območja narave, da bodo postala priložnost za trajnostni razvoj], dosegljivo na: <http://www.natreg.eu/pohorje/nacrt-upravljanja>.
4. Lešnik Štuhec, T. 2011. Vizija trajnostnega razvoja zelene ponudbe (narava in kulturna dediščina) turističnega (projektnega) območja Pohorje 2030. Strokovna študija, nastala v sklopu projekta NATREG – Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities / Kako upravljati varovana območja narave, da bodo postala priložnost za trajnostni razvoj. Maribor, dosegljivo na: <http://www.natreg.eu/pohorje/publikacije-in-dokumenti/dokumenti>.
5. Conacija območij Natura 2000, 2016. Interni delovni pripomoček Zavoda RS za varstvo narave. (Cone so bile izdelane na način, ki je opisan v članku: »Petkovšek M.,2007. Conacija območij Natura 2000 v Sloveniji. Varstvo narave 20. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana, 19-34«).
6. Božič, L. 2003. Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji. 2, Predlogi posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. Ljubljana, DOPPS – Birdlife Slovenija.
7. Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020). 30 str. + priloge.
8. Vrčec D. 2006. Usmeritve za ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 v Sloveniji. Delovno gradivo. Ljubljana, 104 str.
9. Golob A., Skudnik M. 2007. Priročnik o vrstah Natura 2000, ki so povezane z gozdom. Gozdarski inštitut Slovenije, 88 str.
10. Strokovna gradiva za poročilo po 12. členu Direktive o pticah za obdobje 1.1.2005-31.12.2007 za Republiko Slovenijo. Tretjič dopolnjen osnutek strokovnega gradiva. Zavod RS za varstvo narave, januar 2009, 33 str., digitalne priloge (3).
11. Čelik T., Verovnik R., Rebeušek F., Gomboc S. & Lasan M., 2004. Strokovna izhodišča za vzpostavlanje omrežja NATURA 2000: Metulji (Lepidoptera). Končno poročilo. Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana. 297 str., digitalne priloge. Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Ljubljana
12. Čelik T., Verovnik R., Gomboc S. & Lasan M., 2005. NATURA 2000 v Sloveniji. Metulji. Ljubljana: založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
13. Načrt doseganja ugodnega ohranitvenega stanja za projektno pilotno območje Pohorje, ki je del Natura 2000 SI3000270 Pohorje, SI5000006 Pohorje. Zavoda RS za varstvo narave. Projekt WETMAN Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji 2011 – 2015 LIFE09 NAT/SI/000374.
14. Mihelič T., 2011: Popis začetnega stanja populacij ptic (Aves) na projektnih pilotnih območjih Pohorje in Mura-Petišovci za izvedbo projekta z naslovom: Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji, WETMAN 2011-2015, LIFE+ NARAVA, LIFE09 NAT/SI/00374. Poročilo za projektno območje Pohorje. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. 24 str., pril.
15. Popis začetnega stanja populacij ptic (Aves) na območju Pohorja za izvedbo projekta z naslovom: Trajnostno upravljanje Pohorja SUPORT, Program Norveškega finančnega

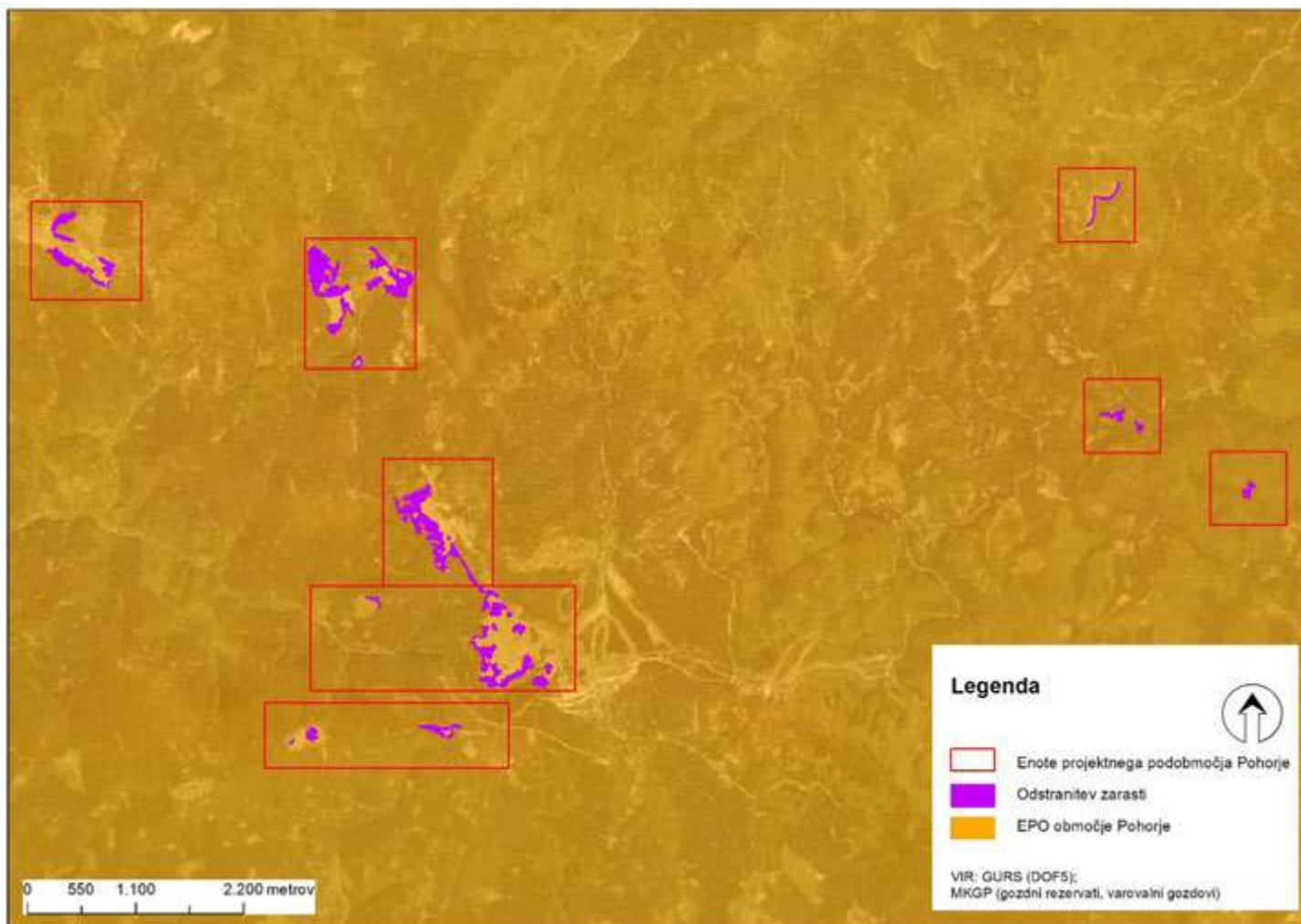
- mehanizma 2009 – 2014 in Programa Finančnega mehanizma EGP 2009 – 2014 (področje B.1 Biotska raznovrstnost in ekosistemske storitve); koda spisa 4300-346/2014.
16. Škornik S., Ivajnsič. D., Špur N., Otopal J., Bakan B., Paušič I., 2016. Poročilo o popisu začetnega stanja ciljnih habitatnih tipov. Projekt Life to Grasslands, LIFE Narava in biodiverziteta, LIFE14 NAT/SI/000005. Končno poročilo.
 17. Jež M., 2015: Monitoring travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na Pohorju leta 2015 v sklopu porojekta SUPORT.
 18. Medved L., 1995: Projektna naloga Zaraščanje negozdnih površin na grebenu Pohorja (ZGS OE Slovenj Gradec)
 19. Zbirka podatkov Zavoda RS za varstvo narave (2016).
 20. Zbirka podatkov Zavoda za gozdove Slovenije – gozdna maska, površine v zaraščanju (2016).
 21. Zbirka podatkov Ministrstva za okolje in prostor – namenska raba prostora (2016).

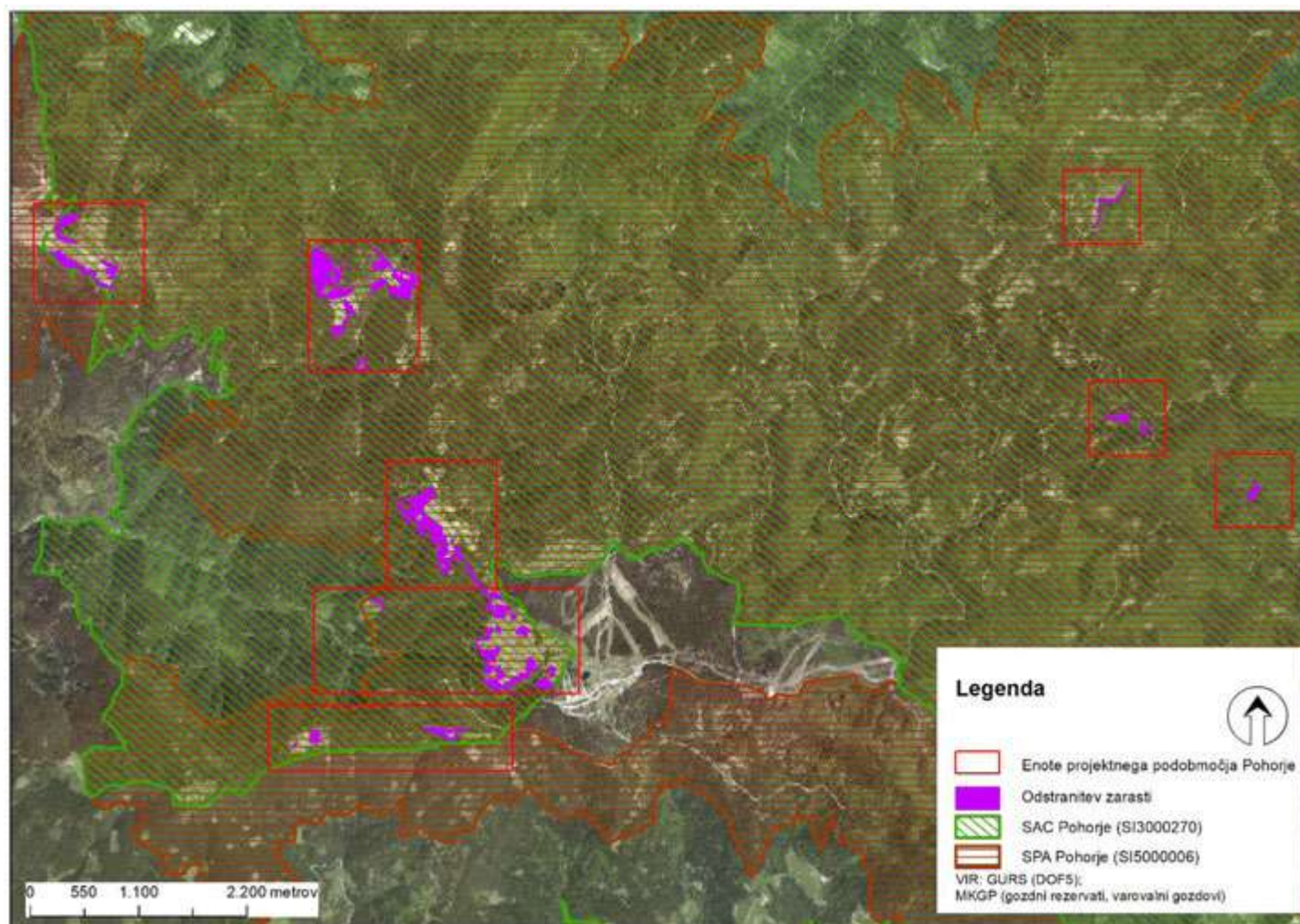
6 PRILOGE

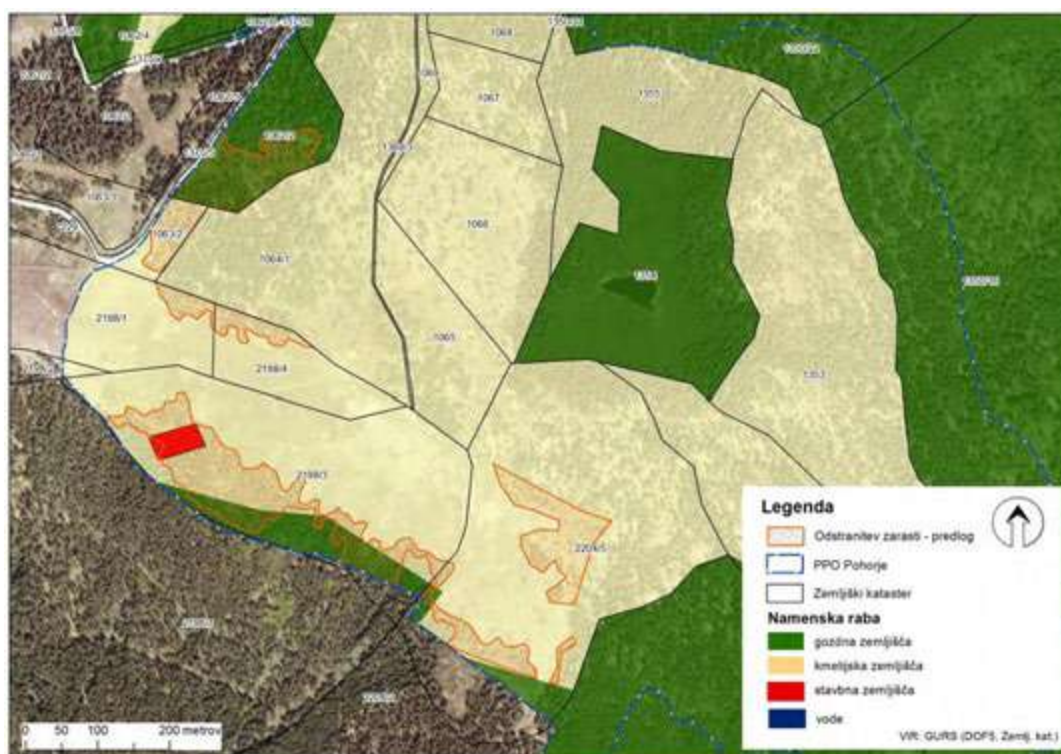
Priloga 1: Naravne vrednote

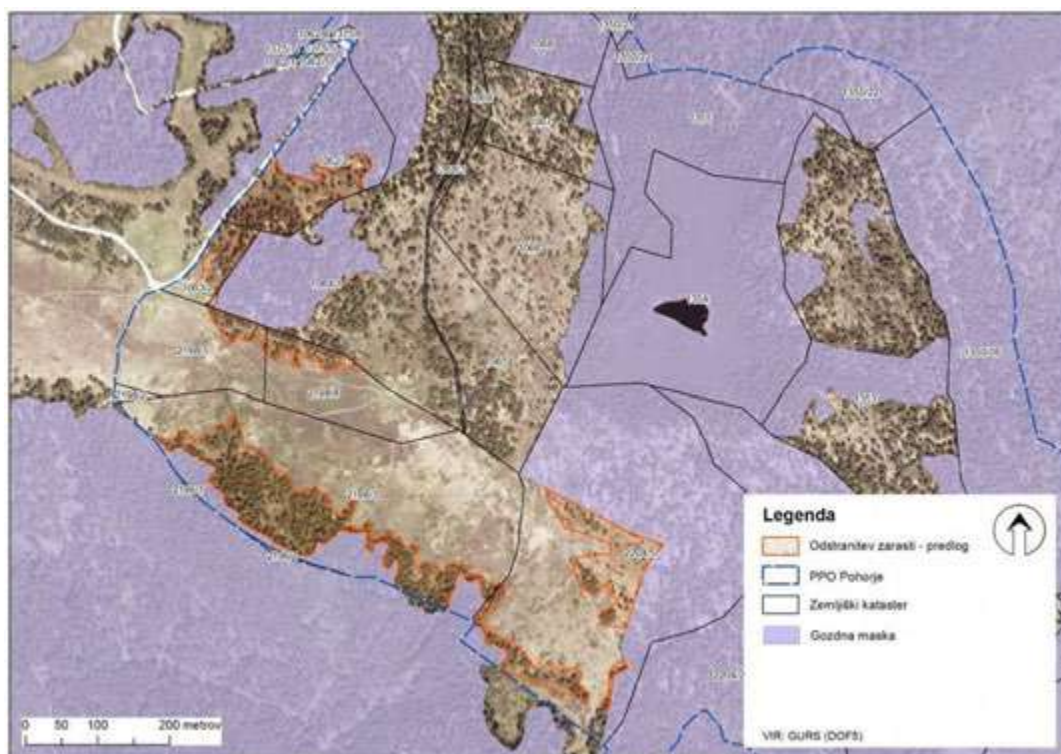
Priloga 2: Ekološko pomembna območja

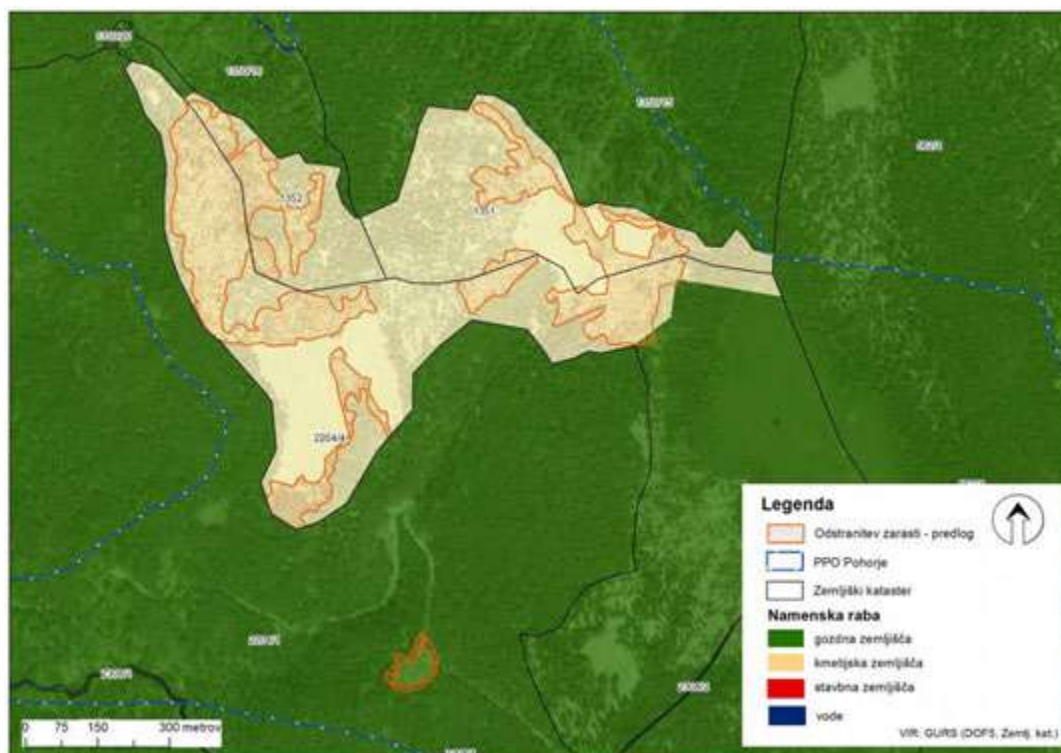
Priloga 3: Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)

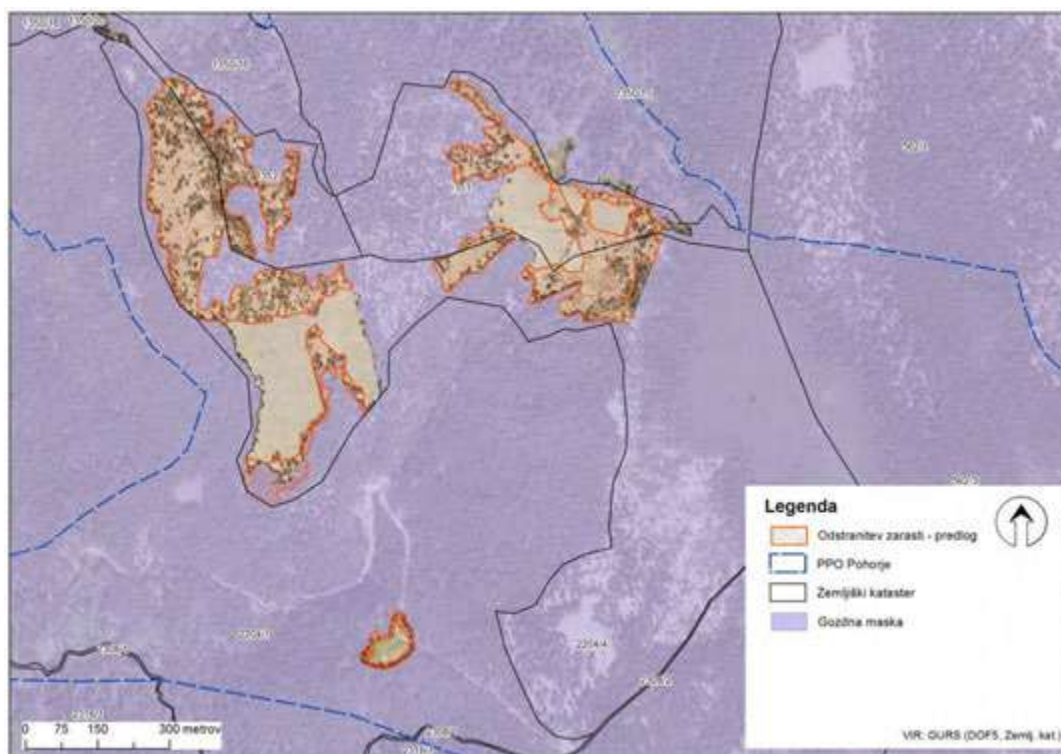
Priloga 4a: PPO Pohorje – enota Jezerski vrh (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

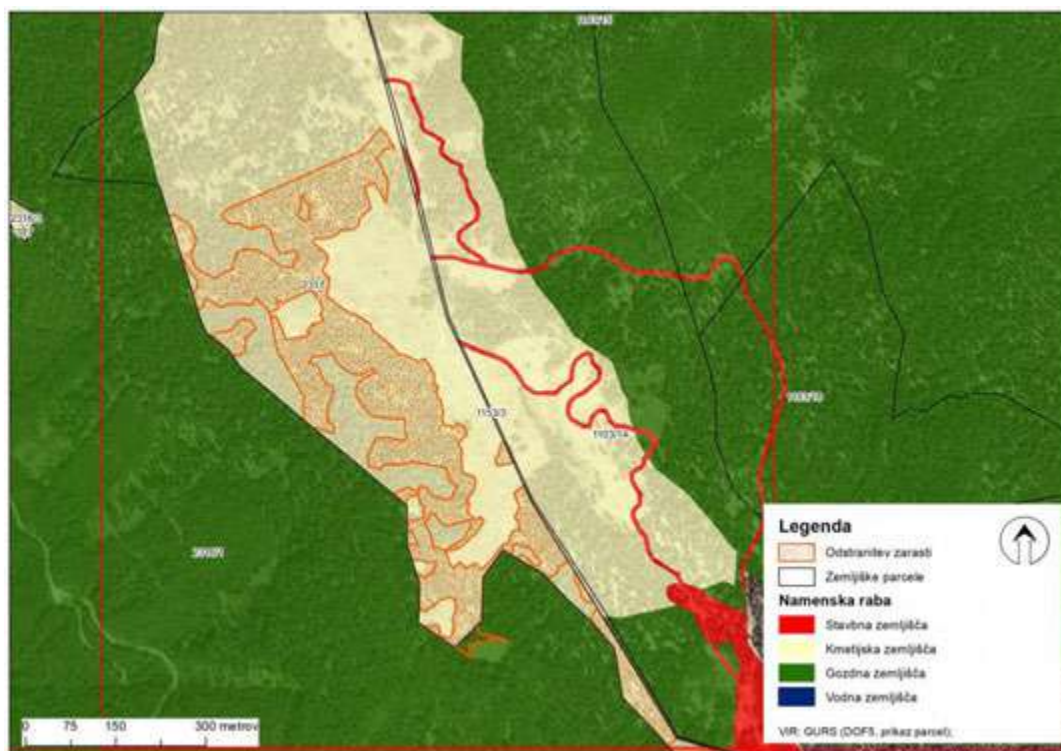
Priloga 4b: PPO Pohorje – enota Jezerski vrh (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

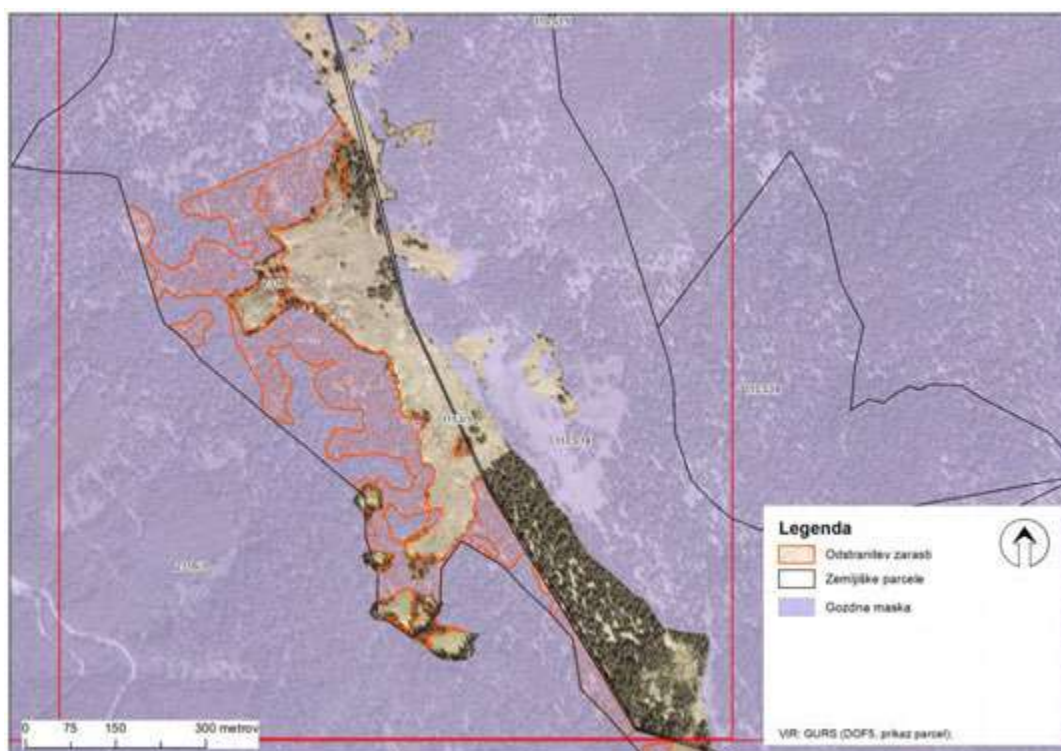
Priloga 5a: PPO Pohorje – enota Javorič/Planinka (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

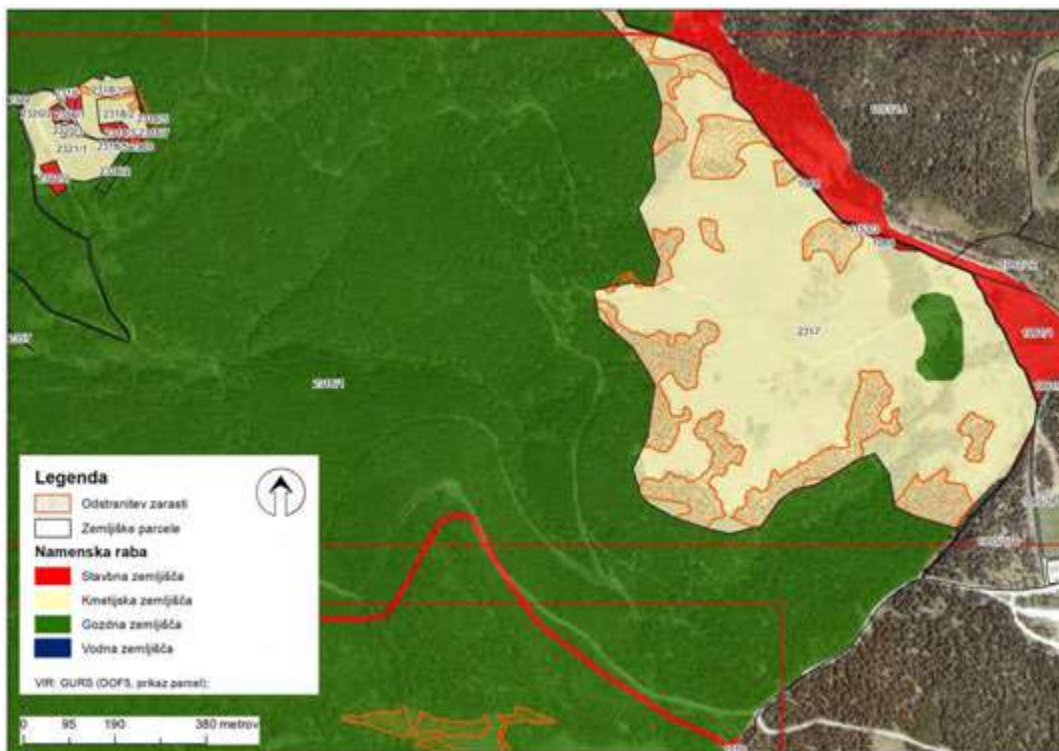
Priloga 5b: PPO Pohorje – enota Javorič/Planinka (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

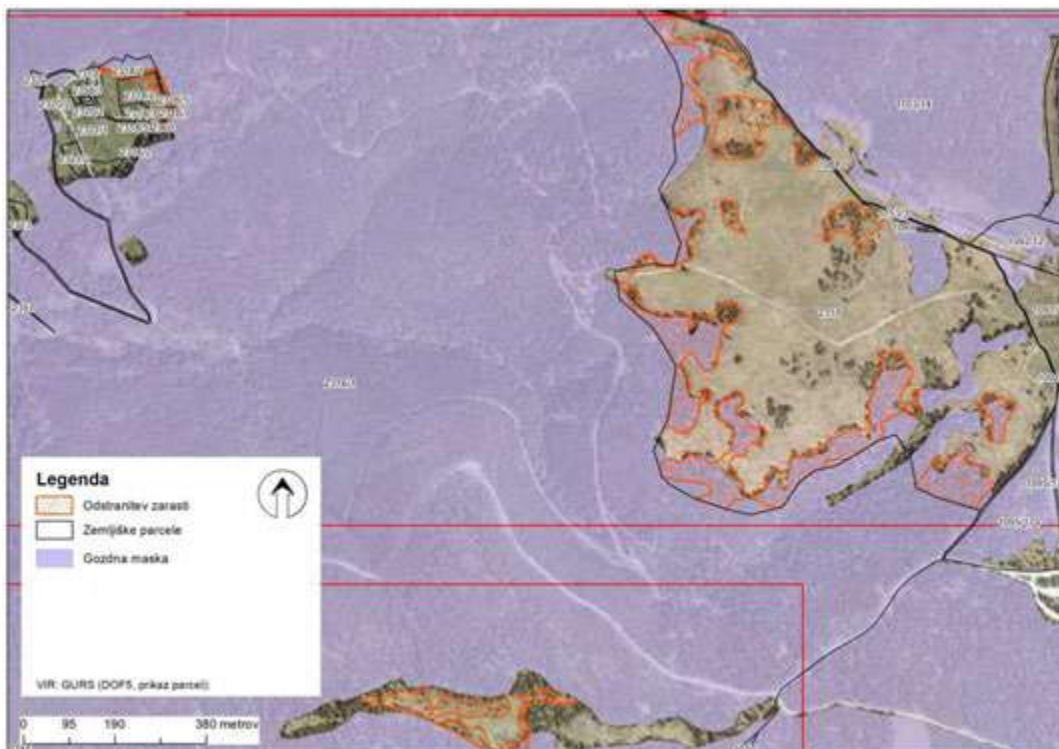
Priloga 6a: PPO Pohorje – enota Mulejev vrh (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

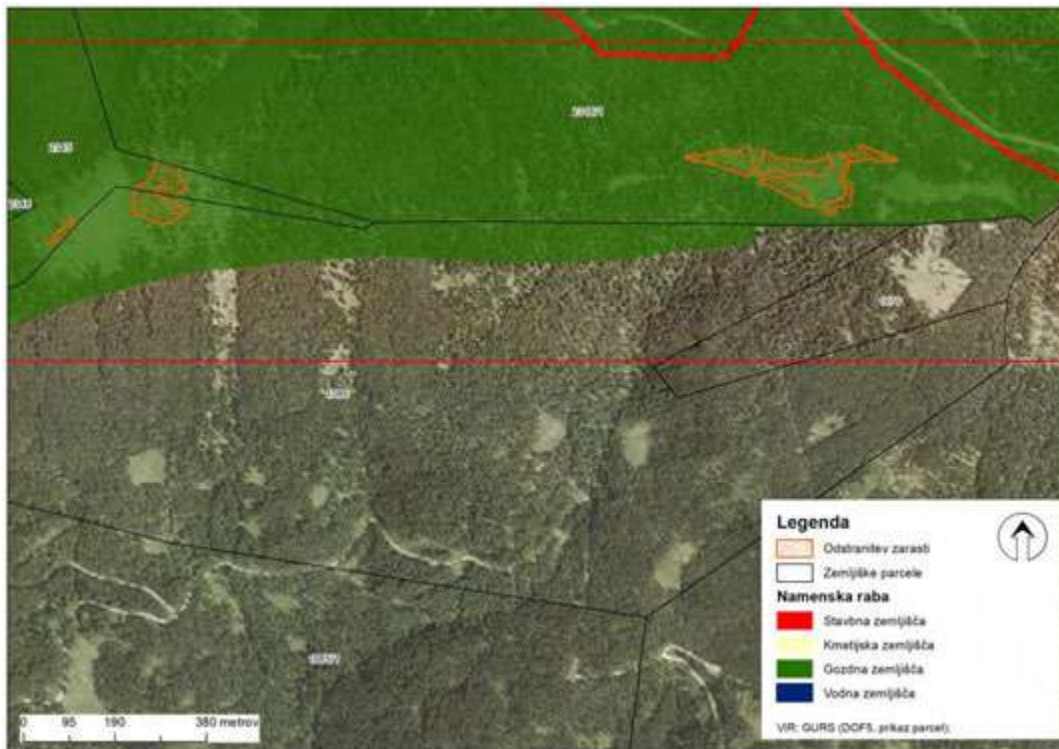
Priloga 6b: PPO Pohorje – enota Mulejev vrh (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

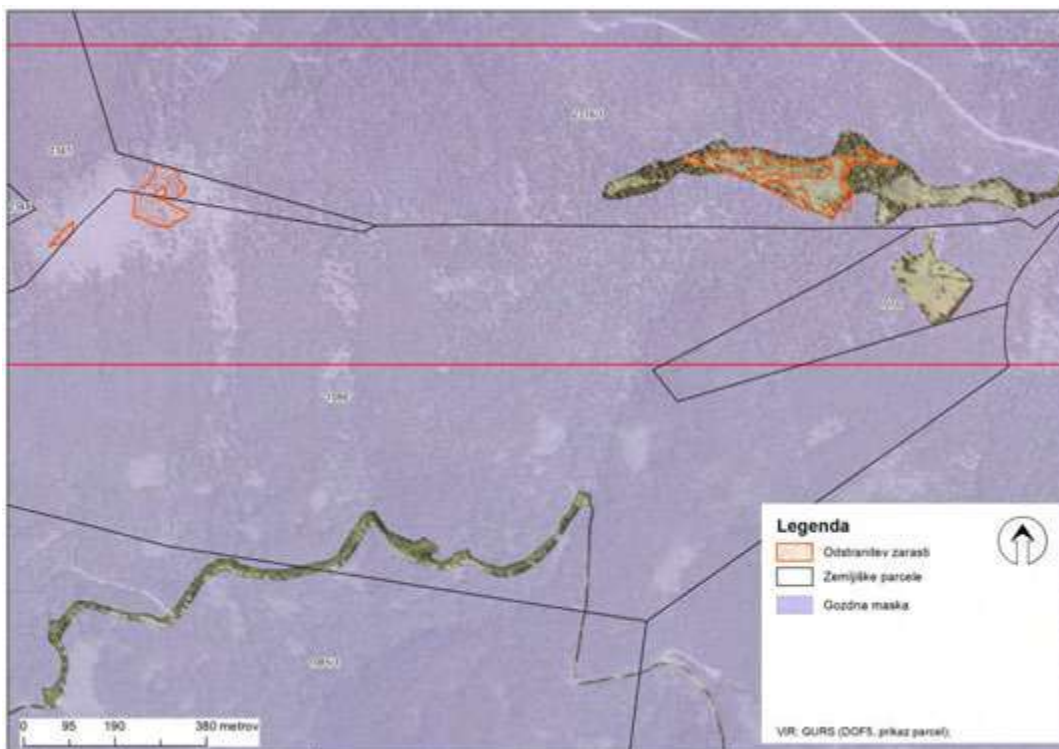
Priloga 7a: PPO Pohorje – enota Ostruščica (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

Priloga 7b: PPO Pohorje – enota Ostruščica (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

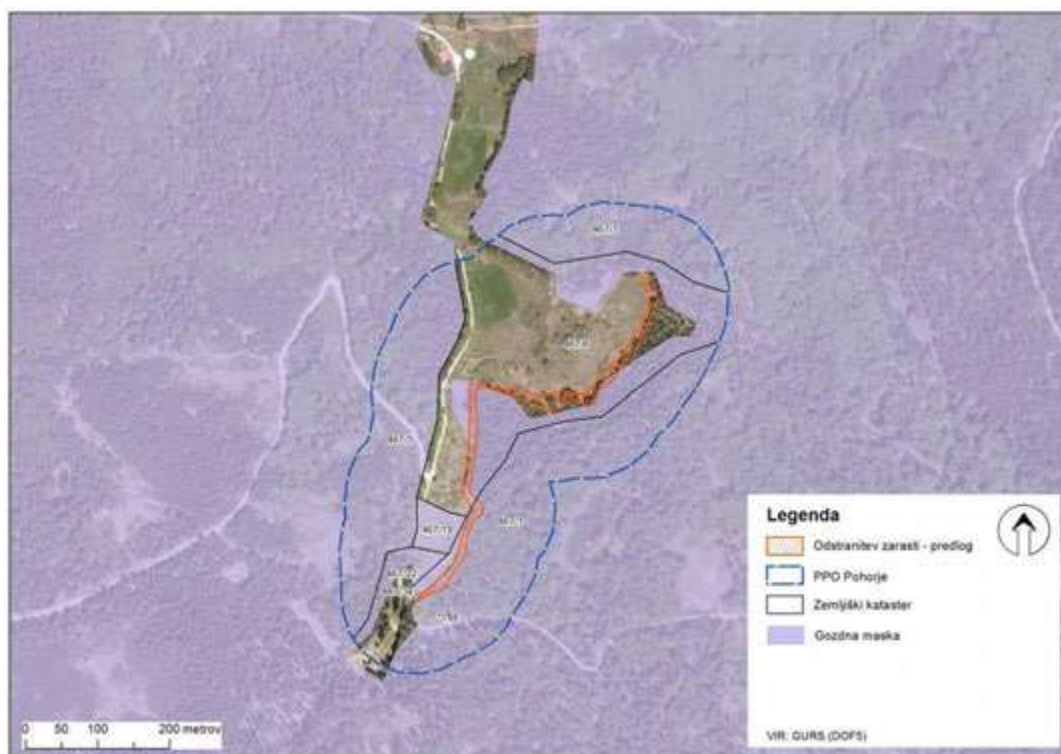
Priloga 8a: PPO Pohorje – enota Turn/Kraguljišče (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

Priloga 8b: PPO Pohorje – enota Turn/Kraguljišče (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

Priloga 9a: PPO Pohorje – enota Klopni vrh (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

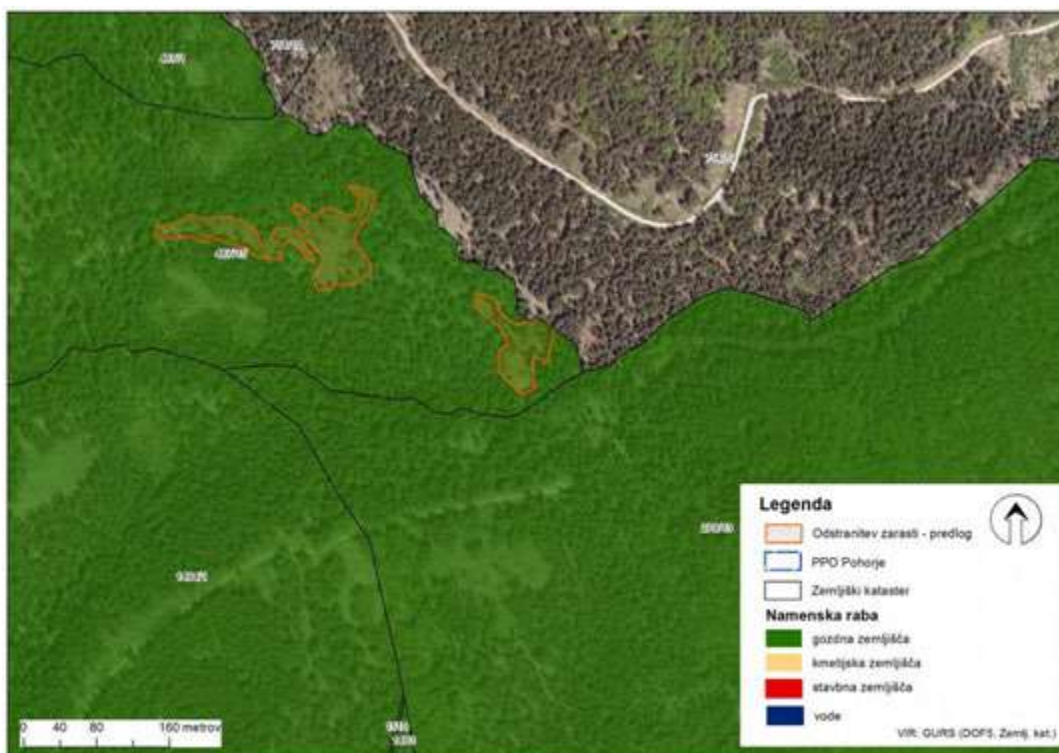
Priloga 9b: PPO Pohorje – enota Klopni vrh (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

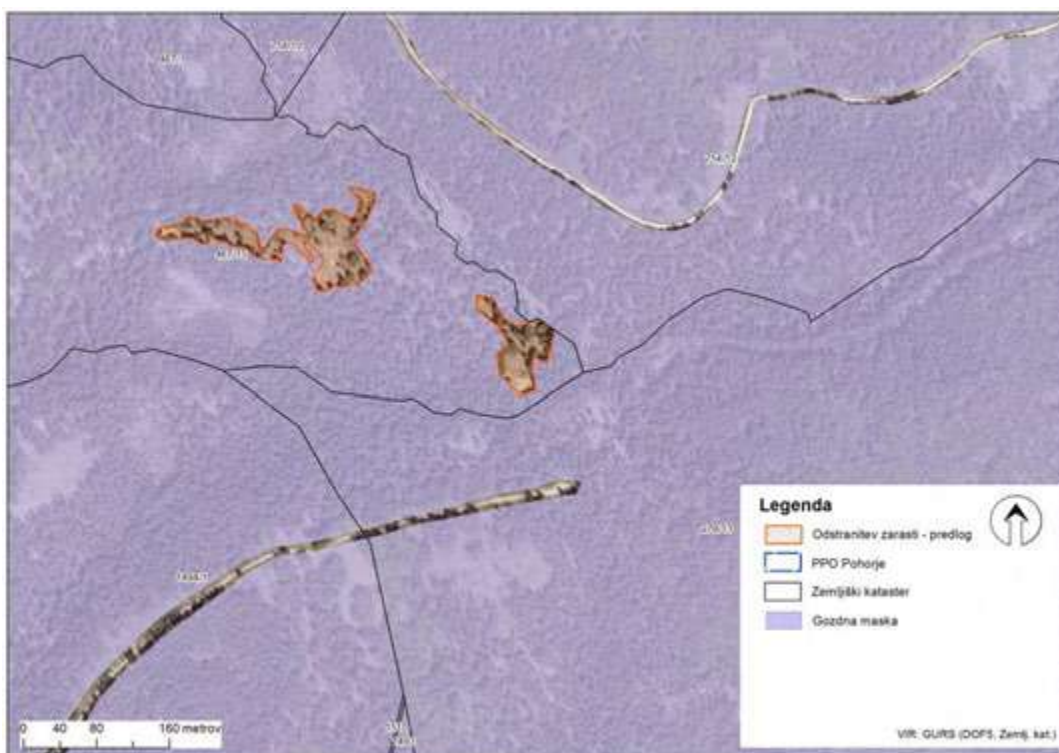
Priloga 10a: PPO Pohorje – enota Obrolovo (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

Priloga 10b: PPO Pohorje – enota Obrolovo (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

Priloga 11a: PPO Pohorje – enota Trije žebli (namenska raba); Vir: MOP, november 2016

Priloga 11b: PPO Pohorje – enota Trije žebli (gozdna maska); Vir: Podatki ZGS, november 2016

IDENT. ŠT.	IME	KRATKA OZNAKA	ZVRST	STATUS
7471	Mulejev vrh - barje	Barje na Mulejevem vrhu na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	HIDR, ZOOL, BOT	NVLP
845	Ribniško jezerje	Visoko barje z jezerci vzhodno od Jezerskega vrha na Pohorju	BOT, EKOS, HIDR	NVDP
6276	Radoljna	Desni pritok Drave, severovzhodno od Lovrenca na Pohorju	HIDR, GEOMORF	NVDP
6703	Javorič - gozd	Gozd javora in jerebika s srpasto rastjo na Javoriču, vzhodno od Ribnice na Pohorju	EKOS	NVLP

Priloga 12: Pregled naravnih vrednot, ki se nahajajo znotraj PPO Pohorje, vendar izven območja vpliva posega odstranjevanja zarasti

GGO	Ekoloska	Socialna	Proizvodna	Sifra	Vstop	Hstop	Bstop	Kstop	Gstop	Rstop	Tstop	Pstop	Istop	Dstop	Lstop	Nstop	Jstop	Ut1	Ut2	Ut3	Ut4	Ut5	Primernost	Ogrozenost	Ogrozeno_1	Potukrep1	Nujnost	Obcina	U_Cona	PNRP	Pov ha	Pov m2
11	1	3	2	v*b*h	1	2	1	3	3	3	3	3			2	2		Vc	He	Bc	Bd	La	3	1247	89	12345678	1	76	U3	G	0,02	158,96
11	1	3	2	b*v'h	2	2	1	3	3	3	3	3			2	2		Vc	He	Bc	Bd	La	2	1278	9	12345678	1	76	U3	G	2,07	20698,73
11	1	1	1	b*i*d*GPN			1						1	1			1	Bc	Bd	Ic	Dc	Ja	2	1289	0	123456789	1	76	U3	G	0,00	10,74
11	1	3	1	b*			1									1	1	Bc	Bd	Ja			2	129		123567	1	76	U3	G	0,00	17,29

Priloga 13: Presek socialnih in ekoloških funkcij na 1. stopnji, znotraj gozdne maske in namenske rabe prostora G (gozdna zemljišča)

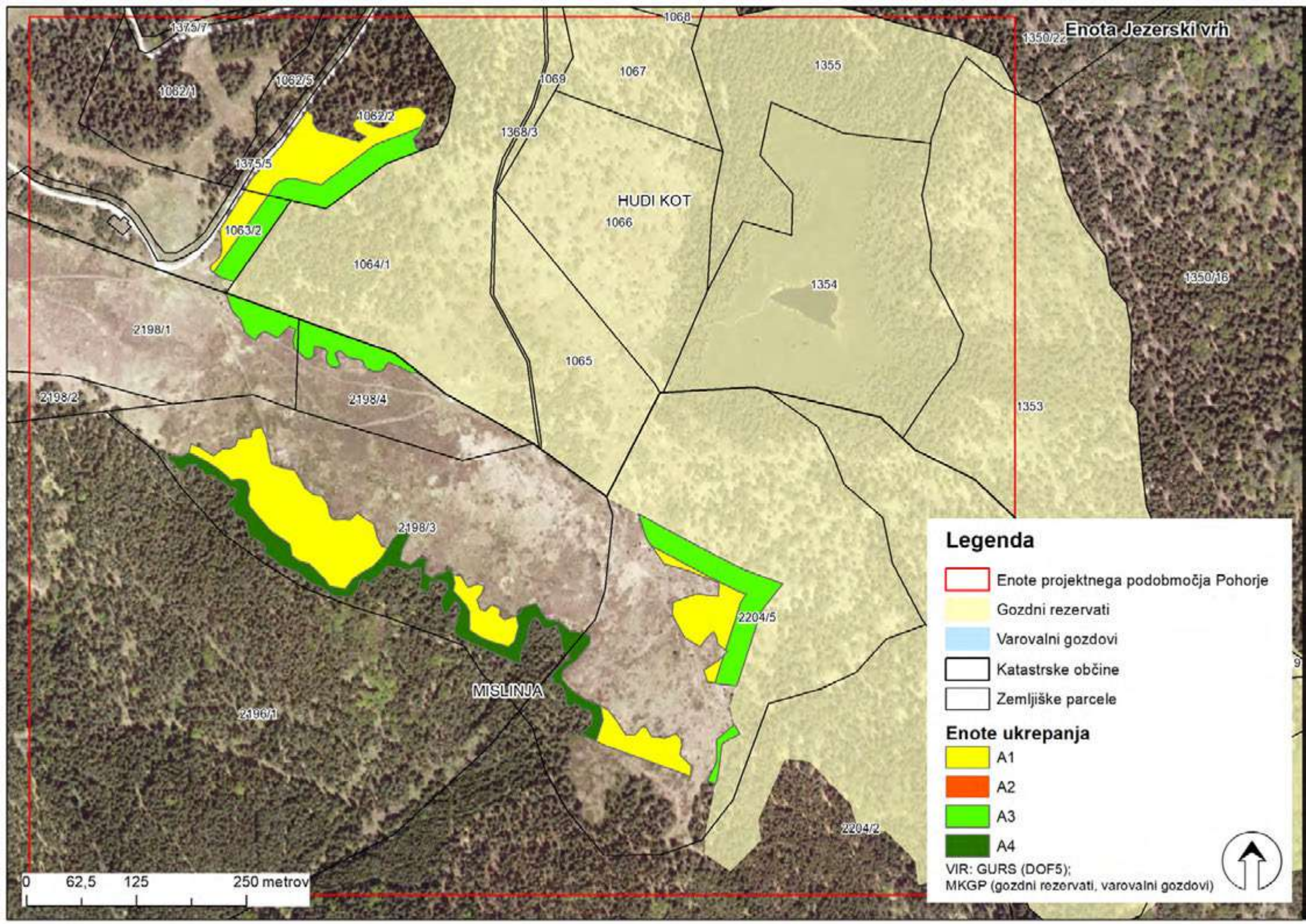

Priloga 14: Prikaz območij izvedbe akcije zagotavljanja dolgoročnega upravljanja HT6230* na PPO Pohorje

Priloga 15: Območja uporabe pašne opreme

Priloga 16: Območja uporabe prikolic za živino

Priloga 17: Območja kmetij, ki so vključene v akcijo izdelave načrta kmetij

Enota Jezerski vrh

HUDI KOT
1066

MISLINJA

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 62,5 125 250 metrov

1350/16

1350/15

562/1

HUDI KOT

1352

1351

RECENJAK

2204/4

MISLINJA

220/1

2308/2

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 80 160 320 metrov

2316/1

1103/15

2317

MISLINJA

1153/3

HUDINJA

1103/14

1103/16

2316/1

0 80 160 320 metrov

Legenda

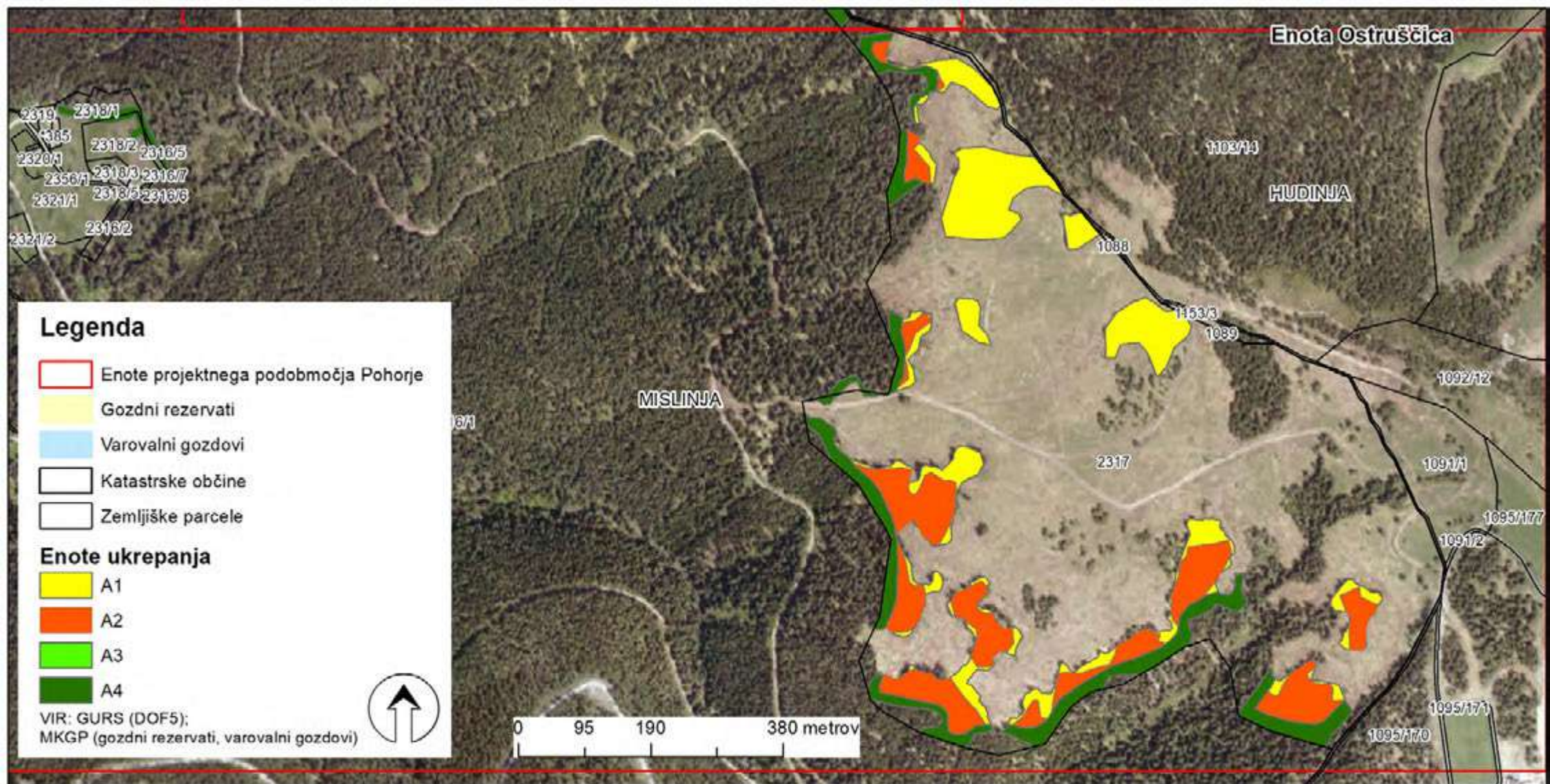
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

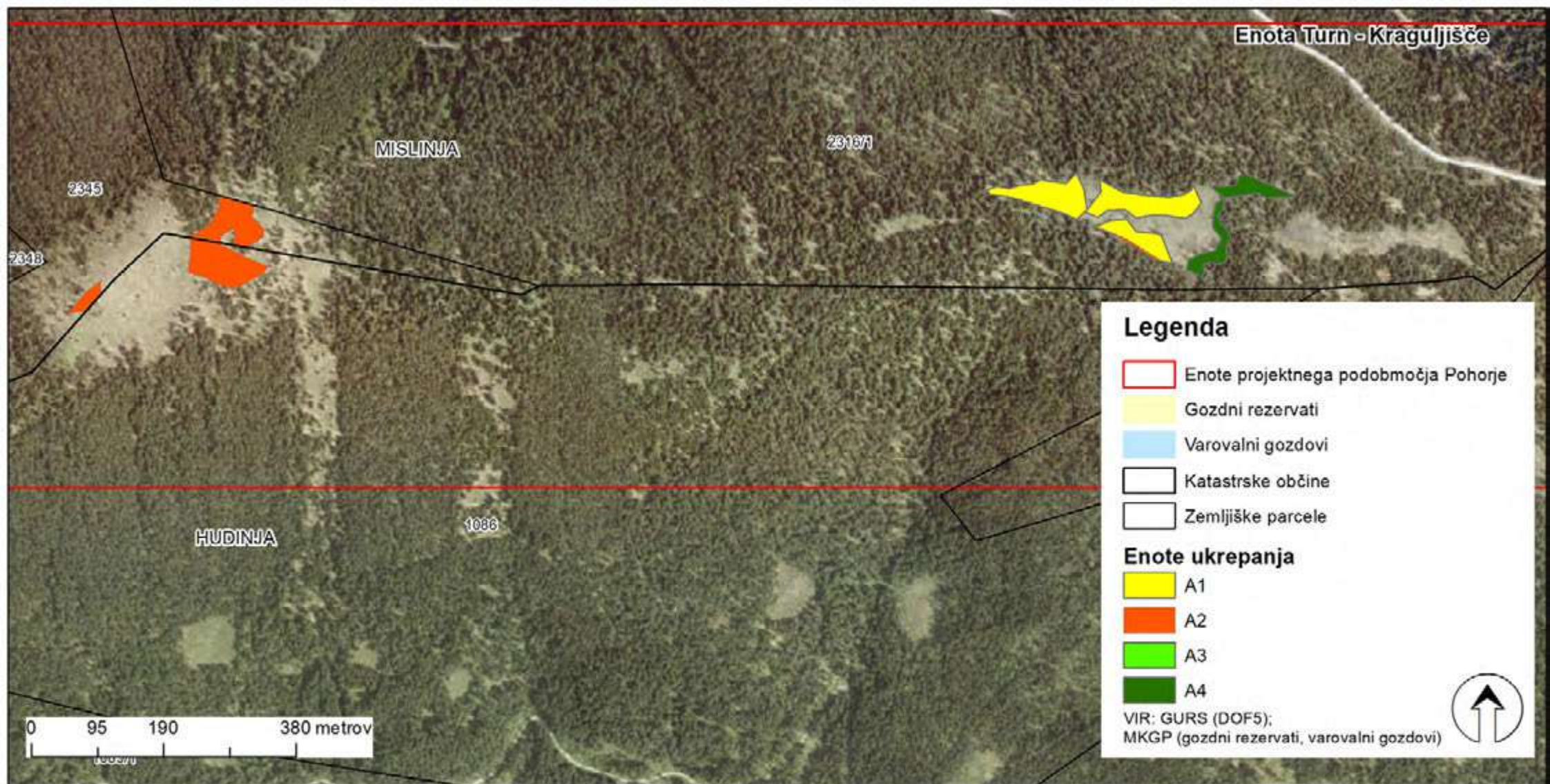
Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 95 190 380 metrov

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

Enota Klopni vrh

SMOLNIK

KUMEN

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

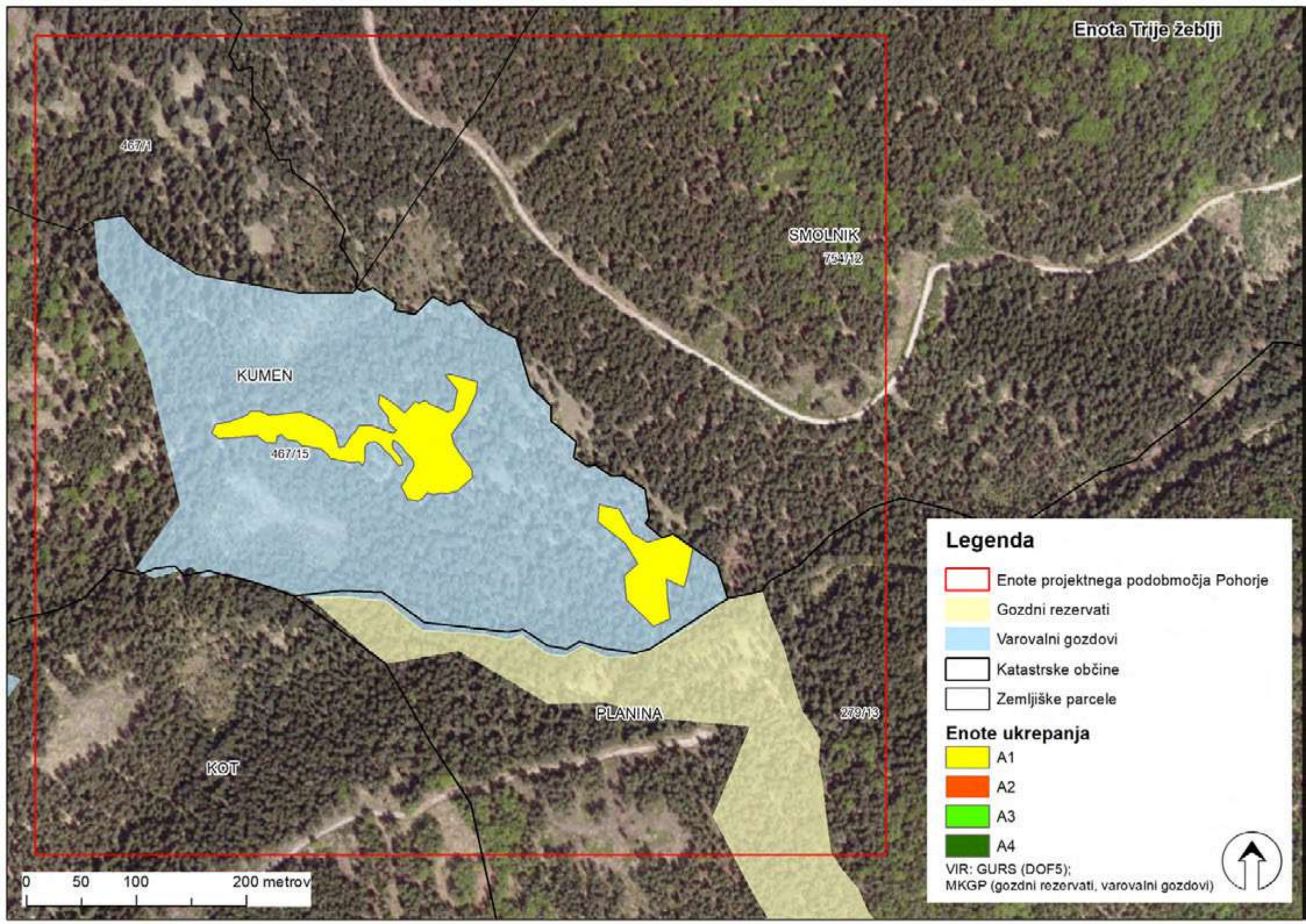
Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 50 100 200 metrov

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 50 100 200 metrov

PLANINA

279/3

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Katastrske občine
- Zemljiške parcele

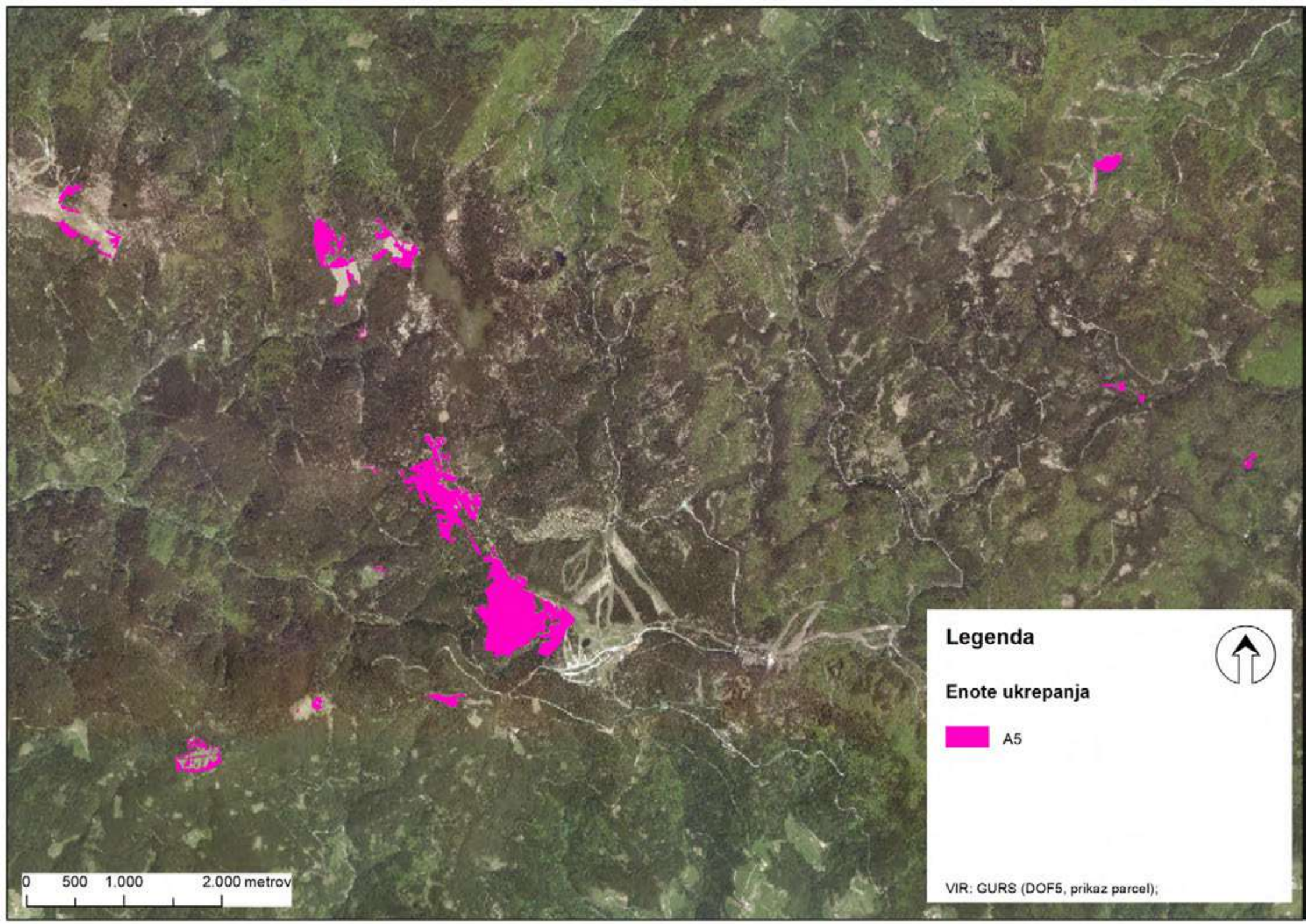
Enote ukrepanja

- A1
- A2
- A3
- A4

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 50 100 200 metrov

Legenda

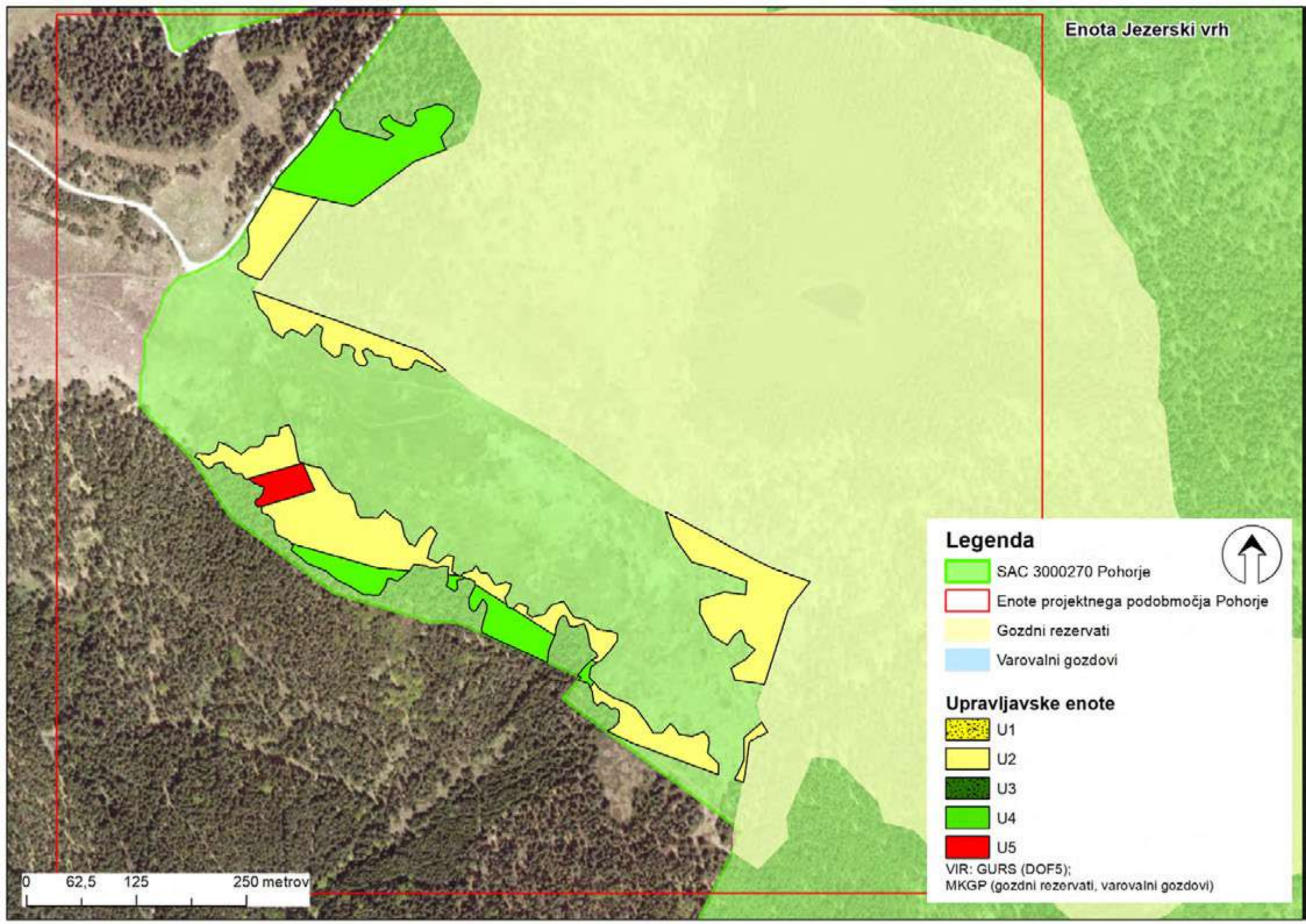

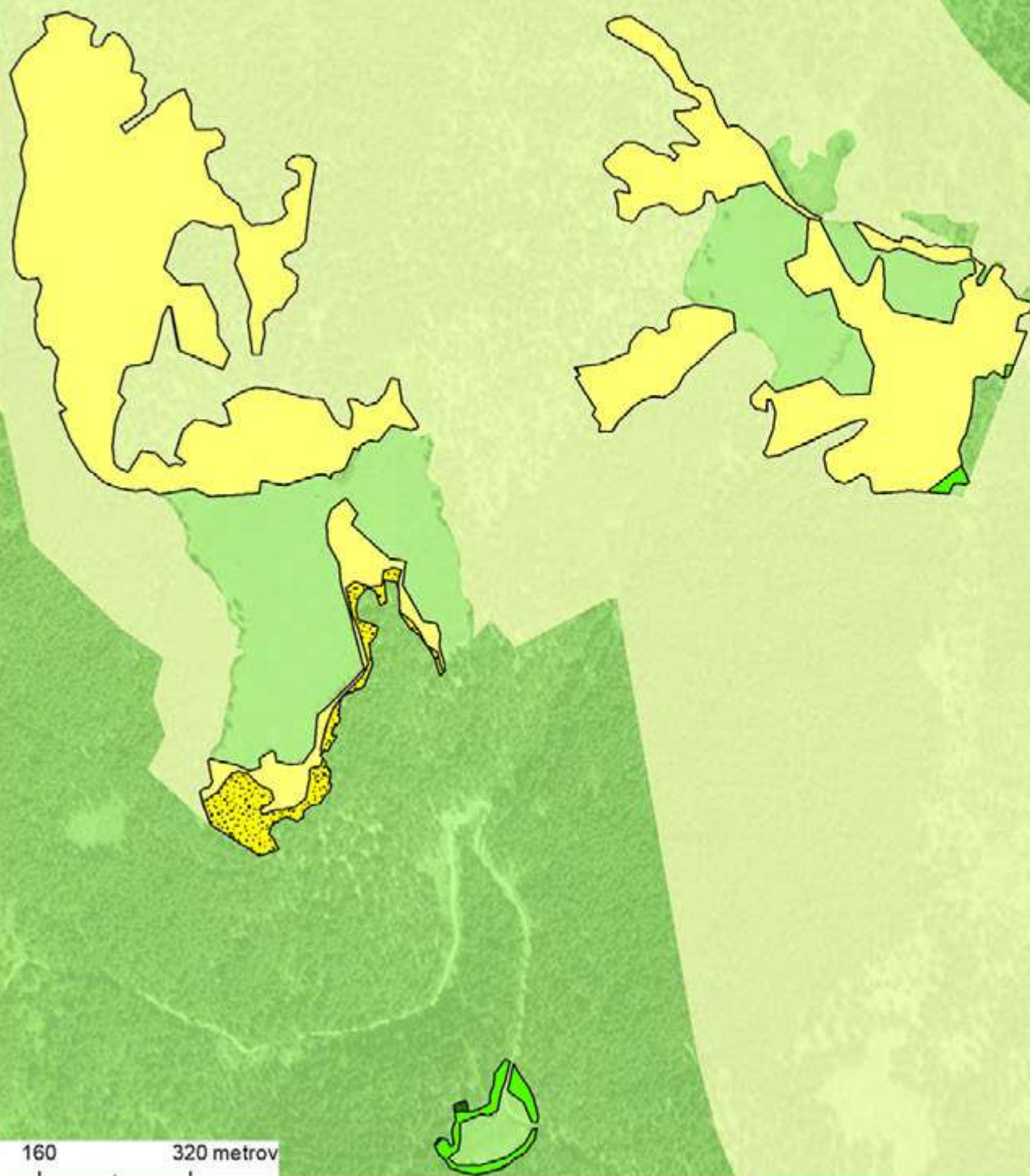
Enote ukrepanja

 A5

0 500 1.000 2.000 metrov

VIR: GURS (DOF5, prikaz parcel);

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

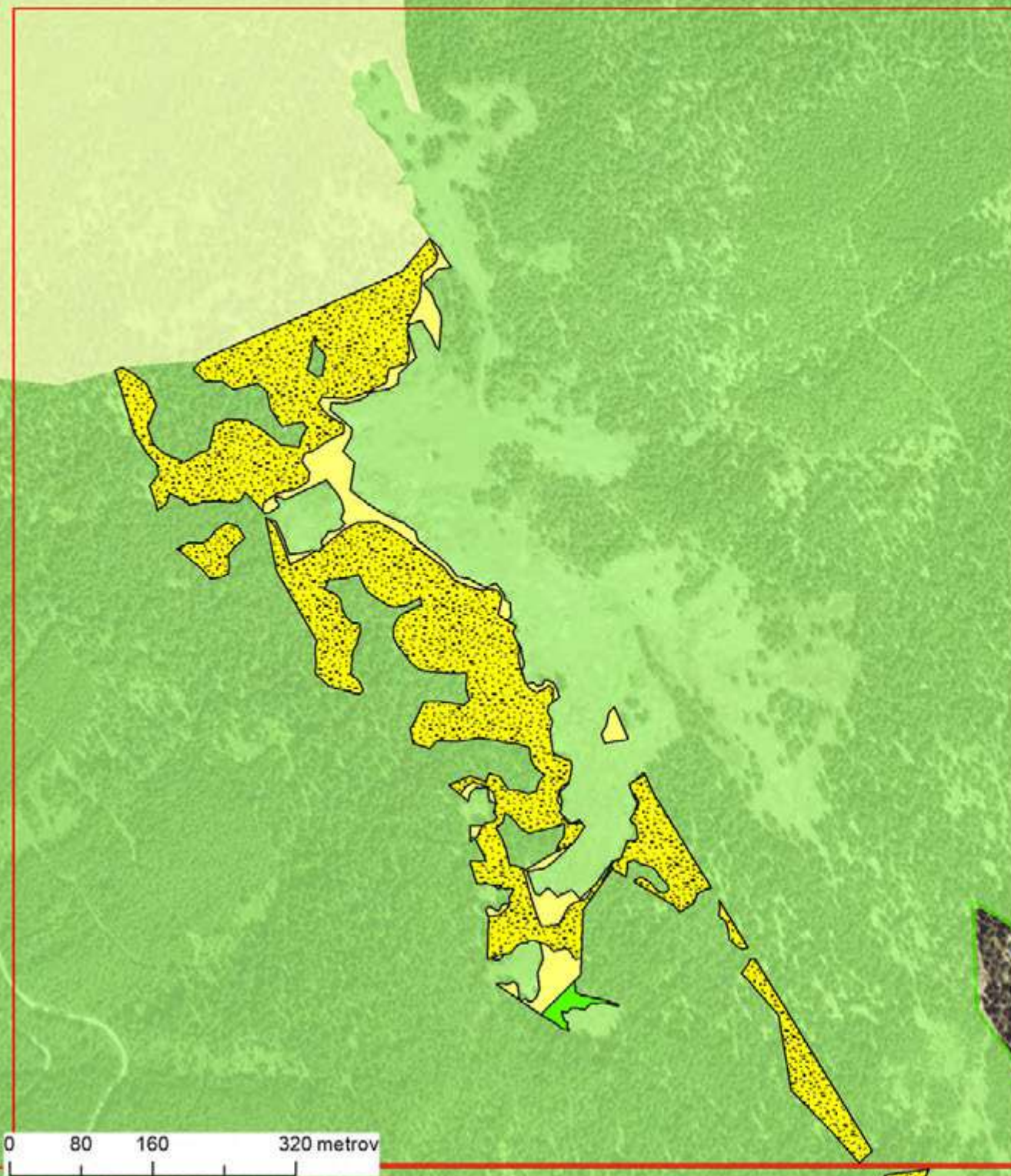
Upravljaljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 80 160 320 metrov

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljaljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

Enota Ostruščica

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

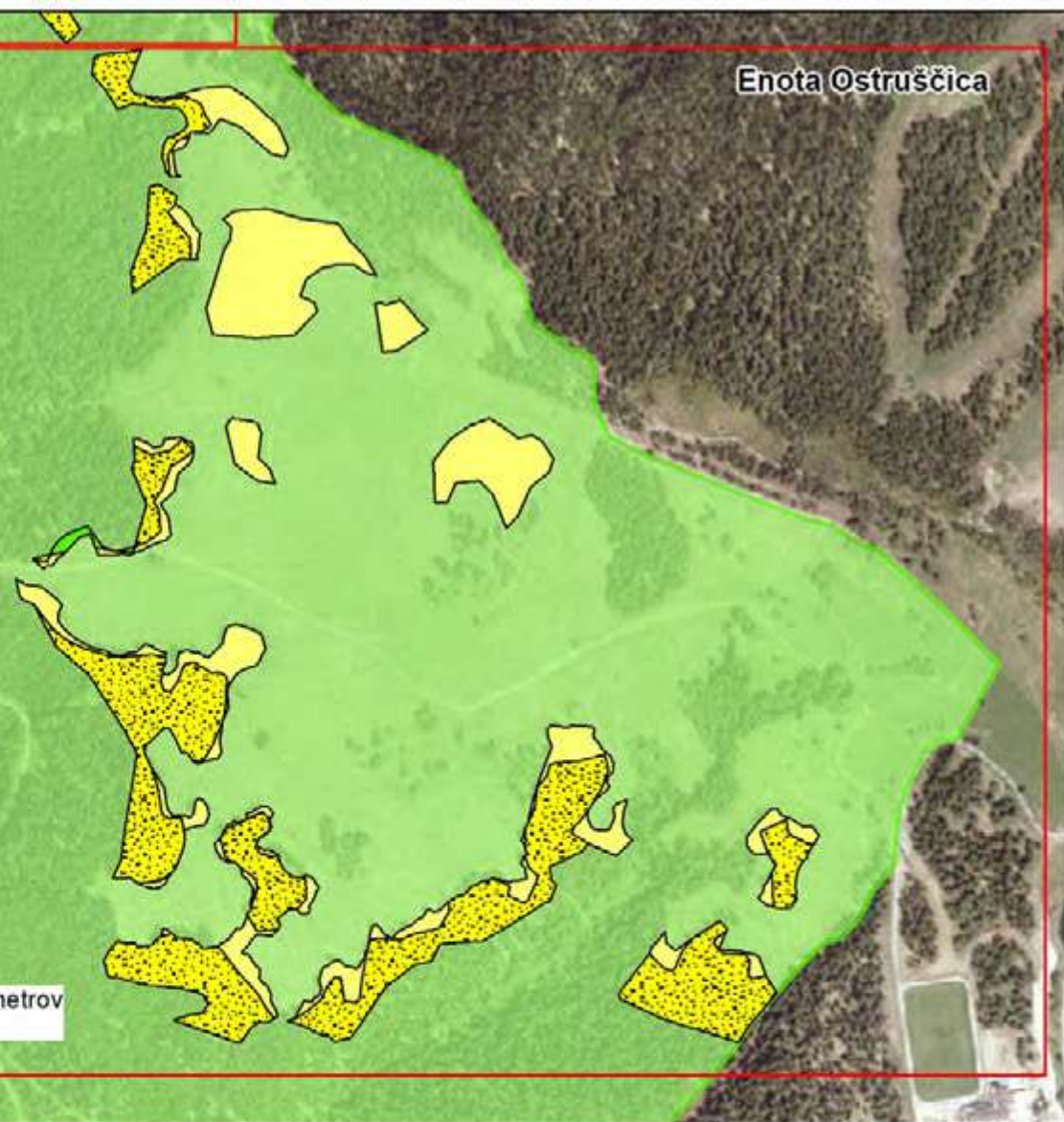

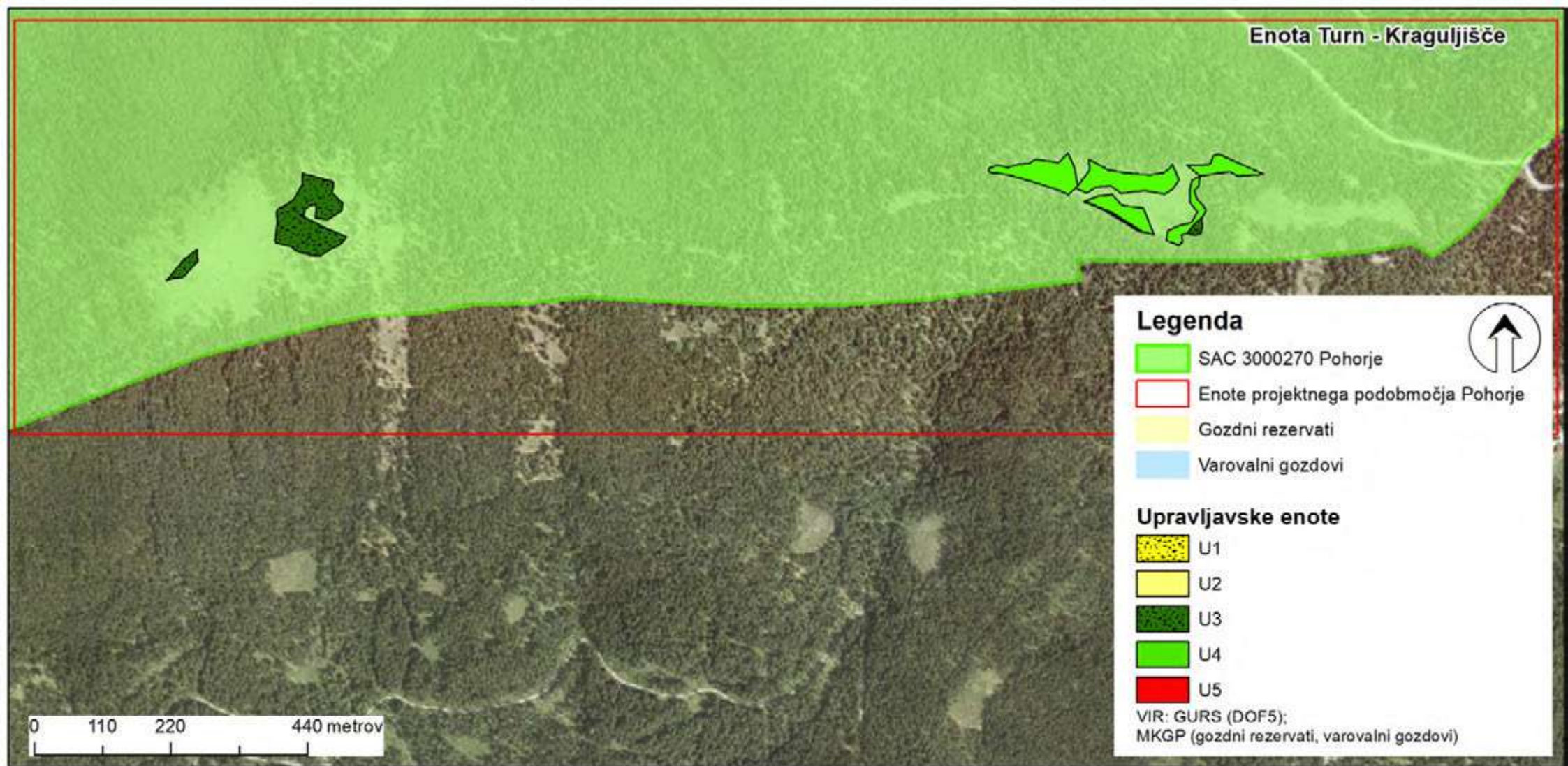
Upravljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 95 190 380 metrov

Legenda

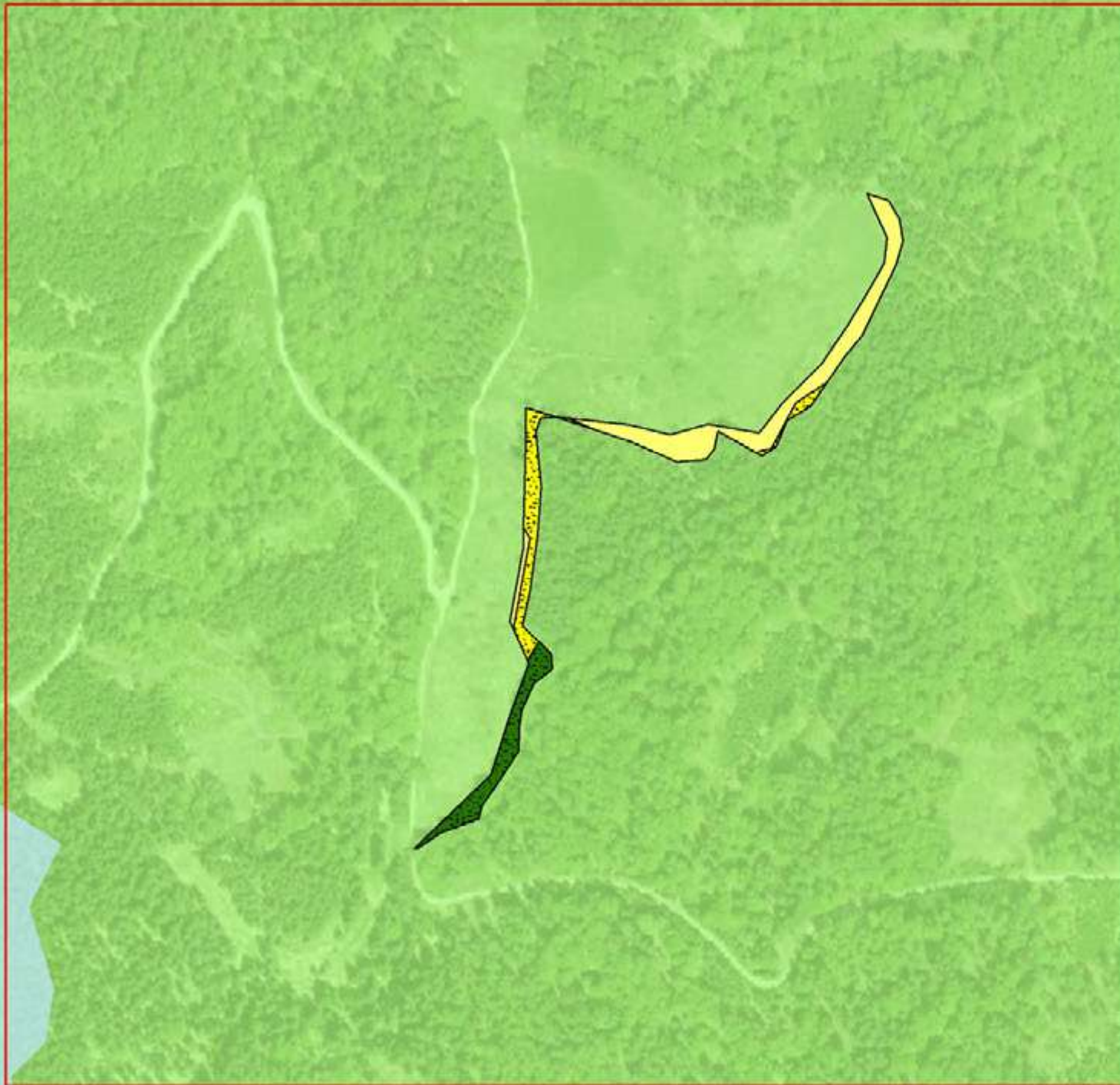
- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljavske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 110 220 440 metrov

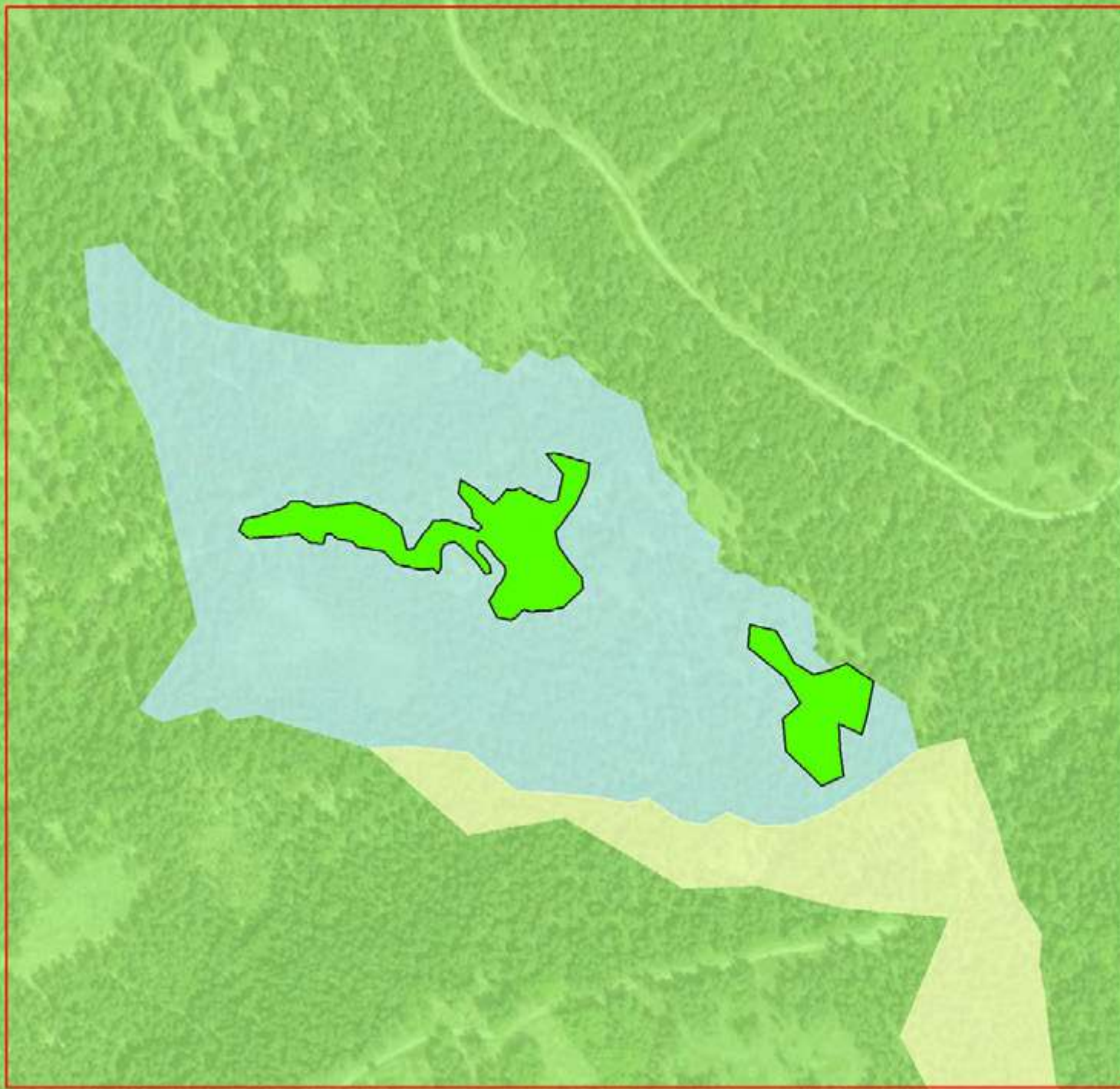
Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljalvske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

Legenda

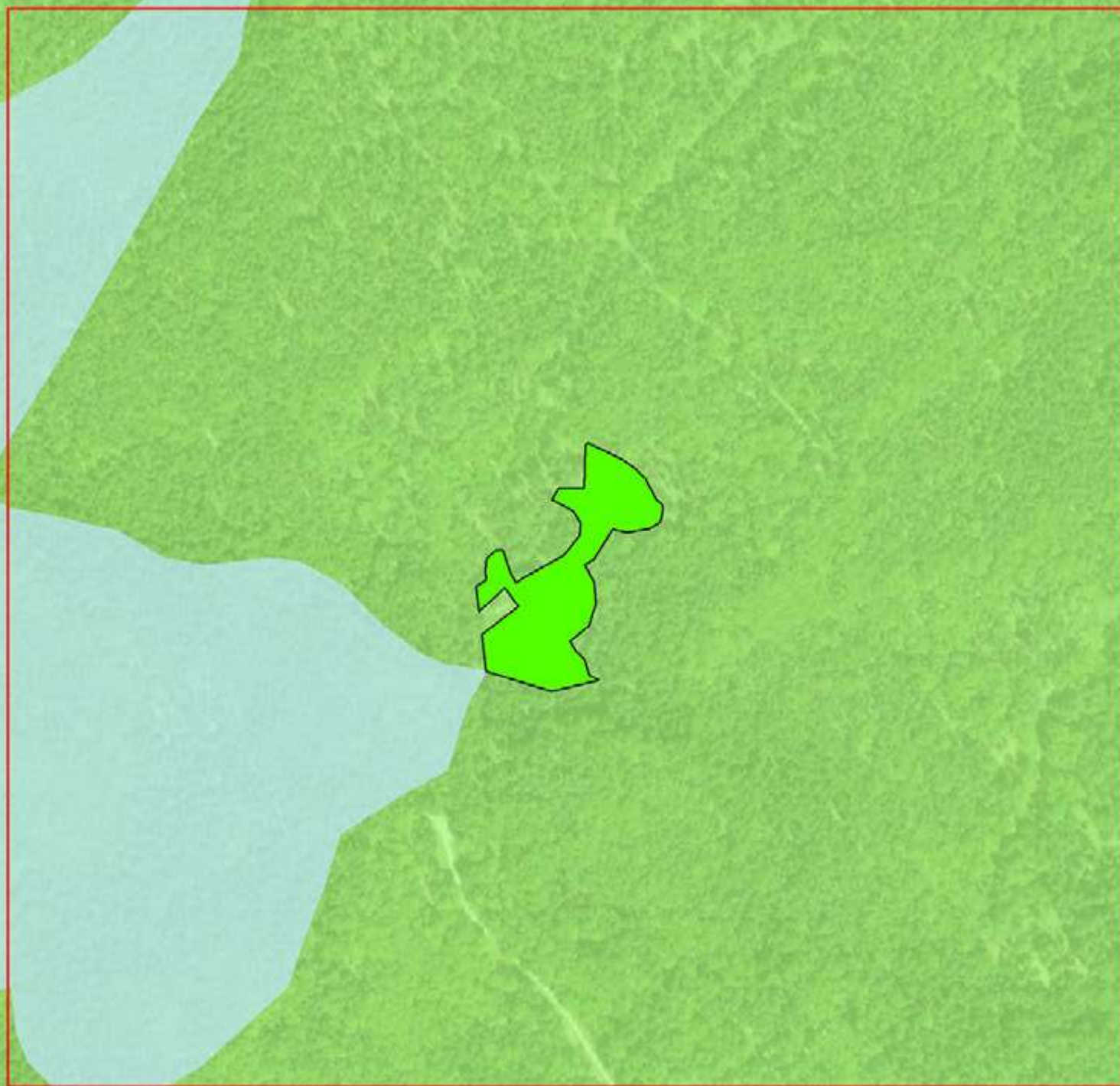
- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljavske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 50 100 200 metrov

Legenda

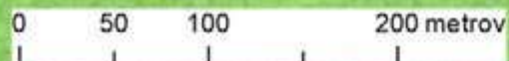
- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

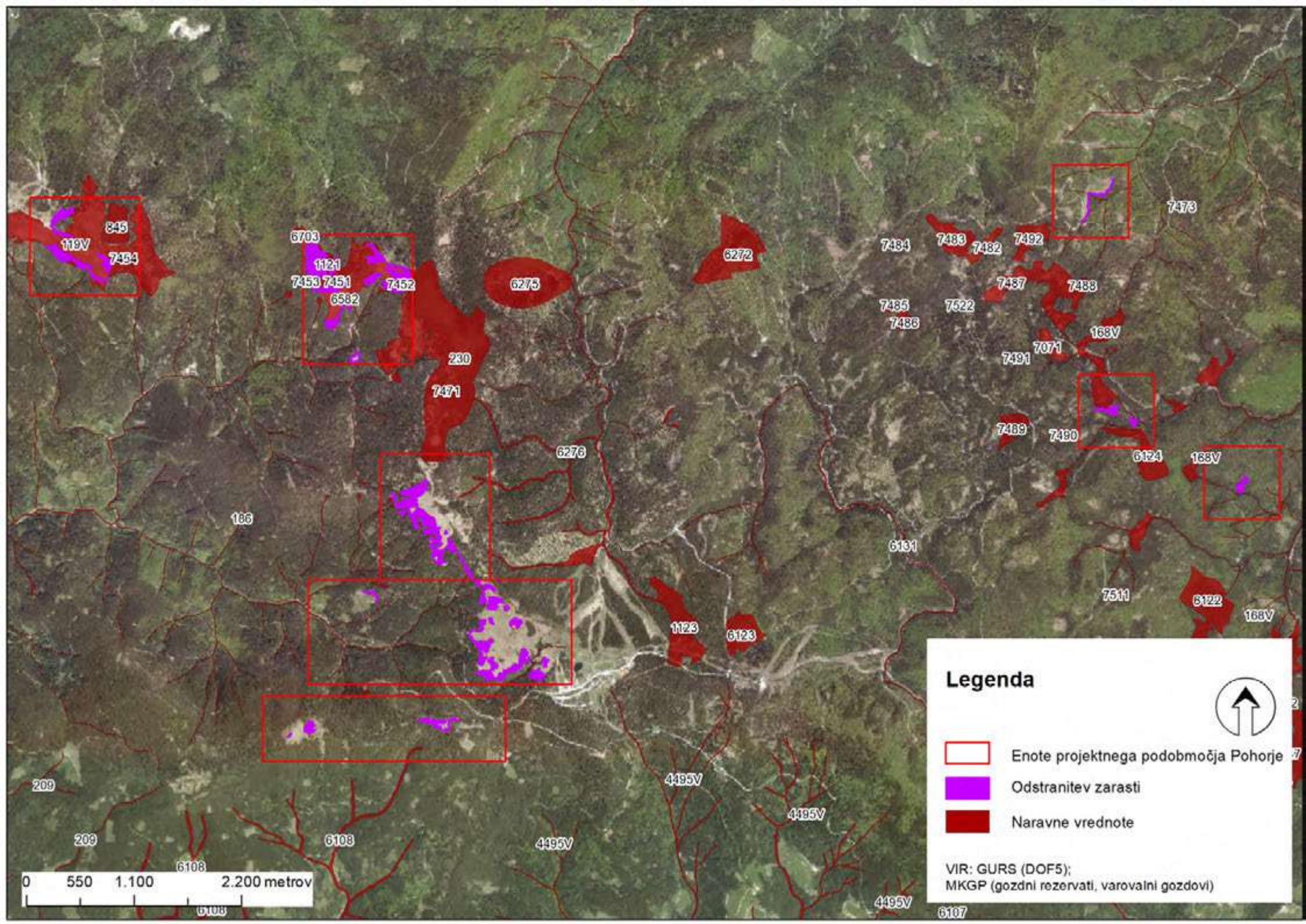

Upravljaljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Odstranitev zarasti
- Naravne vrednote

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 550 1.100 2.200 metrov

279/13

Legenda

 Odstranitev zarasti - predlog

 PPO Pohorje

 Zemljiški kataster

Namenska raba

 gozdna zemljišča

 kmetijska zemljišča

 stavbna zemljišča

 vode

0 40 80 160 metrov

VIR: GURS (DOF5, Zemlj. kat.)

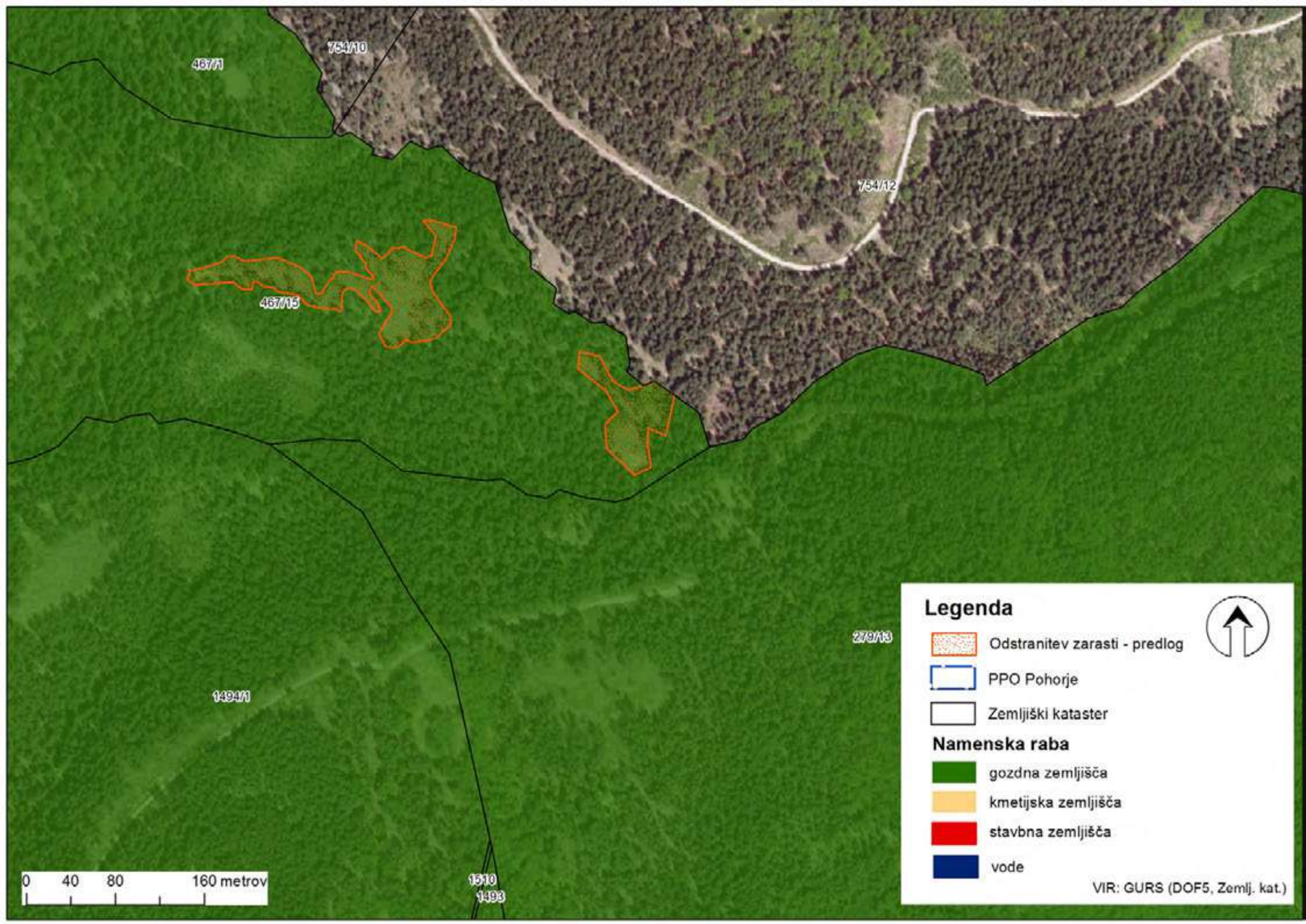

Legenda

- Odstranitev zarasti - predlog
- PPO Pohorje
- Zemljiški kataster
- Gozdna maska

0 40 80 160 metrov

467/1

754/10

754/A2

467/15

279/13

1494/1

1510
1493

Legenda

 Odstranitev zarasti - predlog

 PPO Pohorje

 Zemljiški kataster

Namenska raba

 gozdna zemljišča

 kmetijska zemljišča

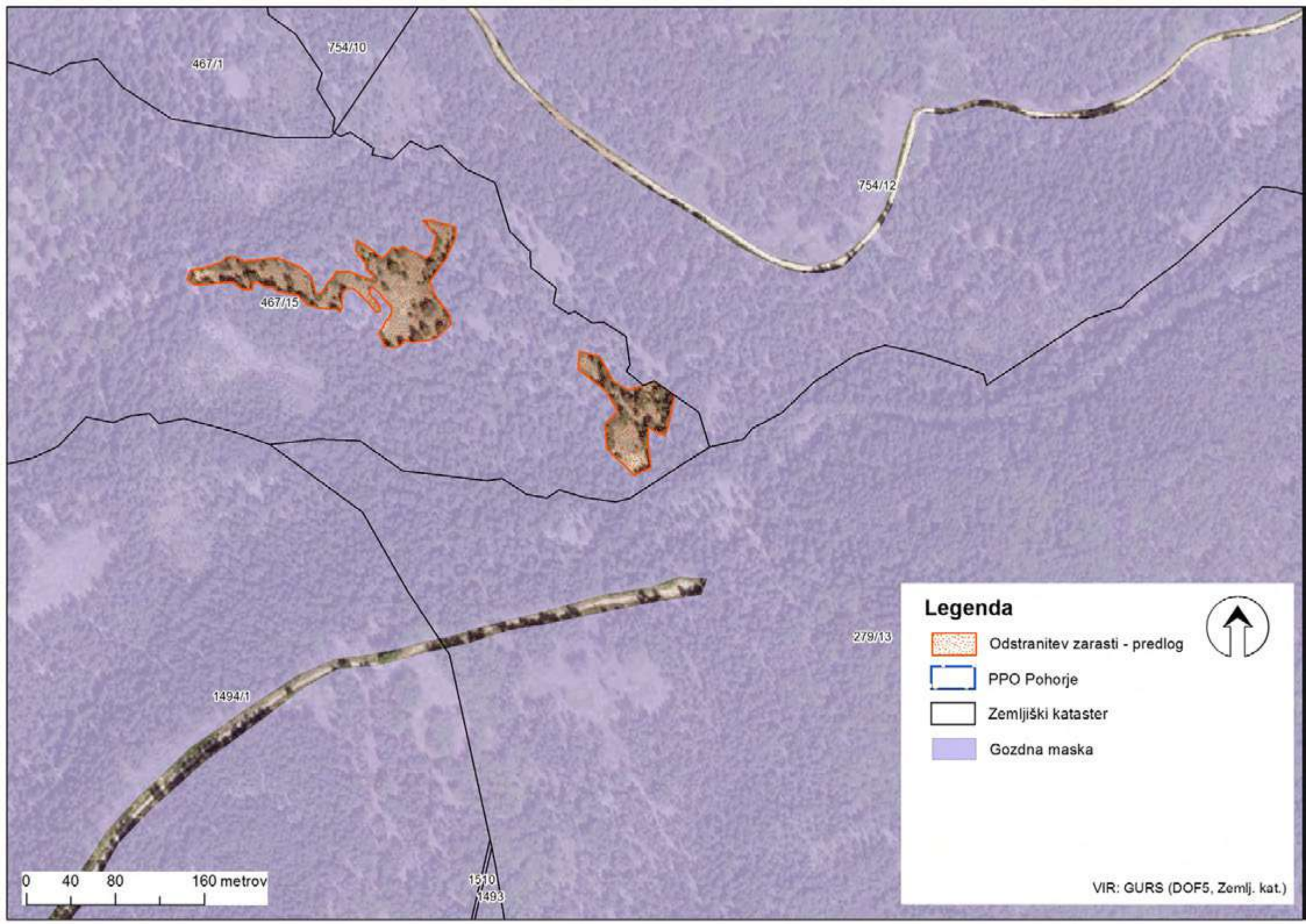
 stavbna zemljišča

 vode

0 40 80 160 metrov

VIR: GURS (DOF5, Zemlj. kat.)

467/1

754/10

754/12

467/15

1494/1

279/13

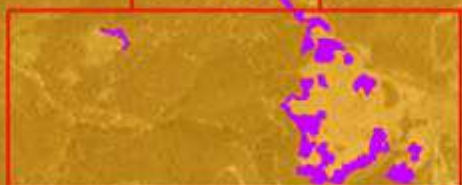
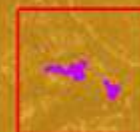
1510
1493

Legenda

- Odstranitev zarasti - predlog
- PPO Pohorje
- Zemljiški kataster
- Gozdna maska

0 40 80 160 metrov

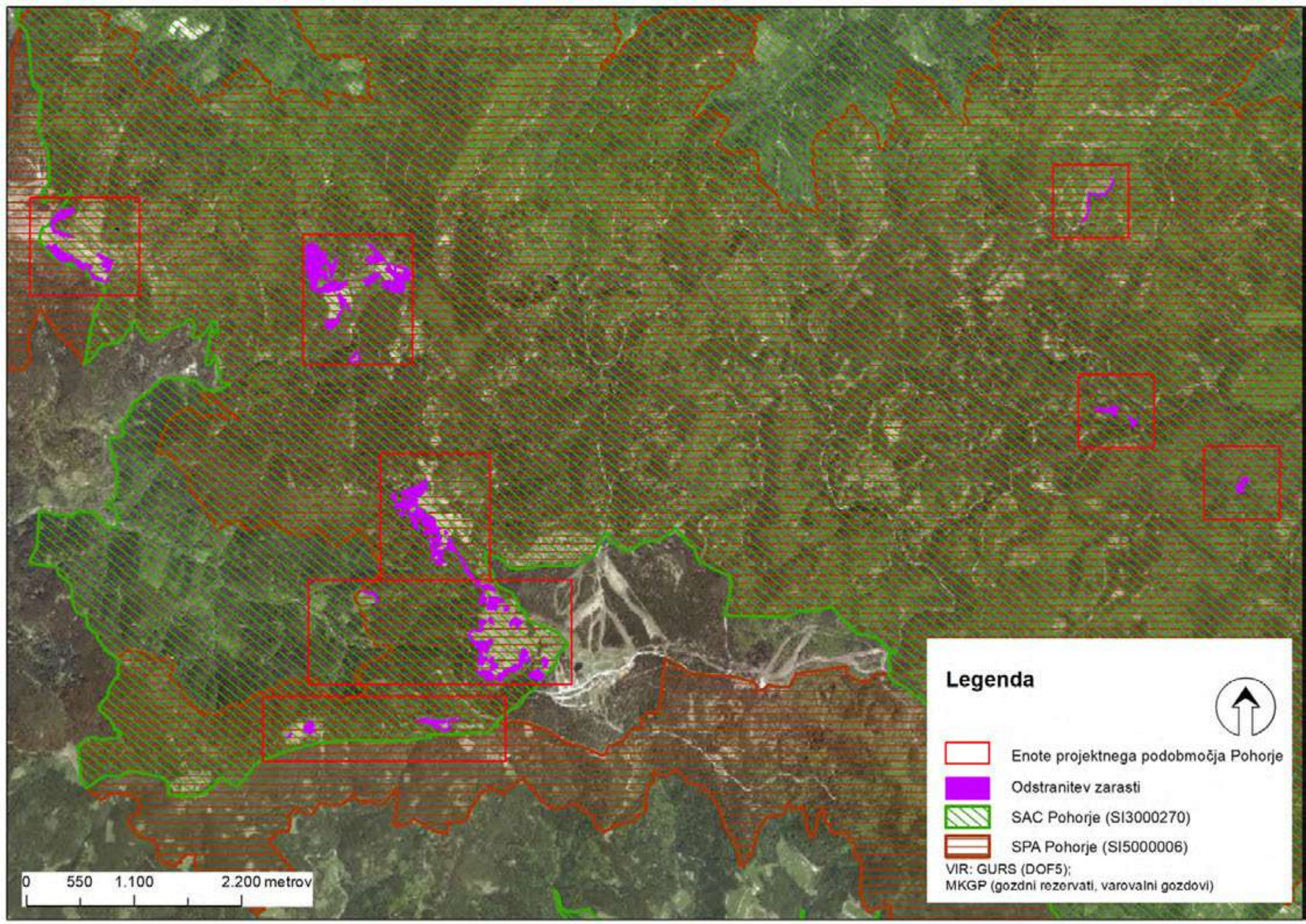
Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Odstranitev zarasti
- EPO območje Pohorje

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 550 1.100 2.200 metrov

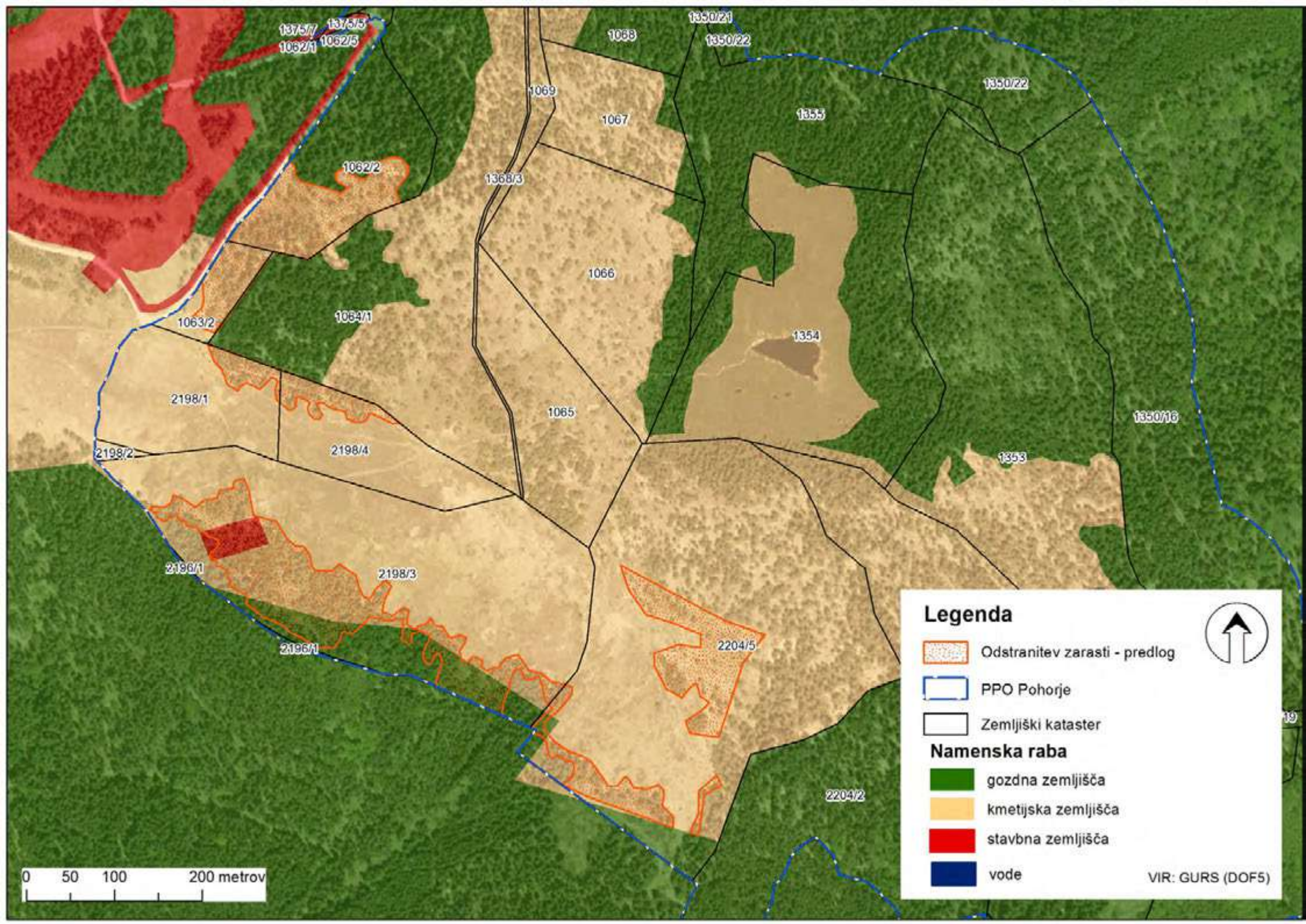
Legenda

- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Odstranitev zarasti
- SAC Pohorje (SI3000270)
- SPA Pohorje (SI5000006)

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 550 1.100 2.200 metrov

1375/7
1062/1

1375/5
1062/5

1068

1350/21

1350/22

1350/22

1069

1067

1355

1062/2

1368/3

1063/2

1064/1

1066

1354

1350/16

2198/1

1065

1353

2198/2

2198/4

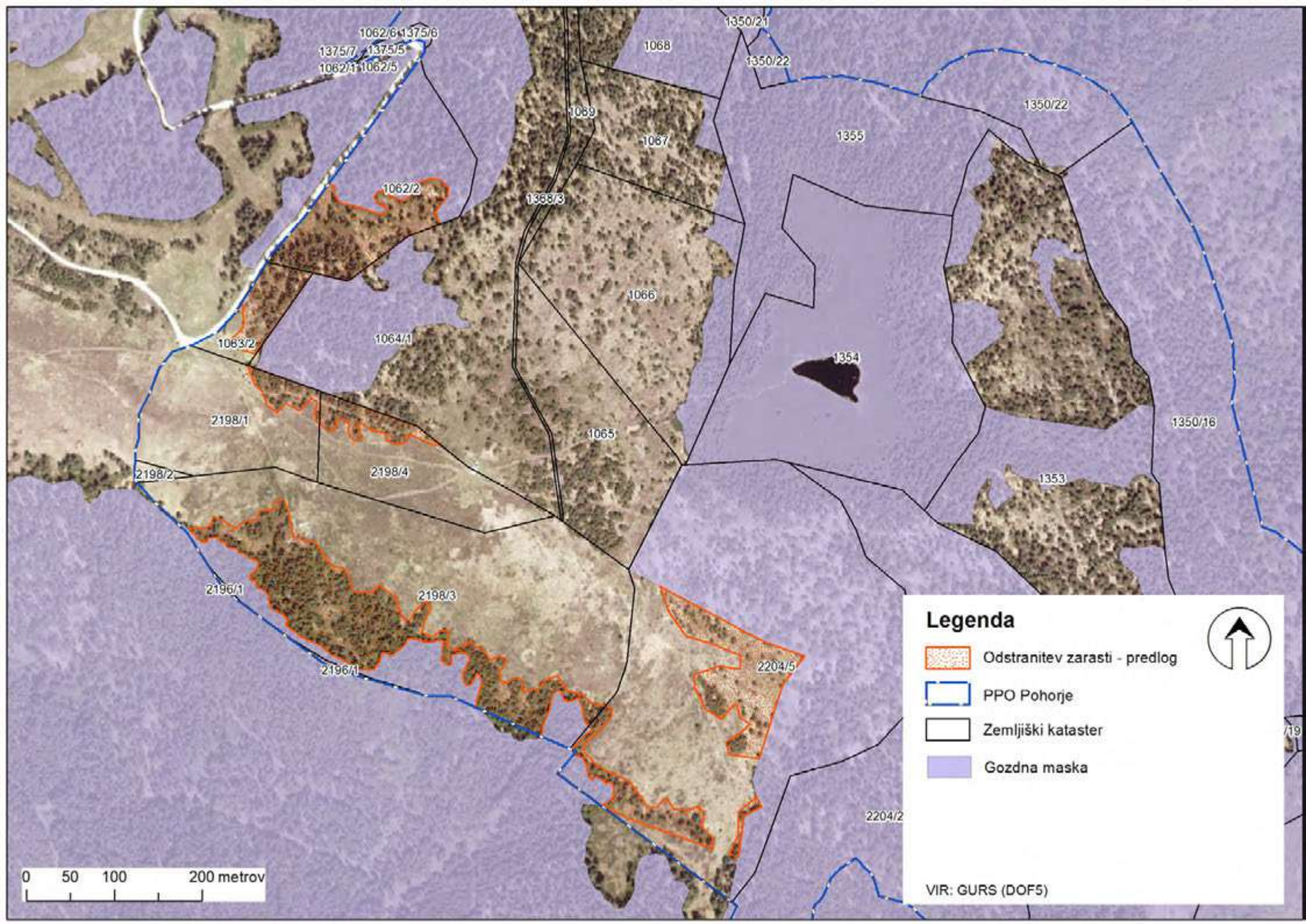
2196/1

2198/3

2204/5

2196/1

2204/2

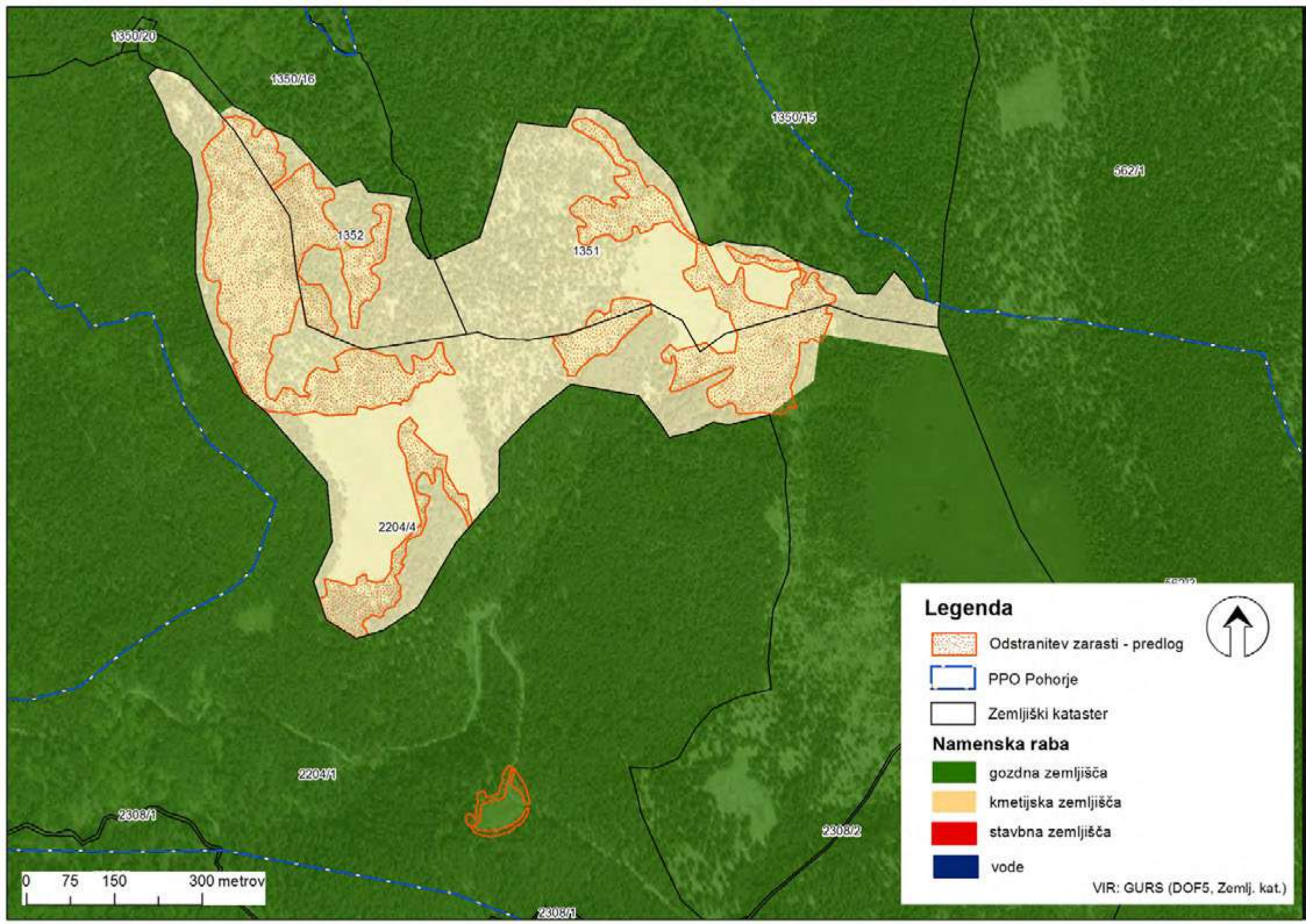
Legenda

- Odstranitev zarasti - predlog
- PPO Pohorje
- Zemljiški kataster
- Gozdna maska

0 50 100 200 metrov

VIR: GURS (DOF5)

1350/20

1350/16

1350/15

552/1

1352

1351

2204/4

552/2

2204/1

2308/1

2308/2

2308/1

Legenda

 Odstranitev zarasti - predlog

 PPO Pohorje

 Zemljiški kataster

Namenska raba

 gozdna zemljišča

 kmetijska zemljišča

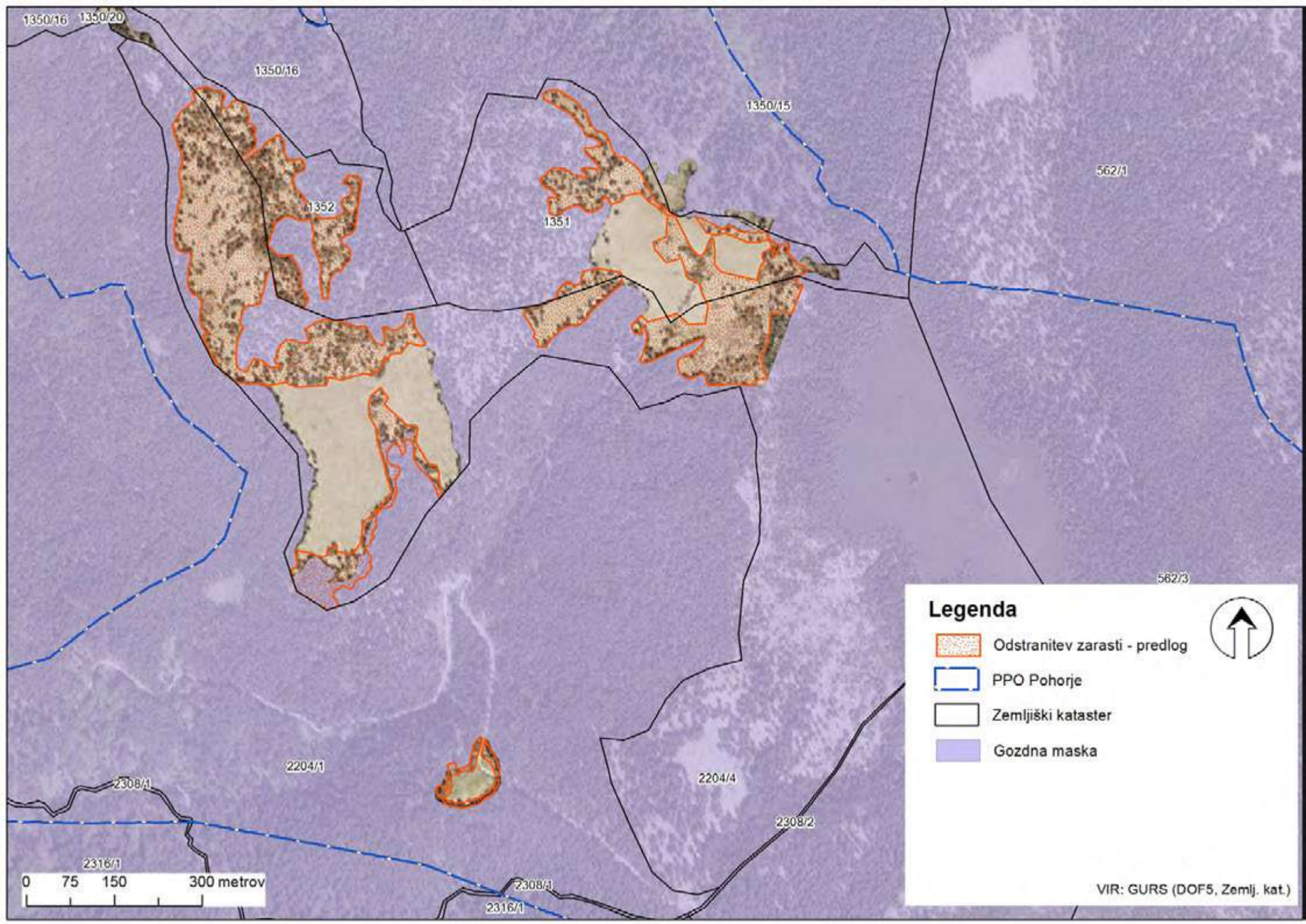
 stavbna zemljišča

 vode

0 75 150 300 metrov

VIR: GURS (DOF5, Zemlj. kat.)

1350/16 1350/20

1350/16

1350/15

562/1

1352

1351

562/3

2204/1

2204/4

2308/1

2308/2

2316/1

2308/4

2316/1

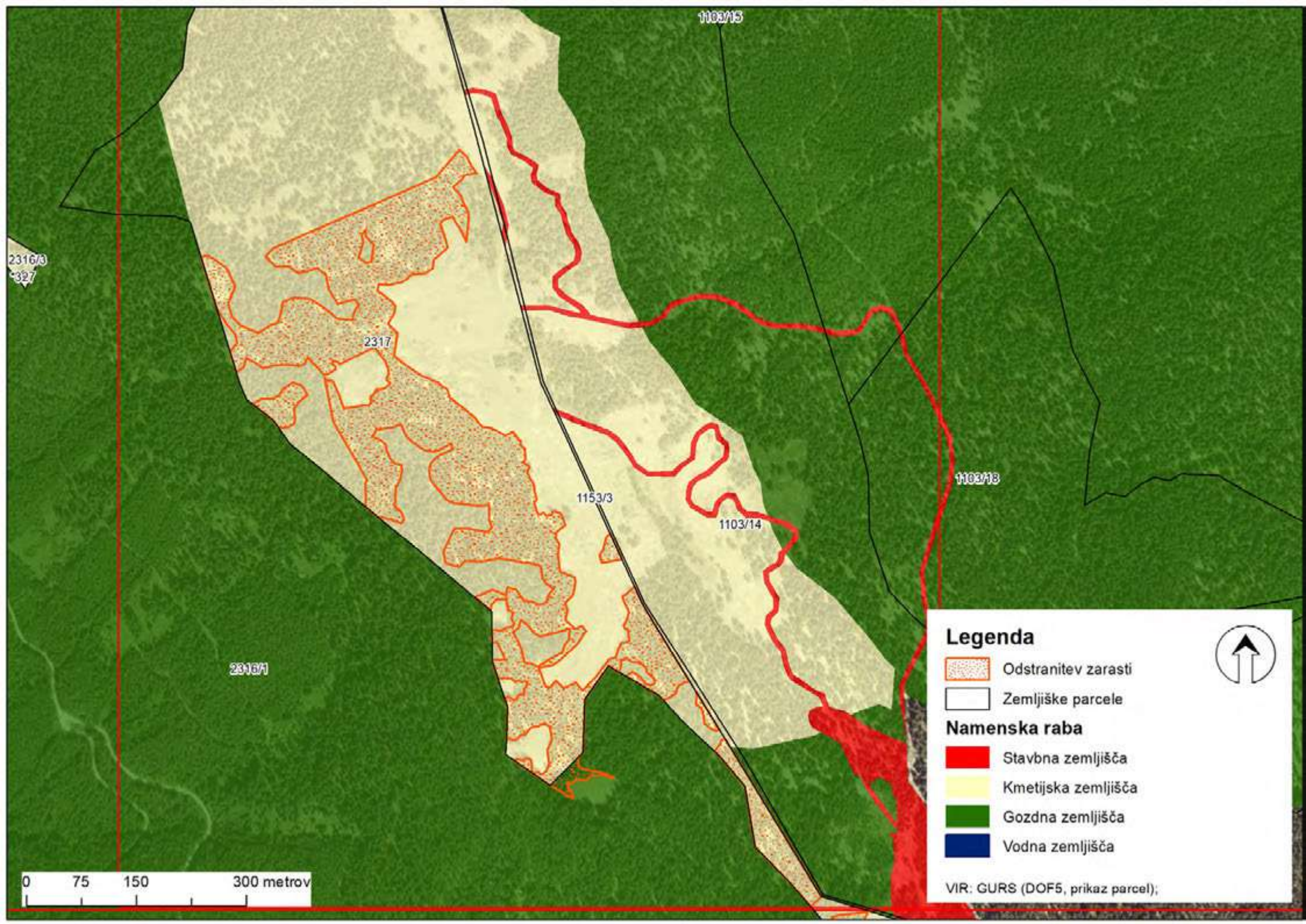
Legenda

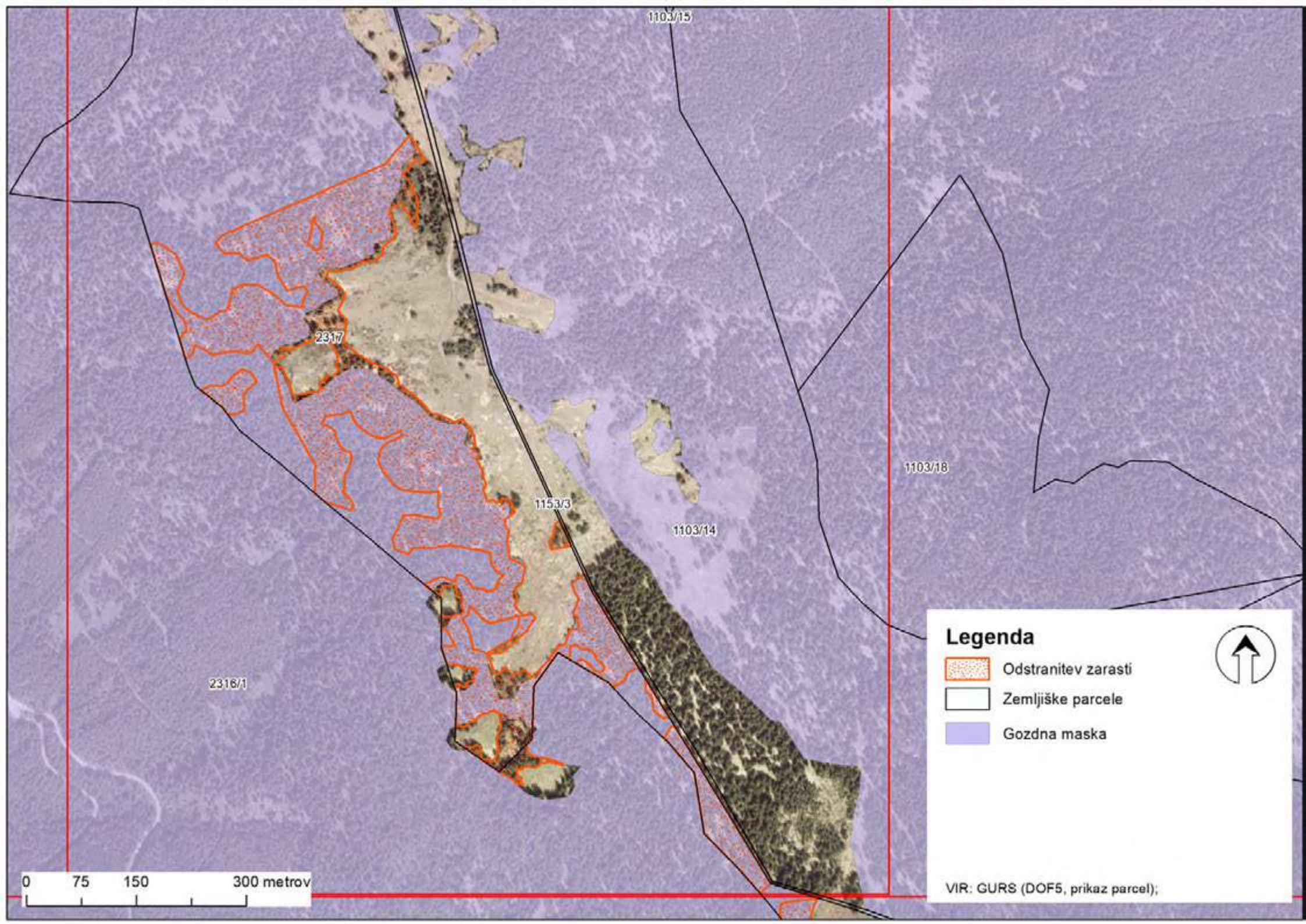
- Odstranitev zarasti - predlog
- PPO Pohorje
- Zemljiški kataster
- Gozdna maska

0 75 150 300 metrov

VIR: GURS (DOF5, Zemlj. kat.)

1103/15

2317

1153/3

1103/14

1103/18

2316/1

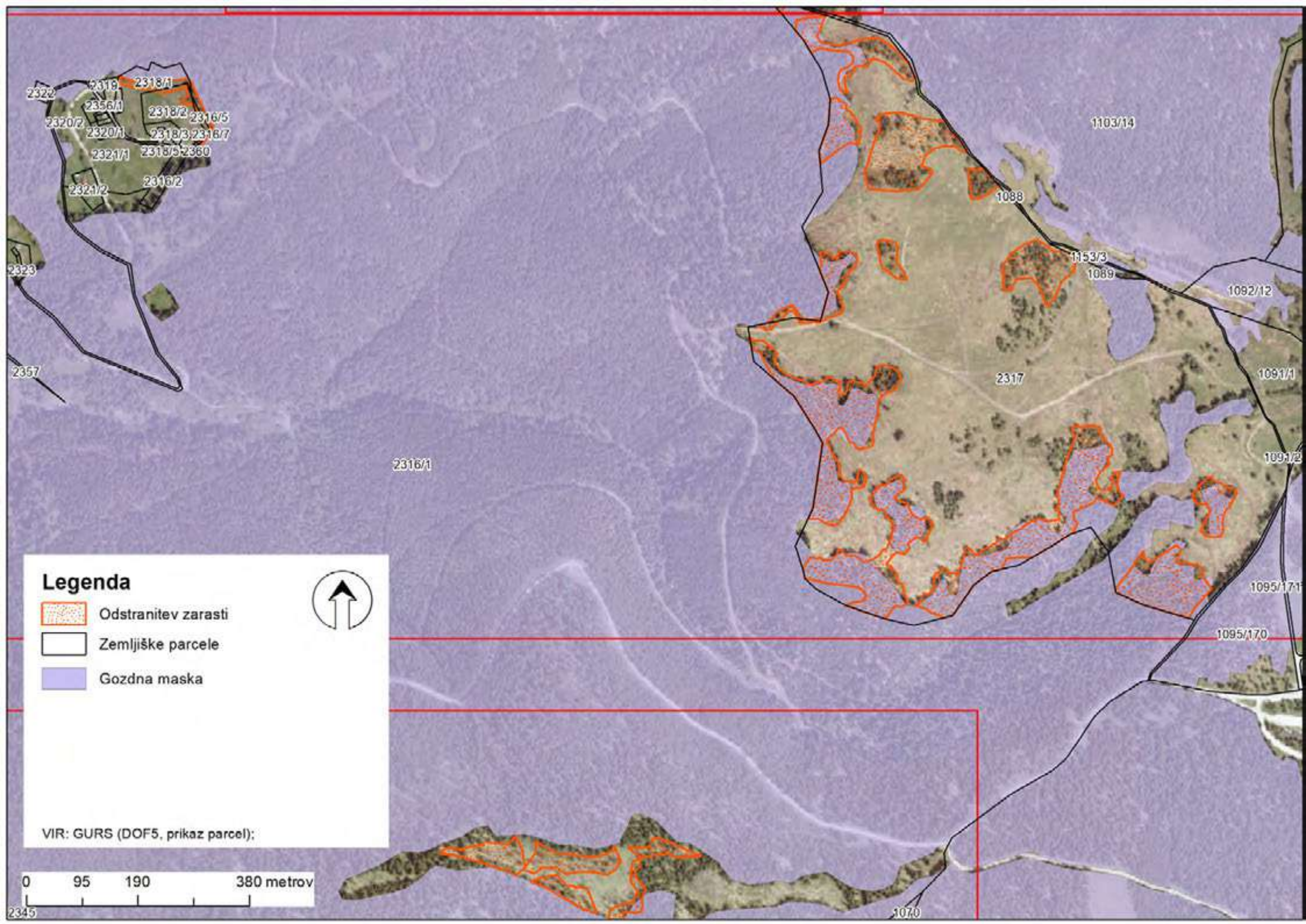
Legenda

- Odstranitev zarasti
- Zemljiške parcele
- Gozdna maska

0 75 150 300 metrov

VIR: GURS (DOF5, prikaz parcel);

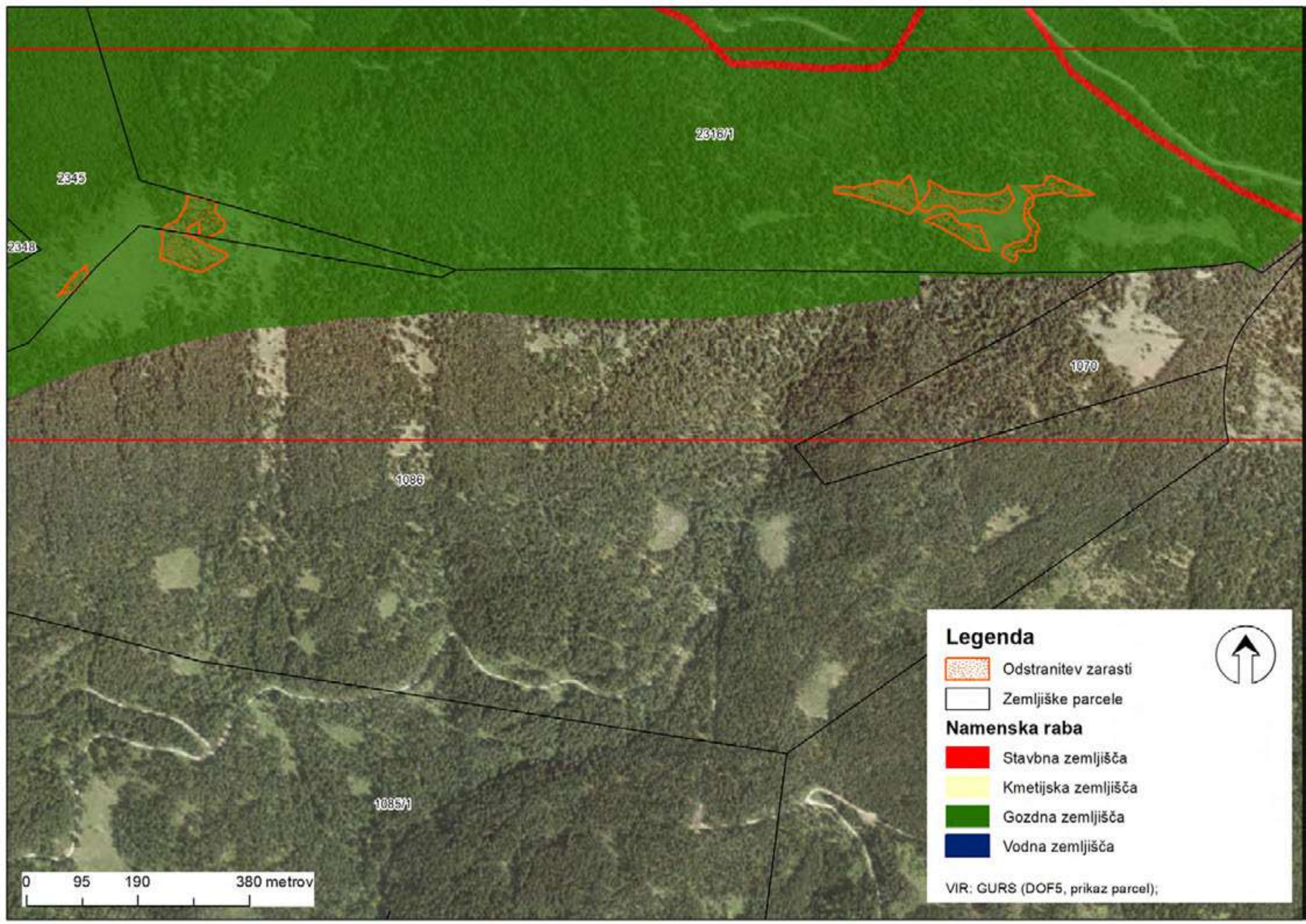
Legenda

- Odstranitev zarasti
- Zemljiške parcele
- Gozdna maska

VIR: GURS (DOF5, prikaz parcel);

0 95 190 380 metrov

2818/1

2845

2848

1070

1086

1085/1

Legenda

 Odstranitev zarasti

 Zemljiške parcele

Namenska raba

 Stavbna zemljišča

 Kmetijska zemljišča

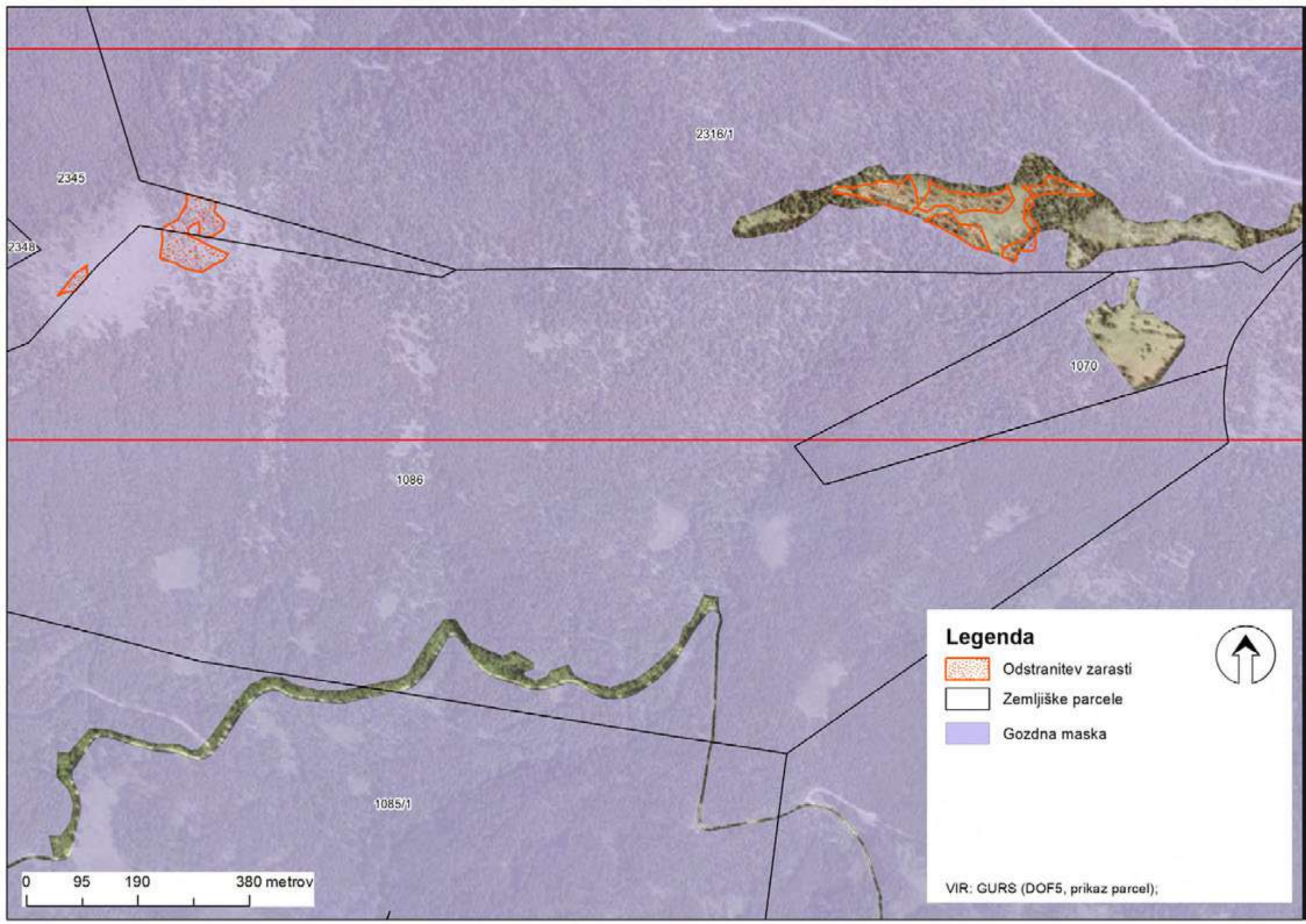
 Gozdna zemljišča

 Vodna zemljišča

0 95 190 380 metrov

VIR: GURS (DOF5, prikaz parcel);

2318/1

2345

2348

1070

1086

1085/1

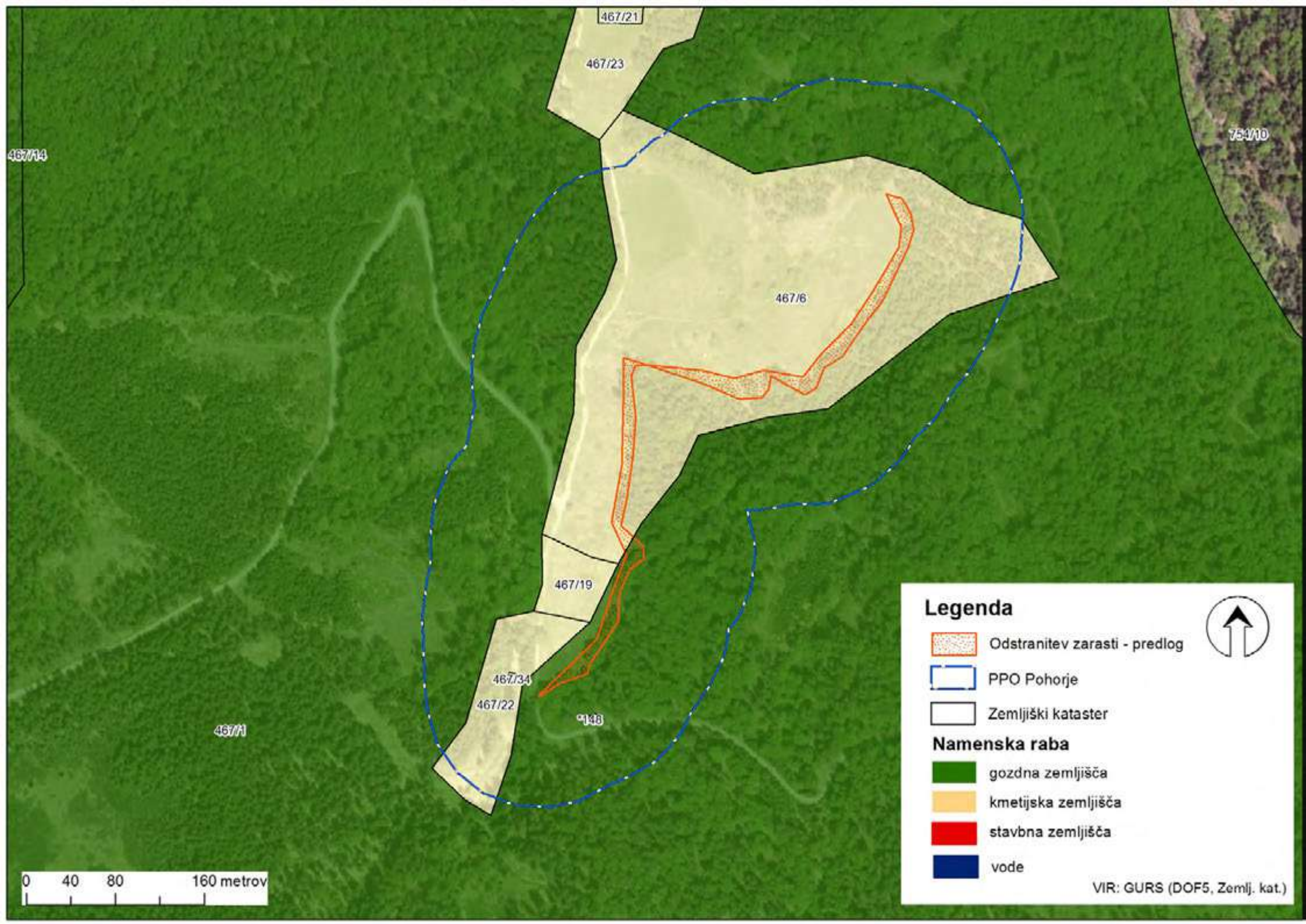
Legenda

- Odstranitev zarasti
- Zemljiške parcele
- Gozdna maska

0 95 190 380 metrov

VIR: GURS (DOF5, prikaz parcel);

Legenda

 Odstranitev zarasti - predlog

 PPO Pohorje

 Zemljiški kataster

Namenska raba

 gozdna zemljišča

 kmetijska zemljišča

 stavbna zemljišča

 vode

VIR: GURS (DOF5, Zemlj. kat.)

Legenda

- Odstranitev zarasti - predlog
- PPO Pohorje
- Zemljiški kataster
- Gozdna maska

0 50 100 200 metrov

VIR: GURS (DOF5)

Enota Jezerski vrh

Enota Javorič - Planinka

Enota Mulejev vrh

Enota Ostruščica

Enota Turn - Kraguljišče

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Odstranitev zarasti

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 375 750 1.500 metrov

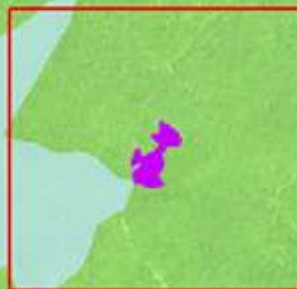
Enota Klopni vrh

Enota Trije žablji

Enota Obrolovo

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi
- Odstranitev zarasti

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 250 500 1.000 metrov

Enota Jezerski vrh

Enota Javorič - Planinka

Enota Mulejev vrh

Enota Ostruščica

Enota Turn - Kraguljišče

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega področja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljaljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 375 750 1.500 metrov

Enota Klopni vrh

Enota Trije žebli

Enota Obrolovo

Legenda

- SAC 3000270 Pohorje
- Enote projektnega podobmočja Pohorje
- Gozdni rezervati
- Varovalni gozdovi

Upravljaljske enote

- U1
- U2
- U3
- U4
- U5

VIR: GURS (DOF5);
MKGP (gozdni rezervati, varovalni gozdovi)

0 250 500 1.000 metrov

